

# چٹاس رنگ

<http://baask.com>

<http://baask.com>

<http://baask.com>

فقیر شاہ



# چکاس رنگ

باسک

جہد سے چلائی گئی زبان کو ہزار اکتاب و حکیم روئی ہے

وانگی و نام

پولکار

سرتاک

وش نیس (کمپوزر)

اولی چاپ

شنگار

چھاپ جاہ

وانگ

بھا

چکاس رنگ

فقیر شاد

حفیظ عبداللہ (محررین)

۲۰۱۱ء

بلوچستان اکیڈمی پبلیکیشنز

۵۰۰

۱۵۰ گلداری

باسک

جمہوریت سے چاہیے کہ زبان کو ہر اہم و نیم روئی

## نادات!

پہ سگت ستار میا ہء کہ پوکاری ء تمام ء آسین سرے  
 منی زوریں کو پگاں دات ء من اے گرانیں بوجہ ء را  
 تاں گجام ہڈو آہ سرے ء بُرت ہُ سر تک کنناں  
 اے بابت ء پدریچ ء ندرگ کنوک چیرے کے گشت بکن انت۔  
 فقیر شاد

جمہ سے چہ بلوچی زبان مہر القلم و ہیم رونی ء

نمبر شمار	رد و بند	تاکدیم
۱	نمدات	۱
۲	پشگل	
۳	چار چیز و ستا	
۴	جنگ، آپس، زہم ٹوٹنگ و لچہ ۱	
۵	جنگ، آپس، زہم ٹوٹنگ و لچہ ۲	
۶	جنگ، آپس، زہم ٹوٹنگ و لچہ ۳	
۷	جنگ، آپس، زہم ٹوٹنگ و لچہ ۴	
۸	جنگ، آپس، زہم ٹوٹنگ و لچہ ۵	
۹	جنگ، آپس، زہم ٹوٹنگ و لچہ ۶	
۱۰	ٹینگ، زہم، اسپر، کارج، جمبیا و تاس و لچہ ۷	
۱۱	ہور و حار	
۱۲	زربش و لچہ	
۱۳	ہورانی لچہ	
۱۴	شد ری و حار و لچہ ۱	
۱۵	شد ری و حار و لچہ ۲	
۱۶	شد ری و حار و لچہ ۳	
۱۷	شد ری و حار و لچہ ۴	
۱۸	گورگی و حار و لچہ	
۱۹	چکاس بند	
۲۰	من جنگے مان شہرن و دیبتگ ۱	
۲۱	من جنگے مان شہرن و دیبتگ ۲	

۲۲	من جنگے مان شہرن ء دیتگ ۲
	۵
۲۳	من جنگے مان شہرن ء دیتگ ۲
۲۴	گشگند
۲۵	گوک ء جمر ء شرط
۲۶	رحمت تھو لگ ء کچہ
۲۷	رسترائی کچہ ۲
۲۸	تو لگ ء کچہ ۳
۲۹	روباہ ء کچہ ۴
۳۰	دلو تانی کچھکاری
۳۱	بلگ ء کچہ ۱
۳۲	بلگ ء کچہ ۲
۳۳	راؤو ء کچہ
۳۴	تجگانی کچہ
۳۵	ھر ء کچہ
۳۶	آبانی کچہ
۳۷	آبانی کچہ ۱
۳۸	آبانی کچہ ۲
۳۹	آبانی کچہ ۳

جمہ سے چلو یگی زبان تھیرا تھم ء دیم رونی ء

## پیشگاہ

چکاس رنگ ہمیش انت کہ چہ چاپ خوشنگ بوہگ و پدشمے دیم انت کہ ایشی و توک و پنج تھر و کوہنیں لچہ و آہانی ہشتا نک انت انچوش کہ ”چار چیز و سنا، ہور و ہار، گشکند، چکاس بند و آبانی لچہ“ ہوار انت کہ ہریک بچکے چہ دومی و جتا انت۔ منی جھد ہمیش انت کہ اھدی و نیم اھدی لچہ کاری و ہرج تھرے یانگے کہ است انت آھاں گیش و گتوار و کنگ بیت کہ چہ و پیش آہانی گیش و گتوار کنگ نہ بوتگ کہ اے کجام تھر و کجام بنگت و سر و انت و اد و اے کسانیں جھد و ستریں نیون ہم ہمیش انت کہ من گوں و تی کم زانی و ہرچی کہ من زاننگ شے دیم و اورنگ انت۔

بوت کہت کہ چکاس رنگ و تی تھر و بنگی و انگلی مہ بیت۔ بلے منی جیم ہزر و پشین و انگی یے نہ گوتگ کہ آ تا سر و ہمے بنگپانی یا کہ تھرائی لچہانی بابت و بہ بیت تا کہ بلوچی و وانوک و تی لہز انک و کوہنیں لچہ تھرائی ہزار ان انت و چہ آھاں پانگ چست بکن انت کہ بلوچی و کوہنیں لچہ کاری چوں پراہ و شاہگان و چچک پرنج انت و آئی و توک و چکیاس تھر و رنگ است انت۔ اے بابت و ولجہ ڈاکٹر فضل خالق و ”بتلگ انت سنج“ شوشگ نہ بیت کہ گشکندانی تھر و چیزے لچہ و وانوکاں پیش و اشنگ کہ بنگی کارے زانگ بیت۔

من پیشکا اے و انگی و نام چکاس رنگ کنگ کہ آ دور و کجام یک لچہ کارے و اکاں یک بچکے و سر و و تی گپتار پر بنگت انت گواہا دور و آ دگہ لچہ کاراں ہمے بنگت و سر و و تی شھد و شکلیں گال و پتار ہم چکا کنگ انت و انچوش جھد اش کنگ کہ مے پر بند چہ آہانیاں و وان و گھتر بیت و دگہ یکے ایشانی پتہ و دات کت مکت و و تی دیم و لچہ کارے پے گپ و لچہ بند و گت بکناں۔ پیشکا جاگہ جاگے آھاں و تی گپتار سر پوش کنگ انت و گیشتر چاچ و رہبند کارمر زنگ و جاگہ جاگے عربی و آدگہ زبانی گرائیں گال اش کارمر زنگ انت و و تی و اندگی و زبانی زانی اش پیش و اشنگ تا کہ دیم و انچائیں لچہ کار و مر دم ایشانی پتہ و دات کت مکن انت۔ پے اے بابت و من و ملا قاسم و لچہ و اے بند گیر کا انت کہ پے انچشین لچہانی پر بندگ و سر و انت۔

من و ت و عبدالنبی و ملا بوہیر و مت کناں

و پترانی فاضل و من سزایات و بخت کناں

ہم پنائیں شاعراں من پے ہبر گت کناں۔ (تہم)

چوناہیک و دری زبانی گالانی کارمر زنگ و بدات مارا چہ نیم اھدی لچہانی توک و کنگ و کیت۔ بلے پستھی سدی و یک و دو ملائیں لچہ کاراں گوں و تی ہمے کار و کرد و ہما و رستس و کت یا کہ کمی پورہ کنگ انت و بلوچی اھدی لچہ کاری و گوناپ و رابدل کنگ۔ لچہانی توک و ابید چہ قرآنی آیاتانی آرگ، واز و دری راجانی اھدی زند و سر گوست و آہانی باسروانی جزگانی داستان و قصہ گوں ہمے پرک و رہبند و پے زور و و رستی بلوچ و زھن و نادیک و ابید و گہج نہ کنگ۔ چہ ہمیشانی وازانی و انگ و توہمے مارے گشے کہ بلوچ و نہ دو و روبرو بیدگ، نہ

راجی ہمارے نیکہ پُراہ شاہگانیں زبانی نے اُسے بلکیں آہمک چیرے و ہمدار انت۔ انچوش گندگ بیت کہ اے مٹا نہیں کچھ کار ہما و ہمد آوار  
جنوکیں حاکم ہمر کاری و اشگیں پکار واریو تگ انت و آپہ انچیں کارانی و استا وارگ بو تگ انت۔ چُشمہ اے جتا نہیں بنگے ہمیشہ کا ایشی اے  
و ہدی چہ ہمد و یلہ دیاں۔

منی ہر و ہمد و چھ ہمیش انت کہ اے کچہ و تی سرجم و راستیں رنگ و دست بکپ انت گواپہ اے ہاترے (ماہ تاک و و انگلیانی زرتگیں و کچہ کچہ  
کارانی جند و گوشد اشگیں ابید انت) من یکیں کچہ چہ سے و چار بھلو ان یا کہ مَر دُماں گوش و اشنگ و ہمار رنگ و ہشتہ کُتگ انت کہ اشنگ  
انت و چوتی نیمگ و سُرین و کدین نہ تگ انت کہ مارا اے حق نیست انت کہ چوتی نیمگ و سُرین و کدین اش بکناں۔ اے کار و ہما  
مَر دُم بہ کت کہ آئی و گور و ہما ہمد اُمر زی بوتگیں کچہ کار و تی دست و ہشتہ کُتگیں منی سیاہگ است انت یا کہ آئی و چھانی ”دیوان“ اے  
گون انت۔ پرچا کہ گوں یک ”آبے“ و ردی و بند پترے (تاریخ) و دوت کت کہ رند و ایشی و زمہ وار و مازمان کے بیت۔ اگاں  
گوں سانسسی راہ و ر ہند و دلیل و ردی بے راست کنگ بیت و آئی و را و انوکانی دیم و آرگ و پیشد ارگ بیت گواپہ دل و حساب انت کہ  
پترے کار و شر تر نیست و انچوش کنگ لوٹ ایت۔ ادا اے گپانی گُشگ و منی مراد و لیکہ اش انت کہ اے و انگلی و توک و من مٹا فاضل و  
کچہ ”شدری و ہمار“ و بند پتر (تاریخ) و راست کنگ و بابت و گوندیں بھدے تگ کہ گوں ہمے و انگلی و ہما ہمد و ہوار انت کہ ہر کسی دیم  
و گوز ایت کہ چوڑے راست کنگ بو تگ۔ اگاں راست و شر تر انت گوا ہمے ر ہند و کار کنگ لوٹ ایت۔ اے گپ نہ انت کہ دُرتیں کچہ  
ر دانت یا کہ ایشانی توک و ردی است، اتان! بلکیں گوا یک جا گے چہ بازیں و ہمدے و گوزگ و روگ و کہ انچیں کچہ است آھاں  
سدانی سال گوستگ بگندے چھے و توک و گالے و بندے و کمی چیت یا بندانی پشت و دیبی یا کہ سر و چیری بے بوت کت بس! و گہج  
وڑیں کمی نیست۔ بے چوتی سر و کار و منی ہتکین و ہپت و ریاء و ہما دیم و نندگ و پے بلوچی و پوکاری و کار کنگ کہ آبلو چانی و تی ڈیہر مہ بیت  
پہ منی و استا و شر تیں تمار و برگ و شیر و پیگ و جو و گُشگ و در و ر انت اے گپ و ہما مَر دُم زانت کہ و ت گوں ہمے رنگیں کاراں و زرت  
انت۔

بلے چہ جون ۱۹۹۰ء بگرے تاں انوں جون ۲۰۱۱ء بیائے اے بیست و یکیں (۲۱) سالانی توک و اے پو و ہرچی کہ منی گوندیں و زرس  
و واک و بو تگ چہ شمع دیم و چیر و اندیم نہ بو تگ انت و بکے من گشاں اے رنگیں گپانی پتو و پلے بے ریائیں و ہمد نہ انت کہ آگتسی ریاء نہ  
کت۔ اے و انگلی و توک و چھانی گالانی بز انت من و انگلی و گد سر و واک انت چونا حامن و بز انتانی گد سر و ویک دوست نہ بیت کہ  
ہمک گال و واک و پد آئی و بز انت و انگلی و گد سر و بچارے کہ چہ ایشی و ہمد باز و ال بیت و منی ر ہند اے نہ انت۔ بلے چیزے  
بُر اہند گیں نہ کارانی واک بو تگ کہ باید انت اے زندگی گالانی بز انت گد سر و ویک چت۔ ہمیش کا من اے زندگی ہما حانی واک و  
گشتن و ہمے و ہمد و واک انت کہ و انوک پد و ہما حانی و تی جند انت۔ و گہر چ کچھ کہ من و چہ ماہ تا کاں دست کپتگ من ماہ تا کافی نام  
وا تگ انت۔ بلے چہ بازیں و ہمدے و گوزگ و روگ و پد من چہ آحانی شمار و سالان شمشکوں و نہ واک انت کہ ہما ماہ تا ک ہتا کبند اے

وہدی منی گورء نہ انت چہ ایشی ء بھلتی لوٹاں۔

پہ چکاس رنگ ء چاپ ء شنگ کنگ ء من ”بلوچستان اکیڈمی کچ“ ء دُرستیں باسکائی رنت وار ء تو رواں سَر باروں کہ چہ ”میراث ء بختگانی صہر“ ء پد ایشی ء چاپ ء شنگ کنگ ء گرانیں بوج اش چہ منی سرء دور گت۔ گڈ سرء من ولجہ عبدالغفور شاد، سنگت عبدالواحد بلوچ مندی، ڈاکٹر رشید صلاح، پھلوان دھام، حاجی داؤد کریم هوت، حاجی داؤد، جان محمد مہراب، ناصر پُکند، میر محمد رحیم نور محمد مند، ناصر ثار، رسول بخش خاموش، لال بخش شیر محمد، حفیظ عبداللہ، حکیم وفا، شیر بلوچ، لال بخش آزات، ڈاکٹر جان، زاہد عبداللہ، اسلم شاہین، ایاز رکیازئی، رحیم ارمان، رحیم ملانی، امجد زہیر، خالق ارمان، غنی ابدال، یاسین خان، ندیم تگرانی، ولید گلام ء اے دگہ دُرستیں سنگتانی داتکیں سکین ء ولیدیاں بے بٹرا نگ نباں کہ ہر وہد ء گونمن ہم ٹران ء ہمینیا د بونگ انت ء اے پوء ء وتی نیکیں سر ء سوج ء واہگ اش درشان کنگ انت۔

فقیر شاد

۲ جون ۲۰۱۱ء بحرین

باسک

جمہ سے پہلو بچی زبان ء ہزار اہم ء ہیم رونی ء

زی من کا تھکاں کچھ دل آرائیں  
گوں ات کچی بوسہ گائیں  
تردو دورانی مرکب رھواریں  
ماچرا مولائی دیہ کا تھیں۔  
(سند و عروت)

منیٰ سلاماں سُرکن دُرّیں حانیء  
 ٹیل و مورت و سرشمانیء  
 چھیں استین و زرائیء  
 تلی آھوگ و بیدھانیء۔ (حانیء مرید و داستان)

<http://baask.com/literature>

جلی منی لاک ء کچی ماری  
زھرے ماں الماسیں زھاں گواری

پہر اے من زرتگ ات پاری - (نمل چاکرء داستان)

بس تھناھے داب ء ماں لچھانی توک ء آھانی سنا ء ساڑا کنگ بوٹگ یا چوٹگش کہ تھناھے ڈول ء لھتیں بندانی توک ء کنگ بوٹگ ہر جمیں  
لچھہ لچھہ چیز انی بابت بوٹگ ء سر ء نہ بوٹگ بز انھے چیز لچھہ بوٹگ نبوٹگ انت - وھد یکہ نیم اھدی دور ء لچھکاراں یک نوکیں تھرے  
(سنے) ء لچھکاری ٹنگ ء آھاں اگاں جنک، آپس، زھم بوٹنگ ء سنا ٹنگ گوا آھاں ماں یک ہودو بند ء توک ء نہ ٹنگ بلکیں آھاں  
سر جمیں لچھہ چاریں چیز انی سر ء پر بوتگ - من ہمیشکا ایشی ء را نوکیں تھرے ء نام دات پر چا کہ اے نہ جنگی لچھکاری یے نیکہ مھری  
یے بلکیں چا اے دگہ درتیں تھر اں جتاںیں تھرے - پے کار ء واستا یا کہ اے تھر ء لچھکاری ء ماں بلوچی لہز انک ء توک ء رواں دینگ  
یا کہ اے تب بوٹیل ء پیدا کنگ ء اولی براں مارا شھلچہ کارمٹا فاضل گندگ ء کیت کہ آئی ء اے تھر ء لچھکاری ٹنگ - بز ان آئی ء لہز انک ء  
توک ء نوکیں تھرے یا کہ نوکیں تب بوٹیل پیدا کنگ کہ زند ء اے دگہ لچھکاراں چا آئی ء زند گیری ء پے تھر ء وتی دڑیں حیاں ہولیکہ  
لچھہ ء دڑوٹم ء درشان ٹنگ انت - شھلچہ کار ء نام من ہمیشکا گپت کہ چد بوٹیسر مارا ماں بلوچی لہز انک ء توک ء اے تھر گندگ ء نیت انت  
ہگندے چد ہوساری آدگہ لچھکاراں اے تھر ء لچھہ پر بوتگ بلے آھاں ماچہ گجا بیاراں - اگاں است انت گوا دیم ء آرگ پت تا کہ آھانی  
سر ء دمی ء ہشتہ کنگ بیت ء آھانی کردار کشی کنگ مہ بیت -

دگہ اے گپت ء کنگ بے من نہ بیت کہ اے تھر ء لچھہ کاری ء چو اے دگہ تھر انی وڑ ء باز دیرونی نہ ٹنگ پٹکہ جنگی، مھری ء اے دگہ تھر انی لچھہ  
انت - اے تھنا مارا پختہ سر کردہ ہوڈ لگیں لچھہ کارانی گور ء یک یک لچھہ گندگ ء کیت - ہگندے اے تھر ہنگس ء بلوچی ء نہ انت ہوچو  
جاپانی حانیکو ء انگریزی ء سانیو ء وڑ ء بلوچی ء وانڈگ ہوٹھکاریں لچھہ کاراں ایشی ء را ماں وتی زبان ء نوکیں تب بوٹیل پیدا کنگ ء  
نھد ٹنگ ہوٹھنا پختہ لچھہ کار ء وتی کال ہوھیاں درشان ٹنگ انت - بلے منی نزو چوٹگ گھتر ہوٹھا بیت کہ اے بلوچی ء وتی تھرے ہو ایشی  
ء انجیں پر بند است کہ آھاں دوسد سال ء گیش بیت دومی ایش کہ لچھہ کاراں وتی ہمک یا کہ درتیں لچھہ اے من گپت سر ء پر نہ بوتگ انت ہو  
آھاں پہ نمونگ ء واستا یک یک لچھہ پر بوتگ انچوٹکہ موتک، زھیروک، نازینک، حالو ء اے دگہ تھر انت کہ باز لچھہ کار ء تھنا یک یک  
لچھہ پر بوتگ ء اے سکیں گرا نیں تھرے کہ چار چیز انی شری ہوھرا بیانی بابت ء ماں یکیں لچھہ ء توک ء بیان کنگ ارزان نہ انت - دگہ ایش  
کہ نیم اھدی دور ء لچھہ کاراں وڑوٹیں ہنگپ ہوسر حالانی سر ء لچھہ پر بوتگ - ہمیشکا اے دور ء لچھہ کاری ء دامن چا اھدی ء پراہ ہوٹھا ہگان تر  
انت کہ زند ہوچا کردہ ہمک وڑ ہوٹھنا تانی ہنگپانی سر ء انت -

چا اے تھر ء لچھانی وانگ ہوٹھا سگ ء پند ہمے گندگ بیت کہ لھتیں لچھہ کاراں چا لچھہ ء سر نامگ ء زند ہمے گپ پتہ رٹنگ کہ مارا ہمے ”چاریں  
چیز انی“ سنا ہوٹھ سب کنگی انت یا کہ مے ہنگپ ہمے چاریں چیز انت - بلے دگہ لھتیں ء چہ سر نامگ ء زند چوٹھنگ من ء ”چاریں چیز انی“

سرء لچہ پر بندگی انت یا ایشانی سنا کنگی انت۔ بلکیں چہ سر نامگ ء زند آھاں تچک ء ھے چاریں چیزانی سنا کنگ ہنا تگ کہ پہ دور ء ھمانی  
لچھانی ہند ات ء بہ چارات کہ کے ھو کے ءوتی لچہ پتور ءو چے رنگ ء ہند ات کنگ انت۔

باب ء اول کہ بسم اللہ انت  
ذکر ء ثانی کہ الحمد للہ انت  
درس ء تکرار کل ھو اللہ انت  
استوار آمنت با اللہ انت  
ھر کجام گس کہ حاصل درگاہ انت  
بھت ء اقبال ءے ھر دم ھر راہ انت  
کل ء زرگ ءو رے بر جاہ انت  
ماں کش ء شمشیر ءے سر ء براہ انت  
شرت ءو آماچاں دست ء یکشاہ انت۔ (فاضل)

اول شکر گراں اللہ ء نام ء  
گشاں چیزے گال پہ زبان ء  
میارگ کس نہ انت گو تگ زمانہ  
پتنگ ء نیم ءو پاڈراپ پھان ء  
سگار گوں نگرھیں جتک ء توام ء  
گمیت گوں ھکلوں نالان پھان ء  
جتک گوں رنکیں سیری گدان ء۔ (جان محمد)

من ء جتک ءو یقین انت رب ءدانا  
محمد کہ چھے پیغمبران ء  
بدئے توفیق منی شھدیں زبان ء  
بجوڈاں قصہ ءو شعری بیان ء  
چھا رچیز باند انت است ماں جھان ء

جنگیں گمیتیں، پتنگ و زہم میان ء - (گھوہرام)

گشان شعرے بلوچی پر زبان ء  
چهار چیز ء سنا شز انت جہان ء  
جنگ و ش رنگ و سکہ بے امان ء  
گمیت گوازی گریں راہ و چمان ء  
سگار ماں نگرہیں پوش و میان ء  
بلاہ جلیں پتنگ دست ء کمان ء - (ملا شاد دھارانی)

من ء نام ء الہی بر دل ء انت  
زبان با ذکر و توسیپ ء الہ انت  
معین الدین منی پشت و پناہ انت  
من ء گوں ہمدلیں یاراں شتا انت  
جہان ء رہبری ء مصطفیٰ انت  
چهار یاروں منی مشکل گشا انت  
پہ کار ء تخت فرکان رھنما انت  
ھدائی قدرت و کار ء بنا انت  
جہان ساز انت عوت بادشاہ انت  
پہ قدرت ربّی ء روح و ماہ انت  
ھزار گنج و اسپ و زہم و سلاہ انت  
من ء مرگ سھر گوشتہ بیان انت  
چهار چیز ء سبت ہر جاگہاں انت  
جنگ گوں زیوراں دور ء ثرپاں انت  
زباد و مسک ء انبیر و دنان انت  
گمیت با سنج و نگرہاں انت

نر آسکی دورو ٹرھڈو گنبدان انت

سگا رو روحدو جنگو ساہو جان انت

ھدینکھ خیزکنت دژمن زیان انت

ٹینگ پرھگل عو زرمبشت نشان انت - (ملک دیناریرواڑی)

اے بوت انت کھتیس لچھانی ھما بند کہ لچھکاراں وتی لچھ چتورھو چوں بند ات کنگ انت - بلے نوں ھما بنداں بچارات کہ آھاں ھے چاریں  
چیزانی شترھو جوانیں کارو کروانی ساڑا تو سیپھو سنا کنگ ایشی پیش کہ منی دگہ گئے بکناں من ادو اے گپو نکج کنگھو پیشینگ لوٹاں  
کہ چہ سر نامگ عو پد باز لچھ کارو وتی لچھ دو بھرھو کنگ بزان چو تو سیپھو سنا عو پد ھے یکیں لچھ عو توک عو آھاں ھے چیزانی لچھ عو ایب ھم بیان  
کنگ انت کہ دیم ترھو آھاں دورو دینگ بنت بلے ساری عو بچارات آھاں ھمیشانی سنا عو تو سیپھو چتورھو کنگ انت عو انچو شکھ اے لچھانی  
پختہ بند انت -

ہ ذال اگاں اصلی عو جوان ماتے

بوراکاں پر شوقھو مزن گواتے

تیگ ستر تیزھو پلھو سوگاتے

پر بلوچھو تو پگ اچب براتے - (فاضل)

ہ جنگ عو ہر دو عین مانند استار

گل عو زلپھو گل عو گیسوھو گیوار

گمیت عو واجھے روچے سوار انت

پر اھکھکیں پواں تو پانھو حار انت - (دینار)

ہ جنگ عو سینھو حارھو بادام

گمیت عو ھملہ عو شاھی تیں گام

سگارھو باز کنگ بانک بھوزام

ٹینگ عو ہر چھار کنگاں شنگ نام - (گورھرام)

ہ جنگ عو جیک عو تھید گول جوکھو

گمیت شاہمی تیس بستگ ماں نوک ء

سگار شتر انت پہ مرد ء شان ہوشوک ء

ٹپنگ ء دید پان گوں زڑو توک ء - (اللہ داد غارانی)

ہمے رنگ ء لکھتیں لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو لکھانی توک ء کناں دیم ء شنگ انت لکھتاں ہما جاگ ء آھاں تو سیپ لکھتا یا کہ جوان  
لکھتیں لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی  
بدیں کارو کرد یا کہ کچہ ہرا بی ء ایب گوں بے رو ء ریاء بیان لکھتے لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی  
ہمیشانی دویں تک لکھتے لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی  
چیز شتر لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی  
اے بابت ء اے لکھتاں لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی ساڑا ہوتا تو سیپ کہ نس لکھتے لکھکا چاریں چیز انی

کس مہ بندایت بھر پہ چار قوم ء

اولی پہ مھر نکلیں گل اندام ء

دومی پہ گولانی سبک گام ء

چاری پہ آسگواریں پلک شہم ء

آؤمانی آھوگ پریں وکشی

مات اش پہ ساساتاں دیخت ترشی

کیلک لکھتاں جھار بکشی

سخت لکھتاں چلن نکشی

لکھتاں لکھتاں دیم ء نیت لکھی

جود اگاں شاہمی تے کچی

لال لکھتاں جوی دانگے لکھی

دوتوان ماں لکھتاں سر ء لکھی - (فاضل)

مہ بند بھر ء پہ چار چیز ء لکھتاں

ٹپنگ ء لکھتاں لکھتاں لکھتاں

لکھتاں لکھتاں لکھتاں لکھتاں

پد و دیم ء ترا دُژمن کن انت گف  
مہ بارت تیر ء گوا و شتر تر انت گف - (جان محمد)

تپنگ ء زور و دھشت جت انت  
ہسد یگاں چو روز ء کیامت ء انت  
ہد ینکہ دھر گپت تیر نے ہٹا انت - (عبدالرحمن میر وازی)

کئے پرا شمشیر ء بخت گپ ء  
دیم پہ دیم بیت گوں دُژمن ء سرت پ ء  
ناگھاں چا پو لے گپ ایت پت ء  
لیٹ کنت شیرازی پہ یک گپ ء  
گر ستر تیز انت نہ بارت فپ ء - (فاضل)

ہزاری مرکبانی کرد بنت گیش  
گھو دُٹاں کناں پاواں پد و پیش  
نیار ایت کیمت ء جاہ ء دہ ء گیش - (گلوہرام)

اے بوت انت چھانی چندے ہا بند کہ ایشانی توک ء ہمے چاریں چیزانی ایب و کچہ یا کہ بدیں کار و کردانی بابت ء ات انت - البتہ  
چھانی گد سر ء و حد یکہ لچھ کاراں وتی کچہ گھینگی بوگ انت گوا ہمے گندگ ء کیمت کہ آھاں چا و گہ چیزاں جنک ء را گیشتر بستار و اتگ پہ  
دور ء اے چھانی لختیں بند پیش کناں تا کہ مرد و دم و لحم تر بیت انچو شکہ اے بند انت -

کیمت لالیں مجن پاواں پد و پیش  
جنک ء را ہدا چہ تو گنگ گیش  
پری رنگیں جنک ء کیمت باز انت  
تپنگ واپس و ز رُشت نے جھا ز انت - (ملا اللہ داد غارانی)

تپنگ و زہم و نریان پُر بالیں

دگر زرباب عکتاب بے مثالیں  
تمام وقت ورنہ زرباب زوالیں  
پہ آؤں کیجئیں ماہ رنگ و لالیں - (عبدالرحمان میراوی)

جن اگان بالا بلند قدرت  
اھل فرمان و صاحب صدر انت  
صورت و رنگ کے چاروھی بد انت  
گنجے گول میراث و سر و نذر انت - (فاضل)

بلے اگان مالہ سپ (یوسف خان اور ماڑھی) و گچہ و بابت و گپ جتناں گوا مے گپ نیم ہندگ و نیم توام بیت - پر چا کہ آئی و قوتی کچہ ہمے  
تھر یا کہ رہند و پر بتگ بلے آئی و تھنا سلاھانی (ھتیارانی) سر و پر بتگ - چہ لہ سپ و گپتارانی وانگ و ہمے آمر و ریت کہ گول  
وھد و گوزگ و ہمر اھی و وھدے نوکیں سلاھ و زباب کہ دیم و اتلگ انت گوا آئی و زہم و پتنگ و ہمر اھی و اے دگر سلاھانی سنا  
تو سپ تگ و آئی و قوتی گپتار چو کسمانک و زور و شرم و پیش تگ انت چو بگش کہ چو ”ڈانیا کٹ“ و زور و ہماھانی زبان و گپ نے بتگ -  
بزاں چہ آئی و گچہ و وانگ و تو ہمے گندے کہ ہمے از باب و ت مان و ت گپ و ٹران و انت و کیے و ت و راچہ دومی گھتر لیک ایت - پ  
و زور و آئی و گچہ و چندے بند و لگوش کن ات -

پاد اتلگ پتنگ اھانی  
من سر کردگ و تان دُرستانی  
سانڈوں وارنگ انت کوھانی  
شمشیر و جواب پُش و اتگ  
بسکن تنی دپ و گھوارنگ

بے تیر و شور و تو ویرانے  
آس ات گول نہ انت ہیرانے  
جلدی ساھتاں ہیرانے  
من گول ھتھاں سرکاراں  
شیری پجگاں من سواراں  
زھراں پہ رہ و ایراں

جھل داں سینگ آئے بیماراں - (ایسپ خان)

ہمے رنگ آؤ گہ سلاہ وت آرا یکے چہ دومی آؤ شتر ترلیکاں دومی آؤ کزوری آؤ کچھاں بیان کنناں کن انت - گڈ سر آؤ چھکار ہمے پڈ رکت کہ  
اگاں اے ششیں سلاہ گسے آؤ گور پت گواؤ ژمن آئی آرا چھ گت نہ کت -

مردے گر پیت ایمان دار

ہر ششاں بکت گوں وت یار

آنگار کن انت آوا دار - (ایسپ خان)

اے نوکیں تھر آؤ چھانی توک آؤ کچہ کاراں انجیں چھر ٹشیں (تشبیہ) کار مردنگ کہ آہانی جواب نیست آؤ بلوچی آؤ گھڑ آؤ انتریں چھر آؤ  
ٹشیں ہمے تھر آؤ چھانی توک آؤ گندگ بنت کہ رند آؤ دگہ کچہ کاراں چہ ہمے چھر ٹشیں باز پاندگ چست گنگ آؤ ادھر جمیں چھر آؤ  
ٹشینانی درور پیش کنگ درکار نہ انت بلے پہ ہمیشانی زانگ آؤ استاٹھیں پہ درور پیش کنناں - انچو شکہ پہ جنگ آؤ لاڑ، کیکد، ٹھہری، مان  
میان، پری رنگ، بھوش، دڑیں پری مھلاکھ کرگو، پہ آپس آؤ نریان، کتا نیں گمیت، کلمگوش، ٹرسمین الگار، جنو مست، سوسنیں شاہی، دہ  
سدی بور آؤ مھلانی پھل، پہ ٹینگ آؤ یکشاہ، نزر شاہ، لاری، سیاہ عمل، آسگوار، ڈبر زنگ، دیر مال آؤ گلبانگ، پہ زہم آؤ مزار کاو شیرازی، زڑہ  
بڑ، زڑمشت، سگار، کچین، تیگ آؤ دگہ دگہ -

انچو شکہ ماساری آؤ گشتگ ات کہ اے چاریں چیز اتی تو سیپ آؤ ستا مارا اھدی دور آؤ جنگلی مھری چھانی توک آؤ ہم زس ایت - پرچا کہ  
اے چیز ہما دور آؤ زندمان آؤ مستریں لوٹ بوٹگ انت ہر کسی گور آؤ کہ اے چیز بوٹگ انت گواہان آؤ ہما دور آؤ زمانگ آؤ نامدار آؤ گھڑیں مردم  
بوٹگ انت آؤ امر ادیک آؤ اھگ دار بوٹگ انت کہ کدی ہماروچ آؤ ساحت بیا انت کہ ما ایشان کارمرز بکنان آؤ آھاں وتی سلاہ آؤ سواریانی سر  
آؤ پھر آؤ شان گنگ - آؤ دے مار گنداں کہ جنگانی روچ آؤ ساحتاں سر مچا آؤ بھاؤ وتی سلاہ آؤ اولاکانی ساڑا آؤ سٹا کنگ آؤ انت آؤ وتی نریان آؤ  
سوار انت آؤ وتی تیر مان، زہم، اسپر، گرز آؤ ٹینگ دست آؤ گینگ انت آؤ گوں دشمن آؤ جنگ کنگ آؤ انت - ہم ڈول آؤ ماں امن آؤ مینی آؤ  
روچانی توک آؤ گندگ بیت کہ آؤ گوں وتی ہزاری سنج گلیں بور آؤ سلاھاں دیم پہ وتی دوستدارانی گندگ آؤ دیدار آؤ روگ آؤ انت -

ہر چند کہ ما وتی اھدی، نیم اھدی گیدی لمر انک آؤ واناں گوا آؤ دے مارا اے چاریں چیز اتی بابت آؤ سک باز آؤ نکاری دست گپ ایت  
آؤ تو ہمے مارے آؤ لیک آؤ کہ زہم جتی آؤ بھاؤری بلوچ آؤ سری آؤ مینی ہماراہ انت - دومی چہ اے گپ آؤ چھ شک نیست انت کہ اے چیز ہما  
راجانی گور آؤ بوٹگ انت کہ آؤ وک، بھاؤر آؤ سر مچا بوٹگ انت آؤ بھاؤری آؤ سر مچاری بلوچ آؤ رگ رگ آؤ ہون آؤ ہوار انت آؤ آئی آؤ  
پت آؤ پپر کی میراث انت - پرچا کہ آئی آؤ وتی اتی آؤ جند آؤ رکینگ آؤ حاتر آؤ ہمک دور آؤ گوں بدواہ آؤ بدیاں جنگ داگت آؤ انگت آئی آؤ  
زندہ ہمے داب آؤ ہمے جاو رانی توک آؤ گوزگ آؤ انت کہ چہ گس آؤ چیر آؤ اندیم نہ انت - پرچا کہ کلمز مین آؤ راجی آؤ راجانی رکینگ آؤ حاتر آؤ جنگ  
گوں زوراکیں آؤ راجنوک آؤ جو ریں دژمنان آؤ ان انت اگاں اتان! گوا ہماراج زوراکانی گنگ آؤ چست بوٹگیں دتو، مچ آؤ تا مورانی نہ

ء گارینت ۔

پیشکا شہلچہ کارء پوتی پدرتج ء ورنایانی واستاپہ سلا حانی بابت ء اے رنگیں بے دروہیں لیکہ ء گشتن دیم ء اورنگ کہ ہمے یکیں چیز ماں  
سکیانی وھد ء آئی ء پھر یزوک ء پشت ء کوپگ ء برات انت ء آئی ء دلم ء گھڑیں ہمراہ انت ۔ پرچا کہ سکی ء جزگانی وھد ء گرانیں  
ساحتاں برات ء نریان اوشت انت ء وقشیانی نوشوک ء وروک دگر بست ء پیشکا آئی ء پٹنگ ء را بلوچ ء برات لیک اتک ء چوگشتنگ ء  
اے وڑیں صیال ء لیکھانی درشان کنگ ہرکس پہ دیم ء کار ء ووسی پگے نہ انت کہ چوگشت ایت ۔ تاکہ آچو قی راج ء تب (نفسیات) ء  
شرعی ء سر ء زات کارمہ بیت ۔

۔ پر بلوچ ء توپک آجب براتے ۔ (فاضل)

باسک

جمہ سے چ بلوچکی زبان ء ہزار اہم ء دیم رونی ء

جَن، اَپس، زَہم وُتپنگ لَچہ ۱

باب ۱ ءِ اَوَّل کہ بسم اللہ انت  
 ذکر ۱ ءِ ثانی کہ الحمد للہ انت  
 درس ۱ ءِ تکرار قل ھو اللہ انت  
 استوار اَمَنَت با اللہ انت  
 بلبل ۱ ءِ جاندار وصف ۱ اللہ انت  
 ہر گام گس کہ خاص درگاہ انت  
 بھت و اقبال ۱ ہر دم ہمراہ انت  
 گل ۱ ءِ زریگ ۱ ءِ بور ۱ برجہ انت  
 ماں کش ۱ ءِ شمشیر ۱ سر ۱ براہ انت  
 شرط ۱ اماچاں دست ۱ یکشاہ انت  
 داب کت گل ۱ ماہ لقاہ لالیں  
 سنج بیت کتا میں گمیت چالیں  
 بچری تیگ ۱ جوہر انت ڈالیں  
 راست ۱ نک تیریں توپک دور مالیں  
 ہر پسین شہم کت گروک سراوے  
 منڈر ۱ کوڈال ۱ ۲ تلیں بادے  
 گڈگ ۱ گاڈیک مزار کاد ۱  
 بھلگ ۱ جوکینگ نظر شاد ۱  
 گرگز ۱ گوش ۱ گنتانی نال  
 دژمنان پاد موش کناں نوک نال  
 نیست گتر گیر ۱ درور ۱ کمال

توپک ء تیر ء جاگ ء کجال  
 تھہ پری داب کنت انت کھیبانی  
 ڈاہ وارت عیراق ء رکابانی  
 ڈکھواں شیرازی خطیبانی  
 سیاہ عمل کھل ء مھیبانی  
 مھوش ء ملکا ء حریریں شار  
 منزل ء پندانی ترسین الگار  
 زیادھیں پٹیاں جن انت تلوار  
 ماکھاں ایرجگ کن انت آسگوار  
 حاز کنت ملگوراں جنک مھیں  
 سنج کنت جو مست ء نقیب سیاہیں  
 تیگ سپاہ دار ء سیر تمناں  
 توپک ء وارو پہ امتانیں  
 کیگد ء کابوگی تھیں اندام  
 سونین شاہی ء گمیں شھگام  
 زڑہ بریں زرنشت ء خمیں انجام  
 ٹوپچیاں زرنھار کن انت وژنام  
 آ کمان میان ء رتلیگیں مندیل  
 دگہ قلم گوش ء گردن ء زمزیل  
 ملکوت بات پہ ڈژمنان اندری  
 تھہگاں جوزکار کن انت بخدری  
 کھلوتاں ہند ء نیاد پری رنگ ء  
 مژد ء رھوار ء دور گونا ونگ ء  
 پچگ ء زڑ مٹشیں سگار جنگ ء

گزرگ رعدیگ انت زبر زنگت ء  
 کتہ ء بالاد ء ڈیل کمان میان ء  
 تنگت ء گور بند ء زین مرنجان ء  
 مشت ء برچانک ء ڈول سپاحان ء  
 زبر ء گلپانگ ء زور ء اَلحان ء  
 گل بتانی سیل ماں باگ کنت  
 ہماہانی بیل شست ء شاگ کنت  
 سیکر زہم ء را سچ ء زاگ کنت  
 ماں ٹرپاں سیانی دماگ کنت  
 ذال اگاں اصلی ء جوان ماتے  
 بور اگاں پُرشوق ء مزن گواتے  
 تیگ ستر تیز ء پل ء سوگاتے  
 پُر بلوچ ء توپکت اُجب بُراتے  
 گس مہ بند ایت بھر پہ چار قوم ء  
 آولی پہ مھرنگلیں گل اندام ء  
 دومی پہ گولانی سُبک گام ء  
 سہمی پہ شیرازی مزن زہم ء  
 چارمی پہ آسگواریں فلک شہم ء  
 آ دُنانی آہوگ پریں وکشی  
 مات اش پہ ساساتاں دیخت ٹرشی  
 کیلگ ء میتاپ ء جہاز بکشی  
 سہت ء سَنجاب ء گل چکن نگشی  
 بلے کمھیال ء دیم ء نیت چھی  
 جود اگاں شاہی تے کچی

لال نے کد ء جوزی دانگے مچی  
 وزن ماں ہڑ مانی سر ء رچی  
 بور اگاں پُئند انت تئی ڈیل ء  
 کوہ کُئندے پہ چیدگ ء میل ء  
 میھکت پاداں ماں شپ ء نیل ء  
 جکت بکت ماراھیں گرھ چیل ء  
 دُرواں ایرگپ بیا گوں مندیل ء  
 بوج چلمر ء بند نے زمز میل ء  
 پہ مہار گوازین نے سپاہ ویل ء  
 کئے پُرا شمشیر ء بخت گپ ء  
 دیم پہ دیم بیت گوں دُژمن ء سُرپ ء  
 ناگھاں چاپو لے گپ ایت پت ء  
 لیٹکت شیرازی پہ یک گپ ء  
 گر ستر تیز انت نہ بارت ٹپ ء  
 کئے ہوسکت پہ دور دَمال شیریں  
 شنگ انت سُرخیل ء مَاش پیریں  
 تگھاں ٹوپچی ایرکن انت دیریں  
 آتشان نے مان کن انت پیریں  
 فُھلگ ء آماج نے نہ بت ایریں  
 چرکیں ہر چکنگ رموز گیریں  
 ذال ء پہ شاھی کید بند ء کن  
 احمقیں بور ء پہ کوند ء کن  
 تیگ ء پہ رہانیں گمند ء کن  
 ساواں کلچین ء ماں رند ء کن

ذال اگاں ہستگارو تو انگر نہ انت  
 رنگے چو تچین ماہ والاں گور نہ انت  
 پلے چو شر رنگو تنگ مَر نہ انت  
 پلے چو تئی واندکار عتب و در نہ انت  
 بجن اگاں بالاو بلند قدر انت  
 اصل و فرمان و صاحب و صدر انت  
 صورت و رنگے چاروھی بدر انت  
 گنجے گوں میراث و سرے ندر انت  
 بس کن او فاضل تئی ہر یکے  
 نیست انت تئی گپتاراں دگہ شکے  
 نیکہ تئی کالاں عیب و نت یکے  
 گس تئی گپتاراں نہ کنت شکے

درپٹوکیں تحصیل ماہ فاضل۔ ۲۰ کدیم ۱۹۱۰۔ شوہاز و در بند فقیر شاد

چکالان نگام تادور، صالح محمد ملیری و تادوک و توارو۔ ملا کمالان پیرانی

۲۱ فروری ۲۰۱۰ء نگام تادور ملو موئی ۲۰۰۶ء پیران بوت۔

.....

جمہوریت کے چیلنجی زبان و لہجہ اقبام و نیم روئی و

## جنگ، آپس، زہم و ٹپنگ و لچہ ۲

گشاں شعرے بلوچی پر زبان و  
 چھار چیز و ستاہ شتر انت جہان و  
 جنگ و ش رنگ و سکہ بے امان و  
 کمیت گوازی گریں راہ و چمان و  
 سگار ماں نگرہیں پوش و میان و  
 بلاہ جلیں ٹپنگ دست و کمان و  
 جنگ و دُر و ہار و قتل و پور  
 کمیت و ہملہ و دور گوزیں دور  
 گتم زوریں سگار نوک سچ اتک گور  
 ٹپنگ گوں دشمنیں مرداں نہکت شور  
 جنگ ہورے کہ چو باگی گل و انت  
 کمیت و زین ہراسائی تلاء انت  
 سگار پہ لشکر و پوج و سلاہ انت  
 ٹپنگ پہ دشمنیں مرداں بلاہ انت  
 جنگ و جیگ و تاحید گوں بوک و  
 کمیت شاہی تیں بستگ ماں نوک و  
 سگار شتر انت پہ مرد و شان و شوک و  
 ٹپنگ و دید پان گوں زرت و نوک و  
 پری رنگیں جنگ و چیدگ و بند  
 عقاب بالیں کمیت و منزل و پند  
 سگار و زاہر انت آزمودگیں رند



## جنگ، آپس، زہم و ٹپنگ و لچہ

من و ستک و یقین انت رب وانا  
 محمد کہ چمے پیغام بران و  
 بدے توفیق منی شہدیں زبان و  
 بہ جوڈاں قصہ و شعری بیان و  
 چھار چیز بایدیں است ماں جہان و  
 جنگیں و کمیت، ٹپنگ و زہم میان و  
 جنگ ہورے کہ سازات مہربان و  
 کمیت و نگرہیں سنجان ماں میان و  
 سگار ماں و جنگ و ذر و ہدے ثران و  
 ٹپنگ ماں کوپک و مثل و سمان و  
 جنگ لاڈے بیت ذات و کسان و  
 مدام سنج کن انت تازی بھان و  
 سگار و جوہر و آپ ماں زھان و  
 ٹپنگ تیراں بخت گوں دیدپان و  
 جنگ انت سورت و رنگ و چوماہ و  
 کمیت ماں تو رگ و کت انت تمناہ و  
 بچارات مرد وریں پیریں نگاہ و  
 ٹپنگ و درتگیں چٹاں دو جاہ و  
 جنگ و کدھیں چم پرلقاہ انت  
 کمیت پرتردگ و دور و سمانت  
 سگار پہ شیردلیں مرداں براہ انت  
 ٹپنگ گوں دارواں ہر روج درا انت

جنگ ۽ گردن ۽ گرہ ۽ انت اُجب شَر  
 کُمت ۽ را گورانت راہ ۽ تگ ۽ مَر  
 سگار ۽ ڏکڻ بنداں جنگ ڏر  
 ڀنگ ۽ هڪاں نامرد بیت ڀر  
 جنگ ۽ ڏکڻ ڀڄان کن انت ساپ  
 کُمت ۽ هڪڙيں مالاں جنگ چاپ  
 سگار ۽ جوهر ۽ بند ۽ کویں آپ  
 ڀنگ ماں کوپک ۽ زیب ۽ بیت شراب  
 جنگ ۽ گئل ۽ گوش ۽ شپیں سهر  
 کُمت ۽ موڙگی پڙ کن انت دور  
 سگار ۽ جوهر ۽ آپ ڀنت هور  
 ڀنگ اُستا کماندار کن انت زور  
 جنگ ۽ ماں گور ۽ شدر ۽ گوهر ۽ لال  
 وکاب بالیں کُمت ۽ ڀڄی چال  
 سگار ۽ دیتگ انت مرداں وتی حال  
 ڀنگ ۽ شوره ۽ تیراں کین جال  
 جنگ ۽ لرزک ۽ پیدی ڏر هوکیں  
 کُمت ماں منڙه ۽ بتگ ڏوکیں  
 مزاری ۽ جنگ انت مثل ۽ شروکیں  
 ڀنگ ۽ دارو انت آس بروکیں  
 جنگ ۽ سینہ ۽ حار ۽ بادام  
 کُمت ۽ هملہ ۽ شاھی تیہیں گام  
 سگار ۽ باز گنگ بانک ۽ ڀوزام  
 ڀنگ ۽ هر چهار کُنداں شنگ نام

جنگ سیر و عروسیاں پر کنت  
 کمیت و را سوار نام آور کنت  
 سگار ماں پنجگاں سر پہ سرکنت  
 پتنگ گوں ہتھواں پشت و سرکنت  
 جنگ ماں شیشمیں گتے بہند ایت  
 کمیت کہ نگرہیں ستجان کہ بند ایت  
 سگار کہ چوٹ و بڑاں بند ایت  
 پتنگ گوں گوٹلاں رعدیگ و گرند ایت  
 چد و توسپ مکن ماہیں گل و را  
 بساز ایت ہیلہ مکران دل و را  
 نیت پہ کانیں ہرم و توار و  
 نیت انت آئی و شری پہ کار و  
 ہزاری مرکبانی کرد بنت گیش  
 گھو و دُٹاں کن انت پاداں پد و پیش  
 نیار ایت کیمت و جاہ و دہ و گیش  
 سگار نوک سج پڑ جوہر شر و  
 زحان لے ماں بیت انت عیب سیر و  
 چھار کرش و چے گیشتر نیار ایت نہر و  
 گوانشنگ تو مکن ہم توپک و را  
 پرنگی شورہ و تیراں مہ کن ناز  
 نہ بیت دست و سیاد و آلگر و ساز  
 بس کن او گوہر آم گالاں مکن باز  
 ہمیشاں گشتگاں چھار چیز و تو راز  
 مہناک بلوچی کوئید

جَنک، اَپس، زِحم وُت پَنگ ۽ لُچھ ۽

اول گويم بنام ۽ رُب ۽ داور  
 هُدائي کدرتاں لاشک باور  
 محمد مصطفیٰ آن تاج ۽ سرور  
 جَنک ۽ دُرُوشم ۽ رَنگ ۽ کُنگ گُر  
 عروسی ساز کنت دُرُوس سَمبُر  
 مَشیّت پیرگان زباد ۽ مسک ۽ اَمَر  
 نَکِب چہ مَنو ۽ سَبز ۽ کنت دَر  
 مَر آسکی گُمبداں زور ایت تَگاور  
 گِداماں روان ایت پَ تَر د ۽ اَلگَر  
 سَپاحانی سَگار ایت پَر از جوهر  
 امیراں پوش ایت پَر زَر ۽ گوهر  
 پَنگ زیبا تر ایت پَر رُمب ۽ اَشکَر  
 پَری رَنگ شَحم کنت چو کہ ستاره  
 پَر کنت سَخت ۽ پوشاکاں و ت ۽ را  
 دُرُخشان بیت چو ماه ۽ دَہ ۽ چار ۽  
 هُدینک ساز بیت سبز پَ شَکار ۽  
 بَ بند ایت نَگَرهی سَجان هوار ۽  
 هزار اندیش چَ دَهر آپس سَگار ۽  
 گپ ایت ماں دُژ مناں لوڑ ۽ هوار ۽  
 سَر ۽ دُیاناں دور دَنت ماں دُگار ۽  
 پَنگ ۽ هَکل ۽ بيم ۽ توار ۽  
 هزاراں پاد کنت ایت جاہ ۽ دوار ۽

گوں گُوہاراں شہری اول ء گند ایت  
 گوں اتر کھلیں زلیاں رند ایت  
 جھان ء درور ء کس کے نہ گند ایت  
 ہدیہ گروہریں سبز مسک پختہ ایت  
 دلیریں واجہ کے زین ء بہ مند ایت  
 پہ دور گمبداں دستاں بند ایت  
 سگار ء سکرے چہر ء بہ رند ایت  
 سپاہانی پہ فٹ ء سک رند ایت  
 مزاریمیں چنگ رعدی ء گرند ایت  
 چہ آئی ء دھشت ء گتے نہ مند ایت  
 مروچی سمتھ ایت دڑیں کمان میان  
 زباد افشان کنت ہر روج سر ء جان  
 پہ سبز ء ہملہ ء منزل نہ انت گران  
 گوز ایت دوریں پٹ ہوڈتاں پہ میدان  
 سپاہانی بروکیں کار ایت ایران  
 عجب زیب دنت پہ منگہ ء شان  
 ٹینگ ء کھل ء سلوات ء اہان  
 کمان میان گوں گُوہاراں زبہدار انت  
 پہ رنگ ء چار دھی ماہ ء گُوہار انت  
 شپ ء روج آشکانی آہ ء زار انت  
 ہدیہ سبز چہ بنداں بے کرار انت  
 پہ زیب ء زینت ء سک جلوہ دار انت  
 سگار ء مال گوں واہند ء ہزار انت  
 سپاہانی میان ء مُشت تلاء دار انت

بہ وھدء فتنہء ساز ؋ تیار انت  
 ہسدیگاں مدامء واہ ؋ زار انت  
 ہدا پیداک کٹک دُریں پری ذات  
 امیری گواگرء نند ایت گل ؋ شات  
 سگارء کیمت انت چنڈے سدء زیات  
 سپاھانی پہ مپ ء فھر ؋ ظلمات  
 تپنگ ء ہگل ؋ دھشت ؋ سلوات  
 گتاراں ایر کنت بُریں پہ شھمات  
 جنک پہ زیور ؋ گنج ؋ متاہ انت  
 آجب شتریں کہ گوں مات ؋ پت ء انت  
 ہزاری گھوڑواں سبز ء ستا انت  
 تپنگ ء زور ؋ دھشت جتا انت  
 تپنگ پہ دُشمنیں مرداں بلاہ انت  
 تپنگ مردیگ ؋ نامرد ء سلاہ انت  
 ہسدیگاں چو روزء کیامت ء انت  
 ہدینکہ دھر گنت تیرے ہتتا انت : خطا۔

سگار شتر انت کہ مرد ء سنت ء انت  
 تپنگ ؋ زہم ؋ نریان پربالیں  
 دگہ رزباپ ؋ گکباب بے مثالیں  
 خریدارے بہ بیت پر گنج ؋ مالیں  
 تمام ء دنت ورنہ زُر زوالیں  
 پہ آ دُر کیمتیں مھرنگ ء لالیں

کچھکار ملا عبدالرحمان میروازی۔

مھتاک بلوچی کوئٹہ

## جنگ، آپس، زہم و تپنگ و شہرہ

من و نام و الہی بر دل و انت  
 زبان با ذکر و توسیپ و الہ انت  
 جہان و زہری و مصطفیٰ انت  
 چہار یاروں منی مشکل کشا انت  
 معین الدین منی پشت پونا انت  
 پہ کار و سخت فرکان رهنما انت  
 من و گوں ہمدلیں یاراں ثنا انت  
 ہدائی قدرت و کار و بنا انت  
 جہان ساز انت عوت بادشاہ انت  
 پہ قدرت ریتی و روح و ماہ انت  
 ہزار گنج و آپ و زہم و سلاہ انت  
 من و مرگ سہر گوشتہ بیان انت  
 جنگ خوبصورتیں مثل و گل و انت  
 چہار چیز و سہت ہر جا گہاں انت  
 جنگ گوں زیوراں دور و نرپاں انت  
 زباد و مسک و انبیر و دمان انت  
 کمیت با سخ و نگرہاں انت  
 نر آسکی دور و نر ہڈ و گنہاں انت  
 سگا و روہد و جنگ و ساد و جان انت  
 ہدینکہ خیز کنت دشمن عیان انت  
 تپنگ پڑھکل و زرمبشت نشان انت

اگن دورانت کہ دُژمن گمان انت  
 جنگ شھم کنت چو ماہ ء تاباں  
 گوں سھت ء زیور ء کبگی رواجاں  
 گمیت ء کُڑھد دور ء مزل نشان  
 آجب پُر گنبد ء مھیز ء میدان  
 سگار مے ہمد لیں یار انت دل ء جان  
 پہ دست ء گازیاں انت دین ء ایمان  
 ٲینگ ء ھکل ء نامرد بیت زیان  
 بسے گھر انت پرا جوریں پدیاں  
 جنگ ء دُڑ ء ھار ء سھت ء سامان  
 چراگی شھم کنت انت دُڑ ء مرجان  
 گمت ء استمند انت دل منی باز  
 گمان ء بھر کنت مستیں گواز  
 سگار ماں سُرگیں جُپت ء تہ ء ساز  
 آجانب برکتے وات شاہ ء بے نیاز  
 ٲینگ ء نارہ انت چو کوھلر ء وعد  
 گوشے کہ آزمانی ھکلے گرند  
 پری رنکیں جنگ ء لذت ء نیا  
 ھد ینگہ گور ماں گور بیت دل ات شاد  
 گمیت جوان انت پرا سیل ء شکار  
 یا بدانی چو پگ ء تاراج ء الکار  
 سگار در وھد ء جنگ ء ہمد لیں یار  
 حکام ء خالق ء دُژمن شُد گار  
 ٲینگ ء نارگ ء دُرموشت ء بیتھار

گُوشاں بے دُورِ انت دُروہد ۽ پیکار  
 جنک ۽ ہر دو عین مانند ۽ استار  
 گل ۽ زلپ ۽ گل ۽ گیسو ۽ گیوار  
 گمیت ۽ واجھے روچے سوار انت  
 پراہکھکیں پڑاں توپان ۽ حار انت  
 سگار مان بندہ پوشاں زَرنگار انت  
 بہ وہد ۽ سکتی ۽ مے بیل حیار انت  
 ٹینگ رعدے کہ بر کوہسار انت  
 ہدیں دَپچ دَنت زہر ۽ مار انت  
 شکر کنڈیں جنک ماہ ۽ گُوحار انت  
 دو پستان کیگد ۽ مثل ۽ امار انت  
 گمیت گوں ساست ۽ سنجان ہوار انت  
 گمانی دور کت چو باد ۽ بار انت  
 حقیقیں دل ۽ یاروں سگار انت  
 اگن لگ ایت بدان ۽ واہ ۽ زار انت  
 بگوشہ عافلاں دَر شعر ۽ دپتر  
 سے چیزاں پیش سلام گوں مہ پیکر  
 ملام انت ہرے کُدرانت پہ دلبر  
 نگوشت عافلاں مے گُوشکیں ثران  
 ہدا اُسپ ۽ جنک ۽ کت جسے جُوان  
 ہما کہ دوست بیت دَنت انت پماواں  
 جہان پر چرخ گردون گردِ شان انت  
 جنک زہم ۽ ٹینگ، نریان انت  
 ہدیں شَر انت مُرد ۽ شان انت

الہی چندھا استوں اُمیت وار  
 مناں چو عاجز ہو بے کار دینار  
 تو کریمے رحیمے شاہے سکار  
 بدے جان دُر اُھی ایمان ہو روزگار  
 مکانوں تو بدے فردوس، انوار  
 حضور بادشاہ، نوں شرپ وار ۔

زری نوہ - ملک دینار میر واڑی -

محمد یوسف کچلی - شک کنوک

بلوچستان اکیڈمی کچ ۱۹۹۰ء ۔

.....

باسک

جمہوریت سے چاہیے کہ زبان و لہجہ اعلیٰ و نیم روئی ہو

## جنگ، آپس، سگار و ٹپنگ و لچہ ۱

اول شکر گراں اللہ و نام و  
 گشاں چیزے گال پہ زبان و  
 میاریگ کس نہ انت گوستگ زمانہ  
 ٹپنگ و نیم و پاٹراپ پٹان و پاٹراپ  
 سگار گوں نگرھیں جنگ و توام و پٹان ات  
 کمیت گوں کھلویں نالاں پٹمان و پٹمان ات  
 جنگ گوں رنگینیں سیری گدان و گدان ات  
 بچار ات توپک و دیم و تھارانت  
 دپ و دست و تماشہ گوں سگار انت  
 کمیت و ٹپنگ و جل و میارانت  
 جنگ و تزگ و گندگ میارانت  
 ٹپنگ ماں دُڑمنناں تیر و نہ کنت بند  
 نہ بیت چارگ سگار و پد و رند  
 کمیت و نہ دار انت دیر سیریں پند  
 جنگ و منگ و آھوگ پری رنگ  
 ٹپنگ ماں کھسراں ھوریگ و گزاری : غورایت  
 سگار و چرتگ انت سر بیقراری  
 کمیت و پند نہیں زین و سواری  
 جنگ و ھمسر و مات نیاری : نیارایت  
 ٹپنگ ماں چنگ و تیر و بکوک انت  
 سگار ماں دُرگ و ساه و بروک انت

گمیت ماں ڈریگ ء راہ ء روک انت  
 چنک انگت اے دُرستانی سُر وک انت  
 مہند پھر ء پہ چار چیز ء ہنک بر  
 پینگ ء ہر قدر اُستا بہ کنت شتر  
 ہزار ہونچ سد ء مال ءے کن ءے ہرچ  
 پد ء دیم ء ترا دُژمن کن انت گت  
 مہ بارت تیر ء گوا و شتر انت لک  
 براں دست ء پہ زرمشتیں سگار ء  
 ہسد ء ڈھگ ء زور ء تیار ء : تیارا ت  
 گمیر ء آہن گوں تیگ ء ہوار ء : ہوارا ت  
 چکریں انت ء کن انتیں دُژمن ء را  
 نہکت نہت ء کنت نامب ء توار ء  
 چشیں کار ء ہزاری بور تیار ء : تیارا ت  
 مزاراں گزرگ ء برمش ء توار ء  
 بگواریں جنگل ء نریان ء حار ء  
 بہ بیت پاداں پہ نگرہیں رکاباں  
 نوں، گلیراں مکت کنت نریان ء پاداں  
 بہ بوج ایت تنگ ہوزیں ء گوں رکاباں  
 برو پہ میتگ ء چوپاں کن پاداں  
 چنک ء میتگ انت بوہ گوں زباداں  
 تلاہیں تھت ء گالی ء نپاداں  
 نہ لوٹ ایت مولد ء گوں دزگو حار ء  
 مروچی ایوک ء کیت پہ دیار ء  
 پت ء مات گش انت انگت من ء را

نہ لوٹاں من کلاتی بور سوار ء  
 منی سُھنان بہ رگر اے بے دل ء را  
 بز ان گچینگ گنگ پیلے ماں جان ء  
 دل ء ڈک انت پما سیاہیں گلام ء  
 نہ کنت اندیش پہ پڑوکیں زبان ء  
 پت ء مات لے کُتاں شہ رو جھان ء  
 بند ات عافلاں گوشاں بدار ات  
 ٹینگ ء زنگ ء موریکاں تیار ات  
 سگار ء مُشت ء برچاںکاں مہ چار ات  
 گمیت ء سُرملکیں بکشاں سمار ات  
 جنگ ء پہ تسلاھے بہ دار ات  
 ٹینگ ء وھد ء جنگ ء دوست مدار ات  
 سگار ء مچکاں مردی بدار ات  
 گمیت ء پہ ڈل ء ڈوکاں مہ چار ات  
 ہم کار ء جن ء ریا ء مدار ات  
 ٹینگ ء ماہلانی بیل ء یار کن  
 سگار ء جوھر ء آپ ء ہوار کن  
 گمیت ء تورگ ء داناں تیار کن  
 جنگ ء یک گش ء پہ انتظار کن  
 بدار جان محمد گالاں سئے ء چار کن  
 ہداوند ء گور ء شگر ء گوار کن  
 پھلوان تادرخش کاڈک۔

ء مھاک بلوچی کوئینہ

.....

تپنگ، زخم، اسپر، کارچ،  
جَمبیا ءِ وَتاس ءِ لچہ ے

اول یات کنناں بسم اللہ  
گمہ ءِ شہادت انت لا الہ  
دز گیروں توئے یا اللہ  
منی حاتر ماں صیالے کپتنگ  
زردوں کوکری آہپتنگ  
یک تفصیرے من ءِ یاد پتنگ  
من ءِ یاد انت ہتیار مردانی  
توپک گروہ بریں شرتانی  
شمشیر ءِ سپر کرمانی  
کارچ ءِ جمبیا شیرانی  
دل دریں وتاس ایرانی  
ہر سے پتنگ انت دیوانی  
پاد اتلگ تپنگ الھانی  
من سرکردگ وتاں دُرتانی  
من گوں گریشگاں شیرانی  
سانڈوں وارنگ انت کوھانی  
شمشیر ءِ جواب پُش دانگ  
بس کن تنی دپ ءِ گھہ وارنگ  
تو بے تیر ءِ شورہ ءِ ویران ءِ  
جلدی ساحتاں بیران ءِ  
من گوں ھٹھاں سرکاراں

شیرِ پنجگانِ من سواراں  
 زہراں پہ رہے ایر آراں  
 جھل داں سینگے لے بیماراں  
 توپک زہر کنی پاد اتلگ  
 چہ عقل و مہذباں پرگوستگ  
 رگیت ماں مشہدی دست و  
 گز و ہٹھاں لے بستگ  
 بس کن تئی دپ و گھ وارتگ  
 من اگاں ہورک باں انشالا  
 لے پتیاں چہ ہر سیناں بالا  
 تیر و شورہ بباں گوم و برجہ  
 من چندے زہم جناں ویکجاہ  
 من گشاں دژمنانی گج و  
 پاد اتک جمبیا چوٹ و تیز  
 دات لے توپک و را مھمیز  
 من گر ناگمانی مان بیاہاں  
 ہونان گلگل و پالاہاں  
 زہم و توپکاں داتگ جواب  
 بل تو مکن پیچ و تاب  
 دانا لے بکن ہوش و گوش  
 سک زہرے وتی جتک و پرورش  
 گال اتک جمبیا دژ گپتار  
 من دیوانگ نیاں استاں سار  
 دیری و من و نیست انت کار

ریش ماں ریشی ء بیت مے وار  
 پھنات فوکشاں بیت مے کار  
 پاد اٹلگ وتاس گزوکیں  
 شیر نیم ء جلگر دزوکیں  
 استاں من هنر زانوکیں  
 چارہ تیر مان من ء پزوکیں  
 سانڈوں وارٹگاں سالونکیں  
 زہم ء توپکاں داتگ جواب  
 پستول تو مہ کن وتگندی  
 باز دیتگ ترا پہ دُرُگ بندی  
 کوھے ماں تنی نیام ء انت  
 تنی داوا دو، سے گام ء انت  
 اسپر گوں ملوکیں رنگ ء  
 سست انت لے شتاب پہ دُرنگ ء  
 من پہ بلوچی رنگ ء  
 زیباں گور شما هر رنگ ء  
 شراں پہ مز ء فوجنگ ء  
 کارچ ء ناگمان بد بُرتگ  
 مثل ء کوکری گزند گرتگ  
 جملہ پہ دپ ء ژند گرتگ  
 رنگ ء مرمری منی ہندو جاہ  
 توپک تو اگاں ہزار گڈے  
 تو پلے باراں منی سرء لڈے  
 کہ تکبیر پر من ء ہیران انت

زہم ء توپکاں دا تگ جواب  
 وات ھکل ء چندے گزر  
 بس کن مے گلام ء کیٹھڑ  
 ایر گپ ماں لد ء پیش ء بُر  
 کاہ ات رتگ انت ء آھڑ  
 کوٹگ بُر تو ء شھرائی  
 گرز ء خراشگ ء دارانی  
 پرماتھتل انت جوانیں کار  
 بوری ولجہ ء چابک سوار  
 مردے گر بیت ایمان دار  
 ہر ششاں بکنت گوں وت یار  
 آنگار کن انت داوا دار  
 کرمانی سگار پُتر جوہر  
 ایسپ خان دل ء کھڑاں دار

شاعر ایسپ خان اور مارھی

مصنک بلوچی کوئینہ

جمہ سے چ بلوچی زبان تہیز انت مہم رونی ء

## ہور و ہار

اے گپ و ہر گس زانت ہوسر پد انت کہ پہ انسانی زند و گوازیگ و آپ و بوہگ اُمی انت و آپ و بوہگ و مستریں سب ہور انت  
پیشکا ماگنداں بلوچ گیشتر پے آپ و ہاتر و کورانی گش و گوراں نشنگ انت۔ بز ان آہانی زند و دار و مدار ہمے کورانی آپانی سر و بوہگ و  
اُگت چہ شہری زند و ہر باز ہند و مگے نندوک ہمے وڑ و قتی زندگی و گوازیگ و انت۔ بلوچ گش انت کہ ”ہور و پد آبادی انت  
بلے ہماہور کہ پہ نیک و رحمت بلو اراہیت و پد و چوش ہم گش انت کہ ہور و مرگ پر کپگی چیز نہ انت۔ بز ان ایشاں کہ بوہگی انت و اُمی و  
بنت مکھیں ڈیہہ و پراہ و شاہگانیں دامن و ولند و سر و باز بری انچیں ٹرند و توپانیں ہور بوہگ کہ چہ آہانی گھر و بے امانین رچک و پد ہما  
ہند و مگانی گیاب و دور سریں شہکو راں دوار چچ و کوہ گوجیں ہار تنگ کہ ہماہند و مگانی توک و سک باز تہامی اورنگ و ہمک چیز و را  
چوتند و پتنگ و گوں و قتی ہماہی و برنگ و ماں نیل بوم و بے گوازیں زور و گت و اوگارنگ۔

ساری و زمانگ و ہور و ہارانی تہامی و بر بادی و قتی جاگہ و ہمے زوتاں بز ان ۳ مارچ ۱۹۹۸ء و ”کیچ و توپان“ کہ ایشی و اے دگ و توک و  
بازیں بد و بیرانی یے ورت و ابید و چاے دگہ چیز ان کیچ تاں تیاب و پ و بر و ت یک ہسا بے و د و ہچتا و دھلک و میتگ و قتی گھڑانی میار  
گت انت۔ چا ایشی و پد ۲۶ جون ۲۰۰۷ء و توپان ”یماں“ و گھریں ہور و ہارانی بد و بیرانی کیا حیں ہد ارگاں کے بے ٹرانگ و شمشٹ  
گت کت کہ اُگت و مر و دمانی پمانی دیم و رونت و کا انت کہ ایشی و سر جمیں بلوچ ڈیہہ و را و قتی امتا زان و رت و خوشیں ہند و دگ نیست  
ات کہ او د و مر و دمانی لوگ و جاگہ و پتری شہر و بازار، ملک و میراث، ہزارانی سال کوہنیں بن و پتری گھن و کور جو، مال و دوت و سہا  
دار، ماں و گار و کیگ و بست و بگان کشتلیں و دھل و کشار، سر و ہمانی گل بنیں ج، باگانی سول و گمبندیں امت و نیوگ و ہنگوانی و رچک و  
دار، تھنا تہا و بر باد نہ بوہگ انت بلکیں چہ ایشاں ابید و سدانی شہکیں ارواہ گوں سر جمیں زند و مال و متاھاں ہمے ہور و ہار و ار جان بوت  
انت و ہمیشی و سٹ انت کہ چندے سال و گوزگ و روگ و پد تھی و ہدی پہ گواہی و ہزارانی مر و د بے لوگ و جاگہی و ماں و ہنگلیں  
پدان گرماگی زگرگیں روچانی بند یوکیں برانز و تاپوکیں بند و سوچوکیں لواری و دیپان و میار انت کہ چہ ہمیشانی ٹرند و زبری و نکت چوکلند و  
ترایت و بانی مرگ پہ بال مر انت و گھریں زمستان و آپ بندی و چاں ماں نیلگیں آزمان و چیر و نے بست کنوک و پد جنوک اش است  
۔ بلکیں پہ بے ہد ابندی چہ بے ہد انیں ”ریت و روپ“ کنوک و ہما و ہد و حق زوریں زور و تگا راپیں وزیر و مستریانی شتی و بلوریں  
بان و دتلیں ماڑیانی و اہند و روچاں ماں و ت نام و دتلیں ہد و ہلکاں (ہدا کی بستیاں) پہ بے و سی و کپتگ انت و دست و پا داں  
غفر ینوک و دل و ہونان تھنگ کنوک و بادینوکیں گورچ و زمستانی مستیں جمرانی ٹر و نکل گوازیں و د و شہنہ ان و شلوکیں رگامانی

باہوٹ غور امتہ از ان انت ۔

اگاں ماگوسگیں زمانگ، دور غور بارانی ہور غور حارچم بوت نہ دیتگ انت ۔ نیکہ آزمانگ ء مَر دُم است انت کہ پہ ماہما گیدی قصہاں بیار انت ۔ پہلے آحانی بابت ء ہماوحد ء مزن ناہیں لُچھکاراں ہماحانی بوہگ ء آہگ ء جہان سوچ ء دوار پچیس ہدارگ ء ہوحد ء پاس ماں وتی گوہریں گپنارانی توک ء پہ وتی پد رچ ء اوبا ڈگاں ہمیان ء نگش تگ انت ۔ اے بنگپ ء سر ء ہرچ لُچھے کہ مارا دست کپتگ آحانی توک ء مستریں حار ”خدری ء حار“ لیگ بوگ ء مستریں ہور ”نربخش“ بیگ انت کہ ۱۹۴۰ ء وڈرگت ء بوگت ۔ نربخش ء ہور ء سر جمیں حال غور ارگ کریمد اولدتا لب ء گوں بے دروریں وڑ ء عیمے ء بیان تگ ء ہمے ہور ء پد حار ء بابت ء بی بی دادی بنت محمد علی کاشانی ء وتی دگ ء کور ”گورگی ء حار“ ء لُچھے پر بنگ کہ من گوں ہمے بھر ء ہوار تگ انت ۔ چایشاں ابید حاجی یا محمد شہمرا ء نیک ء رحمت گواریں ہورانی سر ء پر بنگیں لُچھے گوں ہمے بھر ء ہم ہوار انت ۔

اے حار ء ہمیشکا ”خدری ء حار“ تگ بوگ کہ خدری چو بی بی گوہر بنت راؤ ء وڑیں زندگیں مالدارے بوگ ء ہمے حار ء آگوں آئی ء ہلک ء دُرتیں مال ء دولت ء مَر دُمانی ہماہمی ء بُرتگ ۔ چایشی ء ابید اے حار ء ”شیخ قاسم ء حار“ ہم گش انت کہ دیم ء اے بابت ء گپوت پد ربیت ۔ بلے گیشتر مہلوکات ایشی ء خدری ء حار ء نام ء زان انت ۔ اے شلمیں حار ء من ء چار لُچھے دست کپتگ کہ لُچھے کاراں ہما تہمی غور بادیاں احوال غور ارگ باز جوانیں رنگے ء بیان تگ انت ۔ پرچا کہ اے حار آحاں چم بوت دیتگ بوت ہمیشی ء گورگند، پُرش غور موشانی آماج بوگ انت ۔ اے گپانی راستی ء چملا عبدالنبی بن بوہر ء بکن ات کہوت ہمے حار ء امتہ از ان بوگ ۔ پہلے من پہ بون اے گپ ء درشان کنناں کہ مولا عبدالنبی ء لُچھے اد ء سرچم نہ انت ہمیشکا آئی ء لُچھے ء بابت ء ہج گشت کت نہ کنناں ۔ پہلے ہمے حار ء من گپ ء بابت ء یک ند کارے ء ہشتا نکے ء پندے رد و لگوش کن ات کہ آئی ء ہشتہ تگ کہ ”۱۲۲۸ ہجری سال باگھیں کچھ ء سمسرتاں باہو ء ملکی چیدگ ات ۔ اے وھدی میر شیخ قاسم خان گچکی ء حاکمی دور ات آئی ء سہ سال آج باہوکلات ء مالیات گپت ۔ ۱۲۲۸ ہجری سال ء وتی دستور ء پیم ء آگوں وتی میر غور کھدا ء کاردارانی ہماہمی ء پہ مالیات گیری ء ماں باہوکلات ء نیمگ ء ہجرات ۔ اے سَہر ء مئے شاعر میر عبدالنبی بوہر آئی ء ہماہم رکاب ات ۔ ہور گواراں ء ساچان ات پہلے کاروان وتی منزل ء روان ات دانکہ باہوکلات لُچھے نزیک کت ۔ کاروان شپ ء گپت باہوکلات ء نزیک ء ماں جنگل ء کور سَہیل ء مزن کور باہو ء نیام ء آیاں دوارگت ۔ ناگھاں بجرے ء کت غور نیمگ ء ہملمون بوت ۔ پدے کہ ہور ء ایردات نہ دُرتیں کور غور شپ آج نوک آپ ء عثمان بیتاں ۔ کور سَہیل ء مزن کور باہو ء حار کرت دوئیں یکجاہ بوت انت ۔ میر شیخ قاسم خان گچکی ء آئی ء ہماہم اڈرچکانی سر ء درشت انت ۔ پہلے گھلیں اولاک ہماں توپانین حار ء مستیں چولانی سر ء شتور گر ان ماں جھلا نکیں زر ء پھنات ء روان ات انت ۔ آج مزن کور باہو ء ہما دست ء یک مَر دے ء کہ دو جن لُچھے ساگ تگ ات ۔ میر عبدالنبی بوہر ء کجاہ آروک ات ۔ مئے شاعر لُچھے توار کت ”وہوہ تو چون لُچھے“ ؟ ۔ مئے شاعر ء ہم پہ کوکار پتہ دات ۔ ”من انگت چہ دو جہیاں گیشوں!“ ۔

نوں مارا چارگی انت کہ چھکاراں اے تنگریں حارے آہگ ء کجام سال، ماہ عروج ماں وتی گلیں پٹنارانی توک ء بیان تنگ انت۔ پہ ایشی  
 ء زانگ ء واستامارا ہما دور ء کچہ کارانی ہمے کچہ چارگ ء پٹاسگی انت کہ باریں آحاں وتی رگس دیں کال ء کھر باہیں پٹنارانی توک ء چے  
 گشتنگ پرچا کہ چرندی لہز انت ہند کارانی ہشتا کاں ہما وھد ء کچہ کارانی داتگیں سال، ماہ عروج گیشتر راست ء پٹکا تر انت۔ بلے ہما کہ  
 مردم ء را پکا ء دھم کت بکن انت۔ البتہ اے کچھانی توک ء دو کچہ کار ء حارے سال، ماہ عروج شتریں وڑ ء ویمے ء داتگ انت۔ پہلے ساری ء  
 من یک کچہ کارے ء کچھے ء بابت ء گپ کناں کہ آئی ء وتی کچہ ہمے حارے بنگپ ء سر ء پر بتگ ہما سال، ماہ عروج داتگ انت بلے چہ دورانی  
 گور گنداں رکتینگ نبوتگ کہ چہ کچہ ہمے بندانی وانگ ء شماوت مارات کہ آئی ء اولی بند ء سر یا کہ چیر ء دگہ بند لئی ء بوتگ کہ آحانی توک  
 ء ہما سال، ماہ عروج ماں بوتگ انت ء بید ء ہما گاریں بنداں آئی ء کچہ ء اولی ء دومی بند ہیتا ر ء دگیر گندگ ء کا انت بزان اود ء دگہ بند  
 بوتگ کہ گار انت پرچا کہ آئی ء وتی کچہ ء توک ء ”ہجری“ ء نام گپتگ، وھدے کہ آئی ء سنہ ء نام گپتگ گواچاے گپ ء دھمبت کہ آئی ء  
 حارے سال، ماہ عروج وتی پٹنارانی توک ء اورنگ انت۔ پہلے چہ زانگ ء چیر تر نیوکیں دتو ء تھاموراں پھر بزرگ نبوتگ انت ء ایشانی  
 رکتینگ ء توتو آرگ ء ڈبہ ہما دور ء حاکم ء سر کارانی بوتگ۔ بلے آحاں بلوچی ء نیمگ ء شے دگوش نہ داتگ ء چو بگش کہ بلوچی ء بدل ء آحاں  
 دگدوری زبان گیشتر بستار داتگ انت کہ اشی ء بزان انت اے بیت کہ وتی جند ء چک ء بہ گش ء چک ء ء رودین کہ رند ء دُرستیں سیاہ ء سپید ء ہدا  
 بند بیت۔ نوں اود ء ہمے بنداں دگوش کن ات کہ شما آحاں توک ء ہما کی ء نیز وریاں وت مارات۔

ہ ہجری ء سردار ء عالم برگوین ء سروراں

وادہ ء وھو دون ء وادہ ء پورہ ات نیک اختر اں

اے ترہیں استین بڑستاں در حدود بکران۔

نوں من ہما کچہ کارانی کچھانی بنداں ہشتہ کناں کہ آحانی توک ء ہندری ء حارے سال، ماہ عروج دینگ بوتگ انت ء ساری ء من مٹا فاضل ء  
 رگسد ء موار دیں پٹناراں پہ درور شے دیم ء پیش کناں کہ باریں آاے بابت ء چے گشیت۔

چار ات ء چار شے ات ماہ ء با رنچ الاول اں

ہجری ء دواز دہ سد ء ہشت ء ات صاحبداں۔

ایش اتان مٹا فاضل ء بے مٹیں پٹنار کہ آگشیت کہ اے ہور ء حار چار شے ء سال ء چار می ماہ (رنچ الاول) ء چار ء کھیک ہزار ء دوسد ء  
 ہشت ء نہ (۱۲۲۹) ہجری ء اتنگ۔ اگاں ماپ وتی دھم ننگ ء ہاتر ء آئی ء داتگیں سال ماہ عروج ء گون عیسوی (انگریزی) ء سال، ماہ  
 روچاں دیم پہ دیم بکناں ء بچاراں کہ باریں عیسوی ء کجام سال، ماہ عروج بوتگ انت ء اود ء ہم چار شے ء روج بیت یا کہ اتان پرچا کہ ماہ ء  
 سال ہشت ء دیم بنت بلے ہپتگ ء روج ہما انت کہ است انت بزان اود ء دوشے انت گوا دُرستیں دُنیا ء ہمے یکیں دوشے ء روج انت۔ پہ  
 اے سال ء ماہ عروج پانی درگیگ ء واستامارا یک پکا ء آسانیں تریں راھے پوت ء درگیگی انت ء مٹنی توتو ء دُرستاں چے گھتریں راہ پہاے

حساب و درگجگ و دام و در (انٹرنیٹ) یک انت کہ ایشی و رد بوہگ و گمان کم انت وچہ ہمیشی و ماہمے حار و سال ماہ و روچاں آسانی و سر و درگیت گت کنناں۔ چہ دام و در و پتاسگ و ہجری سال ۱۲۲۹، رنق الاول ماہ و چار و چار شنبے و روچ، انگریزی سالدر (calendar) و حساب و جمعہ و روچ ۲۵ فروری ۱۸۱۴ عیسوی بوہگ کہ گوں ملا فاضل و دانگ سال، ماہ و روچ و ہمد پ و برابر نہ انت و باز و گری وار ایت پرچا کہ ملا فاضل و حار و آہگ و روچ چار شنبے گشتگ پہلے و جمعہ و روچ اتلگ کہ اے گج و و برابر نہ انت۔

اگاں ماہ و در مر استانی و دانگیں سال ۱۲۳۰ ہجری و ملا فاضل و دانگیں روچ چار شنبے و چار رنق الاول و بز و راں گوں عیسوی سال و ہم و پ بکناں کہ باریں اے گوں عیسوی و کجام سال و برابر و یک بیت۔ بز ان و ہم چار شنبے و روچ کیت انت یا کہ اتان۔ اگاں و چار شنبے و روچ کیت و ہم و پ و برابر بیت گوا بز ان ملا فاضل و گشتگیں روچ چار شنبے و رنق الاول و ماہ و چار و توئی جا گہ و برابر و راست انت و رند و ماہ چار اں کہ ملا فاضل و لچہ و توک و ہمے ردی چہ گجا اتلگ کہ یک سالے و گری است انت۔ بز ان چہ ۱۲۳۰ ہجری و پرچا ۱۲۲۹ ہجری بوہگ۔ نوں ماہ و در و ملا بھادر و لچہ و ہما بنداں ہشتہ کنناں کہ آسانی توک و ہمے حار و آہگ و سال مان انت۔

الف و مثنیٰ و ثلاثین ہجری و صاحب قرآن (۱۲۳۰)

ناگھاں آہیز اتان استین چہ نیلو میں زراں۔

ملا بھادر و توئی لچہ و توک و تھنا حار و آہگ و سال ۱۲۳۰ ہجری دانگ و ماہ و روچ لے نہ دانگ انت۔ نوں ماہ و ملا فاضل و لچہ و توک و دانگیں روچ چار شنبے و ماہ رنق الاول ماہ و چار و ۱۲۳۰ ہجری و چہ انگریزی و سالدر و بتپاسیں باریں اے انگریزی و کجام روچ، ماہ و سال بوہگ انت۔

چہ دام و در و چارگ و پتاسگ و اے حار سے شنبے و روچ ۱۴ فروری ۱۸۱۵ عیسوی و اتلگ کہ و تھنا یک روچے و گری (فرق) اتک۔ بز ان چہ چار شنبے و بدل و سے شنبے و بوہگ۔ باید ہمیش ات کہ اے یکیں روچ و گری مہ اتک انت وچہ سے شنبے و بدل و اے ہم چار شنبے و روچ بہ بوت انت۔ نوں مارا اے درگجگی و راست کنگی انت کہ اے یکیں روچ و گری پرچا اتلگ۔

و اے یکیں روچ و گری ہمیشکا اتلگ کہ اسلامی سالدر و حساب عربستان یک انت و اے گپ و ہر گس زانت و ہر پد انت کہ ایشانی ماضی حساب نوک (ماہ) و گندگ و سر و انت و مے گور و ہم و ڈول و بز ان گوں نوک و گندگ و سر و انت۔ چشکہ عربستان و نوک یک روچے ساری و پر بیت۔ اگاں عربستان و مرچی رمضان یا کہ اسید و نوک گندگ بیت گوا بلوچستان و باند گندگ بیت آ وور و بل ات کہ گج و بوہگ و دیگ و شگیں سانسی وور و کہ درتیں دُنیا سکت نز یک بوہگ و یک گسے جوڑ بوہگ پد و ہم اسید و روچ گانی ماہ (رمضان) یک یک روچے رند بنت کہ وود و نوک یک روچے و رند گندگ بیت۔ چشکہ مے گور و یک روچے رند نوک پر بیت و عربستان و یک روچے ساری و پر بیت۔ اگاں ملا فاضل و لچہ و توک و چار رنق الاول و چار شنبے و گوں عربستان سالدر و رنق الاول و ماہ و رنق (۵) و چار شنبے و روچ و گوں انگریزی و ۵ فروری و ہمد پ و برابر بکناں گوا ملا فاضل و لچہ و توک و چار شنبے و روچ و رنق الاول و ماہ و چار و

روح راست ءیک انت۔ پرچا کہ گپ ھما نوک (ماہ) ءگندگ یک انت کہ مے گور ءیک روچے رند نوک پر بیت بزان گندگ بیت کہ چہ اے گپ ء گس انکار گت نہ کنت ء برے برے دور وچ ء رند روچک بنت ء دور وچ ء رند اُنید کن انت۔

چہ اے حساب ء ماد ءم ءچکا بوتان کہ مٹا فاضل ءوتی لچہ ءتوک ء ”خندری ء حار“ ء آھگ ء روح چار شے ء چار رنق الاول گشتک اے دوں راست انت۔ یکے بایہ ہمیش ات کہ آئی ء گشتکیں سال ۱۲۲۹ ہجری ء بدل ء ۱۲۳۰ ہجری بہ بوت انت کہ مٹا بھادر ء مے سال وتی لچہ ءتوک ء وانگ ء مٹا فاضل ء چار شے ء روح نور رنق الاول ء ماہ ء چار می روح گوں عربستان ء ۱۲۳۰ ہجری پنج رنق الاول ء چار شے ء روح گوں انگریزی ء چار شے ۱۵ فروری ۱۸۱۵ عیسوی ء یک ء برابر ء انت۔

باید انت کہ مٹا فاضل ء چہ ۱۲۲۹ ہجری ء جاگہ ء ۱۲۳۰ ہجری بگشت انت ء ایشانی توک ء یک سالے دگری مہ بیتک انت۔ بلے من ء بیتک انت کہ مٹا فاضل ء م ءوتی لچہ ءتوک ء چہ ۱۲۲۹ ہجری ء بدل ء ۱۲۳۰ ہجری گشتک وھد یکہ آئی ء حار ء آھگ ء روح ء ماہ برابر دات کنگ انت گواچہ اشی ء لمی ء بزان ات کہ آئی ء حار ء سال ۱۲۳۰ ہجری وانگ کہ رند ء آئی ء مے وانگیں سال گڈینگ ۱۲۲۹ ہجری کنگ بوتگ۔ اگاں مٹا فاضل ء لچہ ء مے بند ء ادعہ پشہ بکناں ء آئی ء سر ء شری ء چار پتاس بکناں گواما رندی مر دمانی مے گتکیں ردی ء در گیتک گت کنناں کہ اے ردی چہ گچا ءچوں کنگ بوت۔

چار ات ء چار شے ات ماہ ء بار رنق الاولان

ہجری ء دوازده سد ء پست ء نہ ات صاحبداں۔

چہ مٹا فاضل ء لچہ ء دوں بندانی وانگ ء ءچا پتاسگ رند من مے سر ء آتنگ ء سر بوتگوں کہ آئی ء لچہ ء دومی چھلی بند ء توک ء تھنا گوں یک گالے ء یک ”آبے“ ء بدل بوھگ ء اے ردی پیداک بوتگ۔ اے ردی ء پیداک بوھگ ء دوسب بوت گت کن انت، یکے و ہمیش انت کہ چہ مٹا فاضل ء بیرانی ء پدھا مر دم ء کہ آئی ء لچھانی دپتر کہ دست ء کپتگ آئی ء مے گال ء ”آب“ و نت گت نہ گتگ۔ دومی ہما بھلوان یا کہ مر دم ء اے لچہ یات بوتگ گوں وھد ء گوزگ ء آئی ء مے گال شمٹنگ۔ یکے گیشتر گمان مے بیت کہ مے گال ء آب ساپ ء واناک نہ بوتگ ء آئی ء مے آب و نت گت نہ گتگ۔ نوں ماچاراں کہ آگجام یکیں ”آب“ انت کہ چہ آئی ء مٹ بوھگ ء حار ء سر جمیں بند پتر (تاریخ) بدل بوتگ۔ لچہ ءتوک ء ہما آب دہ (۱۰) ء ”ذ“ انت کہ آئی ء جاگہ ء ”ن“ ء آب ء گپتگ۔ اگاں دہ ء اولی آب ”ذ“ ء دوبرکن ءے ء آئی ء جاگہ ء ”ن“ ء آب ء پرکن ءے۔ گوااے گال یا کہ حساب چہ دہ (۱۰) ء بدل ء نہ (۹) وانگ بیت۔ منی گشگ ء مرادش انت کہ ساری ء ماں لچہ ءتوک ء چہ نہ (۹) ء جاگہ دہ (۱۰) بوتگ ء اگاں مے لچہ ء بند ءتوک ء نہ ء ”ن“ ء دور بکن ءے ء آئی ء جاگہ ء ”ذ“ نہ پشہ بکن ءے گوااے گال یا کہ حساب چہ نہ (۹) ء بدل ء دہ (۱۰) بیت کہ بند ر ء انچوش بوتگ کہ گوں اے ڈول کنگ ء نے لچہ ء بند گھل وارت ء رد بیت نے کہ آئی ء وزن کم بیت۔ بلکیں چو کنگ ء سر جمیں بند وتی جاگہ ء برابر بیت چہ ۱۲۲۹ ہجری ء جاگہ ء حار ء آھگ ء الیس سال ذکریت بزان ۱۲۳۰ ہجری ذکریت ءوتی جاگہ ء راست بیت۔ نوں پہ در ء مے دو دوں بند

کہ رد و راست آنت گوں ہُرت چاری ء پچارات ہووان ات اش۔ اولی بر ء گچہ ء من ہما دویں بنداں ہشتہ کنناں کہ ساری ء ہر گس ء مان وانگیانی توک ء و تنگ ہویتگ آنت ء رند ء ہما دویں بند ء ہووان ات کہ انون ہما ردی راست ہو تچک کنگ ہو تگ۔

(۱) چارات ء چار شہے ات ماہ ء با رنق الاولاں

ہجری ء دوازده سد ہو پست ہوئے ات صاحبداں۔ (۱۲۲۹ھ) ساری ء۔

(۲) چارات ء چار شہے ات ماہ ء با رنق الاولاں

ہجری ء دوازده سد ہو پست ہوئے ات صاحبداں۔ (۱۲۳۰ھ) انوگیں۔

بزان ادء ماں وتی گچہ بند ء توک ء مٹا فاضل ء چہ نہ (۹) بدل ء دہ (۱۰) گشتگ۔ پرچا کہ اگاں پست (۲۰) ہو دہ (۱۰) ء یکجا گہ کنے بلوچی ء سی (۳۰) ہو عربی ء ثلاثین (۳۰) بیت ہو اے ڈول ء دویں گچہ گشانی ہار ء وانگیں سال، ماہ ء روج گوں عربی ء انگریزی ینگاں کیے ہو برابر بنت۔ بزان اے ہار بلوچی سالدر (calendar) ء حساب ء چار شہے ء روج ء رنق الاول ماہ ء چار ء ۱۲۳۰ ہجری ء اتلگ۔ عربی سالدر ء حساب ء چار شہے ء روج ء پنج رنق الاول ۱۲۳۰ ہجری ء اتلگ ہو انگریزی سالدر ء حساب ء چار شہے ء روج ء ۱۵ فروری ۱۸۱۵ عیسوی ء اتلگ کہ چد ہو راست ہو تچک تریں حساب نہ بیت۔ نون بیات ادء یک رندے پدء اے دویں گچہ کارانی گچہانی راست ہو تچکیں بندان گوں ہُرت چاری ہو دجی ء ہووان ات ہو پچارات کہ ایشانی سال، ماہ ء روج چوں رگیش ات، تچک، راست ہو یک بوت آنت۔

گد ء وصفان گوشد منی قوی نیں مہتراں  
راجی سرخیل ہو مملوک ہو قابلیں دانشوراں  
نشتگ منی بالاد وشدلی ء گوں ہزار ہو ہریں سراں  
شاہ سلطان علی خان گون لک راجیں سنگراں  
الف و مہتین و ثلاثین ہجری ء صاحب قرآن  
(۱۲۳۰ھ) بھادر۔

ناگھاں آہیز اتان استین چہ نیلو میں زراں۔

گد ء چہ مدح ء کن ات دگوش عریغین ہمبلاں  
سد علامت آخریں پیدا ورا نت اے عاقلان  
چارات ہو چار شہے ات ماہ ء با رنق الاولان

ہجری، دوازدہ سہ سو پست، عودہ ات صاحب دلاں (۱۳۳۰) فاضل -

نختر ماں زورے ٹنگ چہ لخر اجیں آملاں -

چہ اے بندہ راست ہو کنگ و پد ماں اے وانگی و ماں ملّا فاضل و چہ عتوک و چہ نہ (۹) و بدل عودہ (۱۰) ٹنگ ہو دیمتر و آئی و جند و وانگی  
 ”ڈرپشو کیں سھیل“ و عتوک و ہم ہمہ پیما و راستیں رنگ و ہشتہ کنگ بیت ہو اے بابت و عوتی شور و سلاھاں دات کن ات - چہ ایشی و ابید  
 ملّا فاضل و پیرانی و سال، ماہ و روج ہم ہمہ رہند و گیشیتنگ و راست ٹنگ کہ دیم تر و آئی و وانگی و دومی چاپ ہو شنگ و دینگ بنت -  
 اے حار و چوئیں تباہی ہو بربادی و رتنگ ایشی و بابت و ہمہ آریپ ہو بوہیریں چہ کارانی چھاں و ان ات ہو ہمگ ہو سر پد ہو ہگ و جند و  
 بہ کن ات کہ چتاوان باریاں ابید ایشانی توک و بلوچ و اہدی زند و ہمگ روچی کارمر زبوہوکیں ڈرپ ہو دارگ، کار و کسب، زمینداری،  
 دود و رو بیدگ، سھت ہو زیور، چچ ہو پوشاک، دستکاری، سنج ہو سلاہ، او لاک ہو سواری، لوگ ہو جاگہ ہو دگہ بے حساب ساھدار ہو چیزانی بارہ و  
 سک باز سر پدی و زانت کاری رس ایت کہ پند کاراں رم نیسگ ہو پچہ کاری و بے دروہیں مار ہو رگ، گسد، تکمل، پیر و زہ، نمر و، پینگلو،  
 آکوت، لاس، الماس، لال، مروار و دجیر، گوہر کیمتی ہو گھر بانیں گال انت -

۱۔ طوفان و شعر - صالح محمد -

گشیں روا تک

صورت خان - جنوری ۱۹۶۹ء بلوچی اکیڈمی کوئٹہ -

دلگوش - صالح محمد و اے ہشتا تک ”مھتاک زمانہ“ و فروری ۱۹۷۶ء و شمارہ جسم اکملگ - بے اے زانگ نہ بیت کہ اے واپہ کار کے انت - اگاں ایشی و زبان و روانی ہو گالوار و چار  
 و اے کچھ و گش ہو گور و ندوکیں مردے بوت گت گت ہو گیشتر و شت و مردمانی گالوار و سک کو یک انت ہو آور و اے ونگ و مستریں ہشتہ کنوک واپہ کریم و شتی ہو واپہ نسیم و شتی  
 ہو تک انت - کے زانت گت گت بیت پر چاک ساری و با زہشتہ کاراں گوں چیر و گاریں ماں ہشتہ ٹنگ - فقیر شاد -

## نربش ء لچہ

جی ء سَد ، جی او قادر رحمانی  
 پَر تو زیب انت قُھر ، ظلمانی  
 سورتاں مینا ءے کتابانی  
 قدرتاں نَوِیک ءے خُنا سانی  
 کوشو انت شمس ء دل صیالانی  
 بندو ء توفیق نیست ات بَکمانی  
 دل اگاں پریات انت سَپتانی  
 پیری ء بون ء گیتگ ظلمانی  
 نے اُمت واراں تہل ء حیوانی  
 ءے سروں مان انت تاج سلطانی  
 اُگلوں گشتگ هوش ء پُھمانی  
 قصوے نوک بیتگ بیامانی  
 مان نہ انت ”توراتان“، امامانی  
 پارسی ء جاڑیئیں رُبانانی  
 سَندھی نربش ء بیتگ حکمانی  
 نَمب ء ساہیل ء نود سیانی  
 کنڈریں بش ء جَمَر بے هوشیں  
 سَر سَر ءے چیر کپنگ شراب نوشیں  
 پ شیرمین حائین ء کھلا هوشیں  
 من رواں مند ء کہ من ء کاریں  
 بچ ء بُراہ دَکلوں شور گُستاں یاریں  
 شہ مُراد ء تالِب گُورانڈ واریں

بند ات لاکء ء کیتگاں جاڑیں  
 دست ء تک تیر ء پت ء پیر گواریں  
 شل شے راستیں پنچک ء یاریں  
 پشت ء مان ، گورگڈی شے کاریں  
 من زرتگ انت گوری مہرم اسراریں  
 نیتوں است پہ جھلگھیں مندء  
 کپتاں وتی پیشی راہ ء رہ بندء  
 گوستاں مارگاں جھلگ ء بندء  
 چورک جناں ڈالشاہ ء کڑاریں ء  
 جھلگ ء حارگ ء بور سگارین ء  
 شمر اتگ نوداں نمب ہوارین ء  
 نگر ء سنٹ واتگ تھارین ء  
 شہم گنگ چاژنو ء شمالین ء  
 آس نہ بُرت پت ء کار ہراہین ء  
 شون کٹ حار ء کردگارین ء  
 گز اتگ دیر مل ء تھارین ء  
 ماخل ء تیر زرتگ تراکین ء  
 دور کٹ بٹش ء پہ ہامین وارین ء  
 لڈر ء مست ء بے اعتبارین ء  
 من گواں ، من گزان ء ہور مگوارین ء  
 منی چم پڑات مات بنداں ہسارین ء  
 گرند گنگ نیل بٹش ء تھارین ء  
 ایر دنت کوہ رند ء شیر ہوارین ء  
 پُر کنت بُن کمتاں تلارین ء

لکھو سنگ جیمیز ء جوہر حارین ء  
 کوپنگاں منت ایت ملگوارین ء  
 بارت سری شراذآن ء ہسارین ء  
 شنز اتگ ساهیل ء سری نوداں  
 ماں زہ ء بند ء گچھر ء زیداں  
 ماں گلیمانی کیلگ ء روداں  
 رنگاں تہ گوں بوہیں پوناں  
 کرم انت چو آڈال ء ہری جوناں  
 بون اتاں زال گوں ستھیں جوداں  
 مے شیرمین حارین مے سنگ بیراں  
 سنٹ انت مالدار گوں تالگیں شیراں  
 بندہ گوں بے واکیں دپی پھراں  
 بندایت لانک ء پہ کیلگ ء زھراں  
 بمپور گوں زڑیں تھلگ ء نہراں  
 زار پختہ ایت میزیں شھراں  
 ملک مے نہ اشک ماں قبلیھی پھراں  
 جالک ء وڈک ء گپنگ مے خاراں  
 دیم نہ داشت کجگوری پکارواراں  
 سر گپت چہرزیں بند ء گنداراں  
 بیلو ء تھت ء تچ ء ماڑی ء  
 جنگ انت گوں جام ء ہم جواہی ء  
 آنگر مے حال انت داں کراچی ء  
 ڈاڈر ء سبھی ہڈ ء کچی ء  
 منگھاں مسکانی نواب صاحب

بادشاہی دل سیریں نائب  
 لگ ہزارانی سرورے عالم  
 دانگ ترا بخشی بحر اسراہلگ  
 محمود خان کچی سردار نام داریں  
 مان وہ لکھو بخش لکھو سکی حاریں  
 بلبل زبانین لکھو توتی گپتاریں  
 وش انت تئی میڑو دیوان گلواریں  
 شاعر لوٹ ایت پاگے سیم کاریں  
 تو بلوٹ ملایے شرپ داریں  
 کاگدے سند ایت لکھو کت حاریں  
 تارے پہ ٹیلپونء بہکت سواریں  
 پہ کلات خانء دیم دے دینداریں  
 ہر چھار گنج لکھو قہقواں چاریں  
 رنگ انت بخشی بحر بے ساریں  
 مکران دواہیں شیر کنی گاریں  
 اے نامے اوشتات ماں دورو باریء  
 بیرہ کت بخش لکھو دو گواریء  
 کپنگ پہ کچ لکھو شہر لکھو راجیء  
 جنگ انت گوں ہنگاماں ہزاریء  
 من چناں حاین لکھو پکاریء  
 نزیک لکھو کایاں ہم کناریء  
 ہوت لکھو دیدار لکھو دیوان داریء  
 نوکراں رنگ لکھو گریہ لکھو زاری  
 عرض لکھو پہ سردار لکھو سرکاری

بخش تہی ہنجام ء نہ ء گوارى  
 مولداو خان ء زيب ايت سردارى  
 نيست من ء بخش ء دوستى ء يارى  
 من وتى ايتار پُر گنگ پارى  
 رُکست انت بخش ء پ خدا يارى  
 مولداو گلہیں گچکى ء تاج انت  
 آج ملک دینار بيه ء بنياد انت  
 جرگہ ء ديواناں گل ء شاد انت  
 دواں چو نو دنگ سکى زاد انت  
 سردار من دور ء صائر ء چاراں  
 آج تو من اولاکے اُميت واراں  
 نام ات ماں چاریں گنڈاں درکاراں  
 ظلم گنگ استون ء منے ہند ء  
 چٹى چہ سردار ء گنگ گزند ء  
 دات رگاماں پ مجلگھیں مند ء  
 ہرجی ء داں مند ء آب زند ء  
 گنڈ تاں بيلگ گوں مزن بند ء  
 دير نہ داشت شاہى کھرہیں زند ء  
 چوٹ بروتاں گوں تیک ء ذرہ بند ء  
 گشتگ ات بخش ء بحر ء چند ء  
 داتگ من ء توفيق ء زور خداوند ء  
 من ہشکى ء ملک نبياں چہ زند ء  
 پيشن مے چپنگ تاں گسر گند ء  
 اے خداوند ء ظلم انت کارانى

شنگ انت چوٹ پاگیں ڈُگرائی  
 آپسی گھنٹی ء کور تگرانی  
 بَش ء گت چارگ میریں رندانی  
 پَند ات مے حاین رُوگنیانی  
 نندگ ء توصیف ات مزارانی  
 جنگ نہ انت رَز مُشتیں سگارانی  
 رُتلیں ارشی بند ء بارانی  
 مھر بنت مے گھن ء جو کشارانی  
 ما وتی بھنگانی دل ء زانین  
 نیست انت ورنہ کہ مات مے قربانیں  
 زہم جن ء ہر گس گت ء ہیرانیں  
 شنگی کیت ہیسکت ء ہمپانیں  
 شہرتی ء پہ ڈرک ء میدانیں  
 جنگ مے گوں لکھوئیں رُرتانیں  
 ہرچی پروشت مے ء ہرچی بے دانیں  
 اے ماں گوریچ ء پُرس ہوپاتیانیں  
 گوشنگ ات بَش ء کہ من ء توانیں  
 لشکروں چہ سندھ ء خراسانیں  
 منی پوج پہ زندانیں ء چارہ پاسانیں  
 حاین سرباز ء وارنگ ء زیانیں  
 بحر نوکی آشار ء شَم ء مانیں  
 گیت ء گو مے گوں محمد علی خانیں  
 پند ات لانک ء جنگ پہ مردانیں  
 میر نہ کت داواھے دل مے مانیں

جنگ نے گوں سیاہیں موسلیاں  
 کہ ملک و دھداراں سوز و آرمائیں  
 بخش چما پیشی کڈر مستانیں  
 گرم و جاگاہ نے شہر و چٹکانیں  
 بخش پرے داواہ و مرز و مہتیں  
 ایرکشان نام نے ہم دپ و استیں  
 پون نے گت ایرکشان ڈرپشانیں  
 گلگی زرد و موسلی سیاہیں  
 ملک رئیسائی کیلگ زیبائیں  
 یون اتاں و رزادگ شگلزشانیں  
 دلیس و تکار و آ رئیس کانیں  
 ورواہ اتاں مے حکمی حاکم نے جوانیں  
 شنگ ات اعظم خان دل و جانیں  
 شیریں میرزاخان زہم بن و خانیں  
 رستم خان راجی حاکم سلطانیں  
 میر گلام محمد دوست و براتانیں  
 قادر بخش ہم اولاد و مزارانیں  
 ماں باہو و عبدی بھنگ و مسکانی  
 سرمہار گپنگ بادشاہانی  
 پشت و پیشوک ات آسوارانی  
 شنگلیں باہوٹ و میارانی  
 کوچو و حاکم ہر و تاجانی  
 حکم نے تاں وریا انت تیلانی  
 گوشنگ ات بخش وصال منی ڈاہ انت

حاکمانی گنڈگ منی راہ انت  
 دیووں پہ لکھنئیں سراوان انت  
 حکموں پہ چوٹ دُہیں رئیسوں انت  
 دُڑک و حاکم میر عمر خان انت  
 میر نہ مکتیت تاں دو رواں ذرواہ انت  
 کاکدھ مھرے ملک کرمان انت  
 دُپتری نام نے ماں سپاحان انت  
 دوست و پیغمبر نان و ایمان انت  
 گکھی نان و گوشت پراوان انت  
 تاج سرین خراک میٹر و دیوان انت  
 بازیاں سر چوٹیں علم خان انت  
 بھت و اقبال نے ہر دو ہمراہ انت  
 تھت و ماڑی و کوٹ و لارائیں  
 نشنگ منی شہزادگ بلند شانیں  
 گستر یں بُرات نے میرا پین خان انت  
 عالم و ملا و قرآن وان انت  
 دامن و دگلوش نے گوں پتیمان انت  
 ماں سری ماڑی و مراد خان انت  
 حاکمی عقل و کار پہ احسان انت  
 دوستیں راجاں کہ برکت نے مان انت  
 میر منی توصیف و پیامان انت  
 کہ رعیت و راج نے ماں سلامان انت  
 محمد شاہ و س و شاہی شاہاں انت  
 ناول شاہ چو ڈانار و سکیاں انت

گوشنگ بش ء کہ جنگ پدء عام انت  
 رند ء من گوئی پینگے ناہ انت  
 برہ کت بش ء دُر وہ گردانی  
 کت ء ناہوت ء زیارت دامانی  
 تورواں گوں انت میریں آسکائی  
 سیٹ ء تاوان ء شہر ء ملکائی  
 ہیدوچ بُرزیں کوٹ کلاتانی  
 نشنگ انت دُرّا زئی ستاحانی  
 سردار بھرام ء تیگ سپاحانی  
 چند ات ءے حایین زردیں گوئی  
 بخت گروکاں ء پاد کت گرداں  
 کپنگ پہ بپشتی بریں بنداں  
 مورقی ءے چنگ تاں سری جنگاں  
 بش ء گوئی بارشتاں کشدانی ء  
 سر سرے چیر کپنگ دُر حانی ء  
 رتنگ ماں شہر ء گیشنگائی ء  
 شیرنیں حایین ء ورائی ء  
 شہر ء دربنداں پون گنائی ء  
 گوشنگ پہ سرریک ء بگانی ء  
 براہیم گز ایت چو زرائی ء  
 دست بخت تیگ ء جوہرائی ء  
 دست ماں بالشت انت اسپرائی ء  
 بش گوک بیت ء بکیت مے ملک ء  
 من بجاں چے لڈر ء چک ء

تاں ہون نے بھلا دنت پہ سر ۽ ٹرک ۽  
 بش ۽ جواب دا تک زہم جنین سک ۽  
 شیریں براہیم ۽ چاکر ۽ چک ۽  
 ترس اتک بش ۽ چہ جملوک ۽  
 راہ نے تاب دا تک گوستگ سر و لک ۽  
 نیست اد ۽ شریکے کہ نشتگ ماں ملک ۽  
 تور نے ڈرتلگ ماں کاپر ۽ ڈرپک ۽  
 نیست من ۽ واک کہ جنگ کناں مست ۽  
 لندز ۽ حائین بُرت منی دست ۽  
 پھنگے روج ۽ بوتگ ات گرانہ  
 وارنگ نے حائین پہ دل ۽ جانی  
 رہ نگار دیم ۽ گنڈگ چوکائی  
 من بیگھی مہماناں سکورائی  
 پون نے مت حائین میریں زندائی  
 جی ہر جاہ بش ۽ بحر ۽ سیاہ ۽  
 روج نے گپنگ ماں بیل ۽ بیگاہ ۽  
 گورتگ نے بے رحمی حکم ۽ اللہ ۽  
 پھنگے روج ۽ نشت ہمے جاہ ۽  
 باجھیں ہنگ کہ تھت ملکاں انت  
 ماں بلوچی ۽ مت نے مورتان انت  
 شیرنیں حائین پون ۽ ٹلسان انت  
 گوشنگ ات بش ۽ کہ من ۽ پھم انت  
 من ۽ آج ٹرک ۽ کوہسر ۽ وہم انت  
 کوہ بلوچ ۽ گوں سرزہ ۽ بنداں

گزریں سلگ انت گوں شیشلیں ڈرنگاں  
 یکے من و حکم انت پہ سلوات و بگر بنداں  
 وارت شراباں گوں مینٹلیں بھنگاں  
 چہ قھاری و پاو کنت گمرنداں  
 شگر وک شھمال انت پرے بنداں  
 پہ دوچاپی و اتلگ انت گنداں  
 ناہ نیلاں ماں جو سری گونگاں  
 آپسری چ و شھر و در بنداں  
 روزی منی تارستاں گنگ نمباں  
 شمس نے گپتگ گوں آوشی چماں  
 شتر قمر شاہ گوں بامی استاراں  
 پہ کریم داد و گال و گپتاراں  
 ظاہر انت امروزی نشان چاراں  
 یکے ایمان کہ دشتنگ دینداراں  
 گوں رسول و ہر چھار یاراں  
 بھت نہ بیت بے دینیں گھگھاراں  
 گوں انت گوں شیتان و بدیں کاراں  
 ملک جنگ قربش و مزن ناہیں  
 گپتار کریم داد و اتلگ انت حاہیں  
 عاقل و دانا و سخن دانہیں  
 مولداو ملا یے جواب وانیں  
 دپترے سنگار ات دلاراہیں  
 چوئل و حرفاں نے بکت سیاہیں  
 مھر و دزھت نے مان کنت پچائیں

دور بہ کل ایت تی دپتر مینائیں  
 پہ کلم نگلش ء رزنہ بے کاتب  
 شاعر کریم داد انت شریعت ء تائب  
 دپتراں خان محمد بہ بیت ظاہر  
 آج چد ہو چادیم ء نہ روت شاعر  
 گنت ایتگ بکش ء جنگ ہو دزبازی  
 شاعر پہ شاباش نہ بیت رازی  
 دادتیاں ذات نوں گجام گازی  
 سواری اولاک ہو بلھڑی تازی  
 ہچ ہو پوشاک ہو تیگ ء شیرازی  
 گل بگپت شاعر بہ گل ہو نازی  
 دین نماز انت نے پہ دوزواری

مھٹاک ہمارگاہ کتب

.....

جہد سے چلاؤ گی زبان مہر القلم و دہیم روئی ء

## ہورانی لچہ

جی مے وتن نام آوریں  
 خاک تئی زباد ءِ اُتریں  
 ڈوک تئی چو رنگ ءِ مرمیں  
 مک اُنت گھیر تئی ڈیھریں  
 سیاہتاک ءِ سبز ءِ شکریں  
 سُھریں کلیر تئی پیٹلیں  
 پنس ءِ گنز تئی نیملگیں  
 پل اُنت چگرد تئی وشبویں  
 آئین اُنت جگر ءِ ھمبویں  
 داز اُنت چو بانور ستمبھیں  
 پیش ءِ تگرد لوگ ءِ رھیں  
 گرزند ءِ پچک آرام دھیں  
 کاروائش ءِ تئو دریں  
 ماتلینگ ءِ ھیٹرک زریں  
 زیرک گوں تاکاں بے گتیں  
 کلپر ءِ سورگ پُر حکمتیں  
 پتو بھارگاہ ءِ وتمیں  
 رُست اُنت گوراپاد گرتیں  
 ڈیھ ءِ منی پُر برکتیں  
 ھر ھیگ ءِ کہ چم بختیں  
 امروز ءِ وشیں جنتیں  
 سُھباں شپانکاں جھ بختیں

مالِ اِش چہ ھلکاں دَرگتیں  
 بُوگل چو مور ء رُمتیں  
 ماڈگ ء ڈاچی گُمتیں  
 لیرو گوں ساڈاں ھیتیں  
 دیم پ پُراگاھاں شتیں  
 جُمت ء تکارانی ھتیں  
 ھورانی وشتیں مَدتیں  
 گُرنہ قبلہ ء پاد اَنگھاں  
 کوکر چہ کوحاں گُوستگاں  
 موسی گُواتاں زُرتگاں  
 چہ زاهدان ء گُوستگاں  
 بَمپور ء نیک شہر پیتگاں  
 داں دشتیاری ء اَنگھاں  
 ٹُرنڈیں رگاماں بستگاں  
 چوکاٹ ء دیم ء گُوستگاں  
 پُر باھو ء ایرستگاں  
 گتگ ء مَند ء رتگاں  
 کوچو دشت اِش دیستگاں  
 انچو ڈر دیگ ایر رتگاں  
 دَنز ھلکواں چست پیتگاں  
 گھلور چہ کوحاں پُرتگاں  
 مار اِش گوں مُشکاں زُرتگاں  
 چہ جَنگھاں دَر رتگاں  
 بست ء بگ اِش سینگارتگاں

بَلّی ءِ گُسر پُر پیتگاں  
 کچھ ءِ کھاچّ اش گپتگاں  
 جمر چداں بُرگشتگاں  
 ماں زھری ءِ اُپرستگاں  
 بیلہ ءِ چنڈان پیتگاں  
 نال ءِ ءِ وڈہ ءِ رنگاں  
 ڈاڈر ءِ سخی گورتگاں  
 بولان ءِ گت ءِ نشتگاں  
 بست ءِ بگ اش کیلاتگاں  
 دھکان کانین اتلگاں  
 کانیکر ءِ جنک اش زرتگاں  
 ہمار جگاں پرستگاں  
 گت ءِ کپاتگ ڈرتگاں  
 شت کوپگاں لونج گرتگاں  
 ہمار ءِ مُشت اش گپتگاں  
 جنک کارسری کار بستگاں  
 نمب سرنجی ءِ کشتگاں  
 رُست ءِ پلاں در رنگاں  
 گلرک ءِ گت ءِ اتلگاں  
 سھروہ گوز ءِ بُرز پیتگاں  
 ہوش چوگمان چنک پیتگاں  
 پرماش زمین ءِ وپتگاں  
 گرپاس گلونٹاں کپتگاں  
 تیجک چہ وٹاں پشتگاں

ماش و گوصار بر پیٹگاں  
 ملک و گریباں وارٹگاں  
 ڈکال جتی دیر پیٹگاں  
 گھن ماں پھاں اش برٹگاں  
 آپ اش چہ شٹاں زرتگاں  
 لکھیں دھاتاں آرتگاں  
 اُمت و نھال اش کشتگاں  
 انگور گوں ٹرنجان اٹکگاں  
 لمبو چہ شاھاں پُرشٹگاں  
 زیتون چہ ڈرچکاں پشتگاں  
 آئین و بُرنج رون اٹکگاں  
 ناہ ماں شگنزان برٹگاں  
 گرام بچکاں کشتگاں  
 جوان جاھاں آرتگاں  
 نامی شریکاں مُشتگاں  
 بٹش و سھیل هور پیٹگاں  
 نود مھیلی شتر اٹکگاں  
 آھوگ گورے در رتگاں  
 گند چہ ڈرنکاں کپٹگاں  
 پینگ ماں سٹگاں بستگاں  
 گرگوشک ماں تٹاں تٹکگاں  
 مرگ رم رم و پاد اٹکگاں  
 آپ اش ماں گورماں وارٹگاں  
 اللہ و نیامت پیٹگاں

نارِ شت و رند و رہتگاں  
 بندن تیاں وپ دستگاں  
 آ ماہدا چست پیتگاں  
 ہولی و کاسک زرتگاں  
 ساوڈ و چولاں اشتگاں  
 پر زور و لچ و نشتگاں  
 گلو و گور اش گیتگاں  
 سارم و کر اش بوریتگاں  
 لوہر بے حساب و گیتگاں  
 لانچ و گراب پرتگاں  
 دیم پ تیاں و دستگاں  
 لانچانی پتی سستگاں  
 آرت و بن و ایر ریتگاں  
 سیٹھ و گریباں زرتگاں  
 میتگ و شہراں برتگاں  
 وش ہما روج پیتگاں  
 دور و شدلیں پر گوستگاں  
 گال یارمحمد و گشتگاں  
 رنگ نے دل و شر ششتگاں

لکھنؤ کا رہائشی یارمحمد ولد شہر نرادر

و دیگال و قصبہ پیر پورین -

## شہد ریء ہارے لچہ ۱

من اول گویم سپاس ء حق ء شاہ ء ذوالجلال  
 قادر ء قیوم ء نقاشیں کریم ء لایزال  
 عرش ء کرسی ء ثریا مملکت گل ء وصال  
 ماہ ء کوکب برق ء رعد ء ابر ء باران ء ثیال  
 باد ء خاک ء آب ء آتش ء شمس ء تاباں لیل  
 شہر ء شاہین ء زاغ ء گرگ ء بوم ء کھال  
 جن ء انس ء مور ء مار ء فیل ء افس ء ہر، رجال  
 پیشتر چہ بابا آدم نور ء خاوند ء بدال  
 دور ء چرخ حضر گوں اسکندر ء آپ ء زلال  
 بھمن ء کیشرو ء اسفندیار ء سام ء زال  
 گوتگ انت پیشی رگام پیسریگیں ماہ ء سال  
 ماں گڈی سراں پرینت انت گرانیں ملال  
 گڈ ء چہ اے مدح ء کن ات وگلوش عرفیں ہمتاں  
 سد علامت آخری پیداو انت اے عاقلان  
 چار ات ء چار شہتے ات ماہ ء بارق الاولان  
 ہجری ء دوازدہ سد ء پست ء وہ ات صاحبلاں  
 جہراں زورے کتگ چہ لاخراجیں املاں  
 سرسریہ چہر ات نہ گورتاں گوں نلگیں ماواں  
 گوارگی اہستگ انت استون چہ دڑھکویں تہاں  
 در فلک نیم ء سماء رعد ء پہ ہیبت گرند اتگ  
 نوع بہ نوع زڑہ بہ زڑہ سرزمین پرچند اتگ  
 کردگار ء قدرتاں گزویاں ہرچند کتگ

کل قدیم توپان ء ثانی مہتران پُئند مٹگ  
 ناگمان ء ہرہنگ ء شہکور گیائیں پُرشنگ انت  
 ماں لداں سالوس ء اشکال ء پلنگ اش کشنگ انت  
 گریشگانی اژدھا اش چہ دیاراں کشنگ انت  
 چپ ء راست مردانی سلوات ء منادی رُتگ انت  
 تھت ء بالشتاں پُری پیکر چہ واپاں جُتگ انت  
 سرور ء پادشپاد ء دیم پہ کوصاں رہنگ انت  
 مرد کلداریں ناکام چہ صیالاں گُشنگ انت  
 آن زمان عقل نفیر ات دل ملور ات حاضرین  
 چو دیار مچیں مٹاں جوصار جُتگ خُمام زرين  
 مللڈاریں جاہ نہ اشنگ شہر ء آپند میزین  
 گلشنیں بازار ء عالم ، قصر ء ماڑی خجیریں  
 چندھا حور ء ہزار نازین گنیزک چاگرین  
 دُر با ء چم خُمار ء کُلی بانک دُرملواریں  
 گوئلگ انت تپند ء گلمیھ ء پُل ء نالداں زیوریں  
 بگرات بندیں لہپ ء جِل ء گالی بہترین  
 ثرشت ء لوہی، تاس ء تالی، گرشو، کدہ آپوریں  
 باز مزہ داریں غنی ء زَر زوال نام آوریں  
 کارسری جُتک ء گلام ء رئیس ء دھکان بوگرین  
 باز توان دار ء غنی ء میر ء گھودا مہترین  
 ہلک گول ء لانگہ ء جادوگر ء ہور ساھریں  
 موزگ دوج ء زَرگر ء لوصار ء ہندو کافرین  
 عاشق ء ربالہ ء معشوق محرم حاترین  
 سَد خُناسا ء گریب ء خیش ء آشنا بے دَرین

سَر نَراش ءِ مَطرب ءِ افسون قلندر مار گریں  
 بَر ءِ ہیٹا ریں پَماں آھو مَچ ءِ گیا باں پَریں  
 پَراتاں چہ ڈرنگ ءِ داراں باز ءِ کمری تیز پَریں  
 سول کھات گندیں چَک ءِ چَکُروش ات انت جان آوریں  
 گواش لے گور موشتاں ہزاراں سَند ءِ راست ءِ ڈیمبریں  
 بَرزگیں جُمپ ءِ بَیریں بند ءِ بندگاہ کاملیں  
 گردِگیں بَگ بے حساب ءِ گوک ءِ بَرہ پانسدیں  
 بے غرض بیت انت چہ مالاں آ بخیل بے لکڑیں  
 اُپس زین، سَچ ءِ مَھری، پاکو، پُل ءِ تھوڑیں  
 ماں زِر ءِ اوگارات انت لے مرد ءِ فریاں دُلدلیں  
 از خرابہ پہ خرابہ گنج پرا گئے دگر  
 کُچ ءِ بولان ءِ بخارا مرگ ءِ توتی لب شکر  
 یک تھو ءِ سنگار ات انت لے بَر ءِ بیابان ءِ بشر  
 گندمی ءِ ڈرشتگ انت لے انچو آسیاب ءِ دو پَر  
 دور ءِ تاؤس ءِ پَرندہ چو گرابی خُند گور  
 جلوہ ناکیں قصر ءِ تابان ناپدید خُند از نظر  
 خاور ءِ ناھید آن جملہ دگر اندر سَفر  
 تیرہ ءِ ظلمات یک انت جھان ءِ خیر ءِ شر  
 مال ءِ میراث ءِ محلہ از مَناعاں سَر پہ سَر  
 نیل ءِ نوکاپیں محیط ءِ ماں زِر ءِ داتاں کُتر  
 فاضل ءِ دست ءِ بکیر مَشر ءِ یوم اَشر  
 شکر ءِ مَنت از خُدا یا کہ مہات انت بد بَر  
 دَر پشویں سَھیل ما فاضل تاکدیم ۱۳۶۲۔ شوہاز نور و بندقیر شاد۔ شگلکار۔

آزات جالندہی اکیڈمی جنوری ۲۰۰۲ء قادیان (رند ءِ چہ گلام تاور ءِ توار ءِ حم)

گوشتد اشک۔

## شہدِ ری و ہزارِ لچہ ۲

المدام سِتک و یقین و خالق و شکر و گراں  
 نعت گویم پہ محمد خاتم و پیغمبرِ اراں  
 می گنم مدح و ثنایا آ چھاریں گوہراں  
 سرمنی اصحاب و نبی و مصطفیٰ صاحب قرآن  
 شان و قطب و اولیا شاہ و غوث و جیلان و دران  
 با تمیز و دلگوش پدارت مے دہی گپنارگان  
 عافلیں دیوان گوار و ہمدلیں ہم دروہاں  
 ہجرت و سردار و عالم برگزین و سرواں  
 وادہ و ہرودون و دولہ پورہ ات نیک اختران  
 اے ترہین استون ہرستان در حدود مکران  
 موسمی و شکوات و ایراں آرت پہ ہنجام و دران  
 شورکت حکم و غفور و گورت نگورتیں جہمراں  
 بندے وارنگ بے امان و ماں گیبیں کورسراں  
 مثلیں کوش و گمگمات چاک و چیک ات آہراں  
 پئے بپئے ایردات رگام و ٹرمپ کپتاں بیکراں  
 دم بدم رستگ گروک و اہوت و رعد و گراں  
 چے کت کچکور و نہنگ و مثل و مستیں مردوراں  
 یادگارے ایرکت ایشاں پڑ اتاں گٹ و گراں  
 ساوڑی پیناں رھا دگ پڑ اتاں ڈک و دران  
 نالگے زرتیں زبان و گنت ہوار ماں جہنگھاں  
 حجاتیں ٹمپ و دمان و ہم گونا بار و براں  
 آرتگان میش و گمگوش گوں گرا ندیں قاتلاں

میجرہ و گوسال و بڑہ ، شہد و سور و اشتران  
 شیشمیں پیتی بوانی گوں عروسی زیوران  
 اڈس و دُرج و چکند و چ گوں تلاھیں مَرَمَران  
 کوڈی و ترشت و مدانی تش و تیکیں صاقوران  
 لگ اٹک ہرنیمگ و تباہی گریشگی جان آوران  
 گرک و چھتار و خکال و نرپلنگ و دیگران  
 نم و میمون و گراب و سوس و مار و اژدران  
 کلب و روباہ و بشوشگ و ہم گونا گیاباں چران  
 آہور آتاں کش ماں کشی و مدعیس کینگ دار  
 نے بہ کفار و فرار، نے بہ کنت ہزاراں شکار  
 خاشی بر خاشی چھ گس نہ کردہ گیر و دار  
 ترس و ت ہر گس بہ گیت ظاہر و مرگ و خطر  
 ہر طرف گوگا بلند ات گوانک و سلوات زارزار  
 بتگ نے جاھے امل ووش ات نے میان و درآر  
 موری و چ و ہریر آ پرگت انت نگش و نگار  
 زرتک ات لہردان و موجاں بازار و مری و انتشار  
 آ، باہو وور و مار تلگ توپان بے امان و تھار  
 لگ اٹک پ بڑ و برین و مرگ و تیزیں ذوالفقار  
 پشت نہ کپتگ اے مٹاہ را آدیںیں زندہ دار  
 پیر و سرخیل و کماش و دانشمندیں ہوشیار  
 مہ لقاھیں گرائمل گسانی و لبائیں چم و شمار  
 گوں دُن و محاد و زباداں تپیل و معصوم شیر وار  
 سیری سالونک نوخالیں نوک بروقیں استوار  
 عاشق و معشوق و مطرب و دوست و جانی بیل و یار

بَر سَییل وار و زلیل صائلون آ بڑہ کار  
 مَنفلس و دریش و فقراء حاجت مندیں نیزگار  
 ساربان گوال و سوبان دیہ و پاگار دل نثار  
 تاج دار، اختیار و باپار، تئو مندیں تابعدار  
 و شگلش و شہد انک گشوکیں پر پکیں شاگ و ستار  
 چنگو بے دینین نہنگ ات چانگو کچکورات تیار  
 تہریریں بنداں بہ گوستاں ہر دو بیتاں ہم توار  
 ماں ہما ہوری روان ات مثل و رعد و گمگمار  
 گوں زری ہفتان بہ گوستیں برزیں دشت و دھار  
 شبرویں دلدل فضولیں چھرکت اہل و ہسار  
 چو زری پرشت انت ساوڑی مونج و نھار  
 گٹ و جون دریاء کپتاں بیلاں آ انچو پتار  
 اصل و مے عرض ہمیش انت یا کریم و کردگار  
 چہ وتی لپت و زریہ رحم بکن پروردگار  
 برکت و قرآن و سی جزم دوستی و عالی تنہار  
 ما گناہکار و قصوریں جرم و مارا در گوار  
 چہ حاجی واکریم و جان محمد صواب و باھوکات۔ کچھکار (؟)

.....

چہ حاجی واکریم و جان محمد صواب و باھوکات۔ کچھکار (؟)

## شہری صارع لکچہ ۳

ہر سہاہ وردء زبان گویم بنامء یا جلیل  
 یا غیاث المستعین البحر المثل و یل  
 ظالمان را ذل منظور را ستم کارء ذلیل  
 فاجران ء نارء جہنم صاحبان را سلسبیل  
 چرخ ء گردون گج رواجیں ثابتیں بر کال ء کیل  
 بابا آدم را پیدا کردہ رب العالمین  
 تاج ء بر سرکش نھادہ بر سرء روہ الالین  
 سجدہ ء گپ انت ملائک کفھم در اجمعین  
 شد تکبر در عزازیل لعنت اللہ بر لعین  
 شور زد بر نورء اول شاہ آن عالم گزین  
 گشتک اظہارء منور تاں مدینہ پاک ء دین  
 سد دُرود ء سد سلام بر جانب ء صدق الیقین  
 چار یاراں با صفات ء مہجرتن ء دوازده امام  
 غوث الاعظم، قطب العالم باولی الخاص ء عام  
 گزء چہ وصفان مگو شد منی قویہیں مہتراں  
 راجی سرخیل ء ملوک ء قابلیں و انشوراں  
 شنگ منی بالاد و شدلی ء گوں ہزار پھر یں سراں  
 شاہ ء سلطان علی خان گوں لگ خراجیں سنگراں  
 الف و مثنین و ثلاثین ہجرت ء صاحب قران: (۱۲۳۰ھ)  
 ناگمان آہیز اتاں استین چہ نیلہ میں زراں  
 موسیٰ ہیران نے گوں انت چو مثل ء بادء سر سراں  
 نیم ء آزمان ء کہ گوست انت چہ ہشتینیں تیہراں

یک شے لٹھیں گت اش و ت ماں و ت ء سھل ء نران  
 بازیں ھگل ء مھیب ات کوش ء کشتاں بارء گراں  
 سھبت ء چاپ ات گروکاں مثل ء آس ء انگراں  
 نر مپ رتکاں بے امان تراک ء نر یک ات کوکراں  
 زلزله با گلگلہ گویم بروز ء محشراں  
 گپنگ توپان چار گنگت ء مانند اتاں نوچی براں  
 آدگارے گت زھنگ ء گوست چما گت ء گراں  
 گون اتاں بانورگوں بواں سالونک گوما سیری براں  
 نا فھی مسک ء زبا داں گوں ابیری اتراں  
 شیشک گوں سردیں گھا باں، مسک ء زردیں زاپراں  
 گلگ ء چوئیلےں جوان معصوم گوں نارنجیں گوراں  
 تہلگ نے زڑیں نے گوں انت جی ء سوری دنان  
 کاڑ نمارین ء حاتونیں چک گوں ماڈراں  
 کل ء زڑی زڑنگارین جود گوں ڈالشاہیں براں  
 بند ء بھگیر ء دھاتاں چ نہ مت ماں ھلکھاں  
 کانین دھکان چہ بند اساہ ء سردیں کلپراں  
 بوگر ء لوحار ء موچی سر تراشیں مار گراں  
 نے فقیر پشکپنگ ات نے غنی ماں بر کامراں  
 گور ء لوڑیگ ء دگر باز ء جسے ماں بوگر  
 چٹلی، شاعر، ڈھلی ء سوتی گونا ناچوگر  
 اہس ء اتل، گرھو، بڑہ گوں تراگوکیں ھراں  
 چکمر ء بگوشک ء مبرود ء برد گوں ھنجر  
 گوکی گوال بگی سارباں، سانڈ گونا کانیکراں  
 قنہ انگیزیں حصینی وار ء گار ات ماں دراں

چو قیامت ءِ ظلماتیں روج ءِ پتنگ شب سیاہ تھار  
 مات ءِ نہ گت نالشت پہ چکت ءِ نے بُرات ءِ پہ گُو حار  
 ساوڑی لکھڑاں کہ رُرتاں مات ءِ صاتو نہیں نِشار  
 چانگو کچکاور پتنگ ءِ چینگو نہنگ ات آشکار  
 اگرب ءِ شوٹم ات ہما روج اے دویں بیتاں دُچار  
 اڑھا ٹمپ ءِ رھا دگ بوتگ انت بُرزیں تھار  
 پلھے در پلھے دات ءِ شت انت ہور ءِ ہوار  
 تنگد پیں گھاں کہ گوستاں زرتگ اش تیلی توار  
 ماں ہلکاں اش تنگ دشتی گیا میں بند ءِ بار  
 دُرچک اتر اپاں نہ منت انت سید ءِ وکشی گت ءِ دار  
 گرک ءِ میش، گر بہ ءِ موش، آدمی ءِ سوس ءِ مار  
 مدعی بامدعی جھج ءِ نہ گت گپ ءِ گزار  
 چو بھازی مرکباں و شبار ات انت گت ءِ دار  
 جاگے بر پشت ءِ آدم، گاھے آدم شد سوار  
 پہ ہنمک ترز ءِ بہ ریت انت تاں دو لیل ءِ سے نہار  
 در سیم روج ءِ گت انت مُردگ ماں دریاء پتار  
 یک علامتے بہ رشتیں ماں ولایت آشکار  
 مغرب تاں مشرق تمام تاں یمن تاں یسار  
 توشھے پکر کن بھاور است انت ترا مُرگ ءِ سفر  
 دستاں بُرز دار ءِ دواہ کن پیش ءِ شاہیں معتبر  
 گبر ءِ این مسکین بگردیں ماں مدینہ نام ور

میراثہ اکدیم ۵۹۸ -

لانا کمالان، گلام تار غوثا دگ ءِ توار غوثیال ء۔

.....

## شدری و صارع لکچہ ۲

”دیتگ منی پیمان علامتے بعد ھو غیر، شک  
 ناگمانی ابر و گھر و باد و سر سر بر خلق  
 گپنگ نے روئے زمین نازل ات تقدیر حق  
 گز اتگ رعد و بہ ہیبت در سماء نہ فلک  
 نمب اتگ تحت و ثریا تاکہ با پشت و سمک  
 مہتر میکائیل با امر و قادر و پتگ نمک  
 تیھری ابرتگ انت استون رچوکیں سر پہ چک  
 گپنگ ظلماتیں گباراں ویدگاں و مردک  
 بے ستون و پرشت انت مثل و دریا و عمق  
 عابداں دزگیر نہ پتگ زھد و تقویٰ و نمک  
 کافر و مسلم ہمہ در کب خود بیت انت رفق  
 ناگمانی ماں سر و پرشتگ جھان سوچیں نہنگ  
 برق زد تیکی گروکاں بتلگ انت برج و انگ  
 از ہساراں بکشوشگ از گریشاں شیر و پلنگ  
 پروشتگ و لذتینگاں ہلک نے تہاں گرداب و تگ  
 با چھیں ٹپ و شھر نے گورمشت انت گھلیں  
 ماں زر و گرکاپ کت انت شیر منہ و ورنایلیں  
 تنگھیں بچ و ہزار نازین جنک شرچا ملیں  
 سورتی گت و عروسی بزم و باشت مھپلیں  
 صاحبی بند مقیمی ، بند و بندگاہ کالیں  
 منھی سول از وھاراں چکپروش بیت انت جاملیں  
 ماں پھاں دزگیر اتاں گور و گرک و آھوتلیں

وَدُو سَر تَنّاں نہ مَنّت اَنّت سِیدُو وَکشی ماہلیں  
 پَر گچین اوگار بوتّاں مَر دُو نَریان دُلدلیں  
 مُملکت شاہنشاہی بیتاں بہ یک موج ءِ اَسیر  
 ہم ترزو بیتگ اَنّت سُرملیں وشبوهیں اَییر  
 جج از این حکم ءِ مہ رنج ات کیا مت ءِ ہونے بزیر  
 حکم رواجین صاحب ءِ واستیں جہان ءِ داد گیر“

کچہ کار عبدالحی بوہر -

چہ عبدالغفور شاہ ءِ دست کیتگ -

.....

باسک

جہد سے چہ بلوچی زبان کو ہزار اہم و قیم روئی ءِ

## گورگی ۽ ھار ۽ لچہ ۵

آڇ ھڏائي ٿھراں من ۽ وھم انت  
 اتر ۽ سال ۽ جتھر بے مھم انت  
 بخت گروکاں ماں ھلڪھ ۽ شھم انت  
 دنت ترا مھر ابي بزيں سرھم انت  
 آ مٺڪ آبادي برنگ ۽ جھم انت  
 زار دناں مالدار ڪر ۽ زھم انت  
 مالدار ڇہ مالاني گماں کور انت  
 ڇہ وٽي مال ۽ دلتاں دور انت  
 شھري ڇہ چي ميرگ ۽ سير انت  
 کانئس دھڪان ۽ گير چير انت  
 گشت نہنگ ۽ پڪور ترا دير انت  
 توجنگ زور ۽ بير مني اير انت  
 ڇہ سر ۽ روپان ۽ ابر پورنت  
 کور ھواري ۽ نشنگاں دشت ۽  
 ڪنڌارن ۽ ڇوھون ۽ ششت  
 کوھڪ ۽ اير ڪنت بزيں ھشت ۽  
 کوھڪ ۽ گھدا بست ڪت ھار ۽  
 تو ڇہ ڪو، ڪارن ۽ آھنيس بار ۽  
 مٺڪ ترا گونا گون پراھڏ پين مار ۽  
 ھلڪ بلوچاني گون گدام دار ۽  
 کوھڪ ۽ گھدا تو پڪار لچان  
 بور من ۽ گون، گون بارگيس سچان

بارگیں بور ۽ دُتلیں بانور  
 چٹھلیں آسک، سید ۽ گڈ ۽ گور  
 گون انت منی لھڑانی سُر ۽ پ زور  
 من ۽ دریا ۽ دیان پلگور  
 نوں ہرکس ساڑا ایت وتی کور ۽  
 مارا لگت انت چو قاتلیں جنور ۽  
 گورگی کیت انت گون سُر ۽ زور ۽  
 وٹسن ۽ کور ۽ کنت وتی شور ۽  
 سُر چان بوت انت کور مے تیگیں  
 ٹرند گز ایت انت گورگی گلہوگیں  
 گشتگ ات لھڑاں دریا مے لوگیں  
 اگاں دوسد کور کیت مے گور ۽ گیگیں  
 گورگی اتلگ گون منگ ۽ سڈ ۽  
 کیٹگی باگ مے بتگ انت بد ۽  
 کیٹگی باگ گون نیوگ ۽ چاں  
 انچ مے دوستیں چو تنگوائیں بچاں  
 بخت مے پے کاشاپ ۽ کش ۽ کچاں  
 درست مے رپتاں چو پتار پچاں  
 سالمی ۽ خیل مے بُرت اول دور ۽  
 چو نیں یادگارے گت مے کور ۽  
 جگانی خبر - ۲۸۸ کدیم - فقیر شاد

شکار بلوچستان اکیڈمی کچھ

پھکار بی بی وادی کاشانی - چار محمد خرماد ۽ زبانی ۽ ہشتہ تنگ -

## چکاس بند

چہ نیم اُھدی (مذاتی دور) پر بند ہو چھانی وانگ ہو آھاں گوں ہرتی چاری ہو پٹاسگ و پدھے آسر درکیت کہ آدور و چیزے چھکار و  
چکاس بندانی سر و قی شھد و شھلیں گال ہو پتار و رو و کتار رنگ انت۔ چہ اے رنگیں چھانی دست کپک و پیش ماھے مارا رنگ ہو سر پد بوتگاں  
کہ چکاس بند و دو چہ بلوچی لہز انک و ”نوکیں دور“ و بندات بوتگ۔ بلے چہ چار مہری چھانی دست کپک ہو وانگ و پدھے آسر و اتلگ و  
سر بوتگوں کہ بلوچی لہز انک و توک و اے کتھکاری (تجر بہ) چہ ”نوکیں دور و پیسر ماں کوھیں بز ان نیم اُھدی دور و کنگ بوتگ۔ نوں اد  
و من پہ در و و ہما چہ وھے بند و ہشتہ کناں کہ آھاں چکاس بند وے رنگ و قی چہ پر رنگ انت۔  
”من جکے مان شھرن و دیتگ“۔

اد و اے گپ و پد رنگ و من الہی لیکاں کہھے چھاں یکے اولی براں بلوچی و من نائیں گشندہ و چھکار و بلوہ نور محمد نورل و ذبی (امارات)  
و مر اگشے و گوں قی شیر کینیں تو و رنگ و بگندے کسے و گور و انگت و پد یات کاری بہ بیت۔ ایشی و جنگ و وھد و ماں وھے مر اگش و  
توک و آئی و قی گو شدار و کانی دیم و اے جیوہ و بھست ایرگت کہھے لچہ و چار می بند کہ ”سر جتک و پد گھر با شھشگ“ انت۔ ایشی و  
توک و ”گھر با و بز انت وھر گس بز انت بلوچی زبان آئی و مت وار بیت،،۔ بلوچی زبان و مت وار و مارا بوھگی انت و ماچہ آئی و  
تو رواں سر باراں۔ بلے چہ استاد نورل وھے جگگ و کیوں دز بندی و ڈواہ و کیوں جار وھیں وھد و مدت و رند بازیں ند کارے وھے گال و  
بز انت و در گجگ و زانگ و بھد و بکا نسری رنگ و قی جوانیں لیکہ ماں ”ماہ تا کہ بلوچی کوئد،، و چاپ و شھشگ کناھینگ انت کہ آھاں  
گھر با و بز انت مھر گے، چے، برق (بکلی) بڑ و نکل و سر باز و دگ و گورے و نام شھشگ۔ آھانی اے و تکیں بز انت چہ گور و کہ من لے  
ند زمان آدگہ و قی جاگہ و است و برابر انت بلے لچہ و توک و گھر با و بز انت انگت و گرے و چہ ایشی و ابید آھاں وھے یکیں لچہ و رابرے  
مولوی عبداللہ روا بند، نور محمد پششتی و و برے شہ لچھکار و مٹا فاضل و پر بند لیک انگ۔

بلوچی و پتل کہ ”اپس ووت ورا مال گت، کنگ و وھم ووت ورا مال گت“ و من وھے گال و بز انت و زانگ و و استاد دست و پادخت کہ  
چہ لچہ کارانی لچہ و اے دگہ ذری زبانانی وانگی و کالبدانی مدت و کنگ و وھے آسر و اتک وھر بوتوں کہھے گال گھر با کہ ماں اے لچہ و توک  
و کارمر ز بوتگ۔ اے یک و شین بوھے کہ ایشی و رندی و نوک تریں نام امبر (amber) و من (انت۔ رند و من وھے سر حال و بنگ و سر  
و بز ان ”گھر با،، و من گپ و قی بھشنا نک ماں ”مھتا کہ بلوچی زند“ و چاپ کناھیت کہ چہ شما بازیں وانو کے و دیتگ و و بنگ۔

بلوچی و نوکیں دور و نیم اُھدی دور و ہما لچہ کاراں کہ گھر با و پد بوہ و بز انت و ز رنگ و قی پر بند و چھانی توک و کارمر ز رنگ نوں من اد و

پہ دروئے ہما صانی لہتیں بند پیش کنان تاکہ شہما چہ ہمے گال و بزانت و پگھا و دلم تر بہت -  
 سر جنک و پہ گھر با ششتگ  
 جاشکی و شبوہیں مہلب لے مٹنگ - (؟)

سر جنک و گوں مہلباں گوپنگ  
 اتر و مسک و گھر با مٹنگ - (منا نلام رسول)

سر جنک و پہ گھر با ششتگ  
 جاشکی و شبوہیں روگن لے مٹنگ - (؟)

امیت و سارت بوہیں گھر با و  
 ہمک شپ کل گوں مسک و اتر اں گت - (سید حاشی)

گھر با بوہیں مسک و دانچکان  
 مہلب مالیت دوست و تی پیکان - (انور صاحب خان)

البتہ ہمے لچہ و پر بندوک یا کہ لچہ کارتھی و ہدی زانگ نہ بیت کہ اے کے و پر بستگ و انچو پہ دیم و سنی چہ و تی نیمگ و وگرے و لچہ و وگرے و  
 نام و کنگ پہ زبان و لہز انک و واستا مزنیں تاوان باری و زندیں ردی یے بیت - ہمیشکا من تاں و تی ہوش و زانت و اے رنگیں ردی و  
 کنگ و جھد و نہ کنان و پہ نرائنکاری و اگاں و شیں ردی یے بیت شہما را آئی و راست و تچک کنگ و اجازت انت - چہ اے چاریں چھاں  
 ہر یکے و پر بندوکے و نام کہ زانگ بوتگ من ہمانی و چیر و پشہ رنگ -

چہ سے پہ بلوچی زبان و لہز انک و دیم و سنی و

## من جنکے ماں شہرن ۽ دیستگ ۱

”من جنکے ماں شہرن ۽ دیستگ“  
 گردن لے یک دست ۽ پچیل بوتگ  
 اے منی سرگوات ۽ چداں گوتگ  
 اترانی بواں من ۽ کشنگ  
 من ۽ گجیں بانگ ۽ جنگ دجے  
 بیار پہ من کوھی پاچنان یلے  
 من وتی هکمانی ٲنگ زرتگ  
 پاد شہار ۽ ۾ پاچن ۽ رند ۽  
 ماں سک ۽ رود ۽ چیل ۾ ماتہنداں  
 من وتی پاد ۾ کدرتاں کپتاں  
 گوں ٹیکیں آسکے ۽ دچار کپتاں  
 ڈر هلگ ۽ هکمانی ٲنگ سرتگ  
 آسک شکون دیگی جھلگ ۽ کپتگ  
 کش اتگ سمری من هار گرتگ  
 من وتی شیري کوپگاں شپتگ  
 گوشتوں پہ لال ۽ را روان گرتگ  
 لال ۽ گوشت ۽ را هرام گرتگ  
 هوش منی بیراھیں سر ۽ گشتگ  
 پرگ ۽ گوھری من ۽ تپ ۽ گپتگ  
 هرچی مے دوست ۽ دوستی ۽ سندایت  
 هر دو چمانی کوری ۽ گندایت

ہر کس کہ مارا دوستی ءِ تمیل ایت  
 زندگیں روچان لے ہدا تمیل ایت  
 کچہ کار: نور محمد ولد ز محمد مائی (ملیدہ)۔ چہ مولائش ولد  
 ملا عیسیٰ قلا و کنگلی (کچہ) ءِ دیکال ءِ بنوری ۲۰۰۰ء  
 ولہ ءِ گشت کہ اے کچہ کار نور محمد کنگلی نہ انت غاے  
 من و ت دیسک غاے کچہ چہ مائی ءِ در رنگ لے۔

.....

باسک

جہ سے چہ بلوچی زبان کو ہزار اہم و قیم روئی ء

## من جنکے ماں شہرن ء دیبتگ :

مرچی من ء نوکیں مردے یادیں  
 نے منی مات ء نے پت ء سیادیں  
 یاد انت من ء لال ء دیم چلمہانی  
 تسھیں گریہ ء گردن حارانی  
 ہم رد ء مروارید جنکائی  
 شتر آجب سینگارنگ زراپشانی  
 میان ءے چو سیو آئی کمان ء انت  
 رنگ ءے چو شیریں نالکین ء انت  
 تام ء چو بہتاسی شکر ء انت  
 مید ء میلالت ء چو پریان انت  
 زات ء چو نسکندنی بلوچاں انت  
 شے مرید آشک بیت پہ جانی ء  
 پہ حقیقتیں دوست ء جانی ء  
 گنہر پہ بے عیبیں پلانی ء  
 ہلک گپنیں کہ آدمی باز انت  
 دل منی پہ کیگد ء واز انت  
 آسمانی تازہیں پل انت  
 تازہیں پل ء پہ گچین سنداں  
 من وتی شینگیں دل ءے داراں  
 شہر وت زانت کہ چنگاں شینگ  
 ”من جنکے ماں شہرن ء دیبتگ“

کدو بالاداء پھک دوست پتنگ  
 سر جنت ء پ کھر با ششنگ  
 جاشکی وژبویں روگن لے مشنگ  
 سہل ء جوز ء بوئے مان مشنگ  
 چہنی سرگوات ء جنک گوشنگ  
 دل منی مجنون ء گنوک پتنگ  
 چو من ء ماہیں لیلی ء گشتنگ  
 چے تو لوٹ لے کہ من پتوکاراں  
 چچ نہ لوٹاں ، من لوٹاں تئی جندء  
 لوٹاں تئی دکانیں گور ء حاراں  
 لوٹاں تئی گو مزی بارگیں میان ء  
 دل منی بُرنگ شمس ء تابان ء  
 تاب دنت گو مزی بارگیں میان ء  
 نے اوہ کنت کہ شات کناں زرد ء  
 نے نا، کنت کہ من ہاتر ء پلاں  
 نیمگ ء نیم گوانکاں من لے داشتنگ  
 بُوریں نمبیاں ء چھل تریں نوداں  
 کھاک لڑا کدب

.....

چند سے چ بلوچی زبان مہر القلم و دہم رونی ء

## من جنئے ماں شہرن ء دیستگ

”من جنئے ماں شہرن ء دیستگ“  
 گردن ئے یک دست ء پچیل پتگ  
 کد ء بالاد ء من ء پسند پتگ  
 سر جنک ء پ کھر با ششنگ  
 جاشکی وش بوجیں مھلب ئے مشنگ  
 آج منی سرگوات ء کش ء گوشتگ  
 مھلبانی بوہ ء من ء عشنگ  
 دیتوں جنکے کہ نام ئے ماہی انت  
 دست ئے گوئے سروشاں گت ء باہی انت  
 منی دل ء سے بھر گوں ھمائی انت  
 نثریں چلمب انت کہ دُراش ھمراھاں  
 لنگ ء منڈری منی گل ء گواھاں  
 ھم ردیں حارئے ماں گور ء براھاں  
 جنگ ء بروان ئے سپاہ داراں  
 ھر دُکیں گوش ئے کتلان باراں  
 شپگیں پونز ء سھر ئے کتاراں  
 یا اھدا یک تھنا توئے توانا  
 داد بگش ئے تو رحمان فقیران ء  
 بگش من ء سھرائی کمان میان ء  
 انشی من گوں مہ لقاہ کُتران ء  
 شر بہ ننداں ماں باگ ء بوستان ء

دیم پہ دیم ہاں گوں توتی اَلھان ء  
 جُمری پُٹے کہ رُستگ جوصان ء  
 گوں من ء بیت کہ پہ وت لے بیاراں  
 من وتی شُگیں دل ء داراں  
 لیلی تئی مَلگور ء سر ء پاتین  
 بارگیں میان ء بالاد ات سوگاتیں  
 شَر من ء شاہیں قادر ء داتیں  
 پہ وت لے کشیت دل منی شاتیں  
 میراث اکدیم ۶۷ - پوکا رفیقہ شاد - شنگار بلوچستان  
 اکیڈمی کچ ۲۰۰۸ - چواچہ نور محمد نورل ء ویش توار ء - اندازہ  
 ۱۹۹۰ء مان امارات ء مراکش ء نورل ء اے کچہ بنگ -

.....

باسک

جمہ سے چہ بلوچکی زبان تہذیب و دیم روتی ء

## من جتے ماں شہرنء دیستگ ۲

جی منی بیل ء ہمسریں یاراں  
 من پہ رد پندے گال گتاراں  
 ہر قدر کوحیں صائر ء چاراں  
 پہ گل ء رنگ ء صورت ء گاراں  
 ہر دیکیں چم لے بامی استاراں  
 سیہ مان رنگیں نیم گوراں سواراں  
 ہید انارکائی کا انت لے گھاں  
 انچو شب نمب ماں گراں دپیں پلاں  
 ”من جتے ماں شہرنء دیستگ“  
 سر جتے ء گوں مھلباں گوپتگ  
 اتر ء مسک ء گھر با مشتگ  
 حارے ماں کوئی گردن ء دزلتگ  
 نالک ء نک ء سھر ء بار پتگ  
 کچی گلکارے ماں سرء شپتگ  
 چہ منی راستیں پلو ء گوشتگ  
 مار سریں پادینکاں توار زرتگ  
 دل منی شیدا ء گنوک پتگ  
 صورت ء رنگ لے بادشاہیگاں  
 ریشم لے پاد ء گر گمانیگاں  
 توبہ چہ حال ء منی شپانیک ء  
 من شے کھجیں وہمیانیک ء  
 زرتوں ”مسی تیری“ گوں دوسد پڑ ء



## گشکند

گشکند (گوشکند) ماں ہمک زبان غلبہ انک و جوانیں رنگے و است انت غواشی و بندری لوٹ مردم و راگند یگ غولما کنگ انت وچہ  
ہمے تھر و چھانی وانگ و مردم اے ہم گند ایت کہ ایشانی توک و گندگ و مسکرا، گلاہ و سنا، ڈو بارگ و ایرجنگ، کلاگ و چوہ، باچکو، و شکلی،  
دیم گشی، بر چکند، پتون و شکان، و روگ، و گنگ و گنگ شانی، کچہ چینی، پنت و سوج باز انت۔

اے تھر ماں لہز انک و رم (نثر) و لچہ (شعر) و توک و گشگ و بیان کنگ بیت۔ اگاں ماوتی لہز انک و گیدی سوت، لب لچہ، چانچ، قصہ،  
اھدی لچہ کاری و گوں ہرتی و لچہ گو شہداراں و بو انان گوا و وھمے تھر جو ان و زندگیں وڑے و است انت۔ آدگہ پگے کہ چہ مے نا و لگوشتی  
یا کہ بے و و کی و چنگ و نوز آرگ و وانگیا نی و رو شم و دیم و آرگ نہ بو تگ انت کہ ایشانی سر و دیمیں رنگے و گپ و نثران کنگ بہ بیت  
پر چا کہ ایشانی توک و راج و سر گوست و بند ارگ و زند و گوازیگ و بازیں تگ و پھنا تے و ہمیان انت کہ آدو و زما تگ و چو و بو تگ انت  
و زند و لوٹ، گوازیگ و و لچہ پیم و چو نہیں بو تگ انت۔ ”رستر و دومی و جناوران و انچو کہ گوں انسانی زند و تعلق داری یے است انت ہمے پیم  
بلوچ چا گرد و ہم آحان و مزین تعلق داری یے است انت۔ سہ دار و جناورانی اے قصہ یا شعری پر بند کہ دیم و اتلگ انت اصل و ایشانی  
نہ و اخلاقی پیغام و کلوہ مان انت۔“ بلکیں اے تھر چو و چو نہیں لچہ و گیدی قصہ و اے و گتھرانی وڑے چندے و مردمانی سینگانی توک و بند انت  
کہ گوں ہمایانی بیرانی و وھدا و مرزی و وھگ و پیداے ہم پہ گدار گندگ بہ بنت۔ پر چا کہ اے تھر و لچہ چو آدگہ و چو نہیں لچہ و داستانانی وڑے  
پھلوان و و شگشاں (و شگشاں) نہ تگ انت۔ بلکیں کز اوھدے و سر و برے و برے ہما و بھلوان یا و شگش و دل و کہ لھل گنگ گوا آئی و ہما  
دیوان و توک و پے و تی گوش دار و کانی گند یگ و غولما کنگ و صائر و یکے یکے جگ۔ البتہ ایشی و رم و تھر و راگت و ماش و پھریناں ماں  
شپاں پہ و تی و چکانی و مشکلی، ممدانی و تھر یگ و صائر و کہ آدما تگ و و گش (ریڈیو) و ویر گند گش (ٹیلیوژن) نہ بو تگ کہ لوگانی توک و چو  
قصہ و داستان و وڑے بیان ایش گنگ انت کہ یکے و چو دومی و وڑے تگ انت۔ بے لچھانی میمگ و وچ و لگوٹ و گور کنگ نہ بو تگ کہ کار و بے  
گواھی و نیماہیں چادر اش مانپوشان گنگ۔ اگاں گوں دل و بھکی و راستی و چارگ بیت اے تھر و لچہ آدگہ تھر و چھاں وچ رنگ پدے نہ انت  
و وھاشتری، گپ و وھم پنت و سوج کہ چا گرد و دیر و و و دوم و دنگ و وڑے کار انت و آدگہ تھرانی و چھانی توک و بیان کنگ بو تگ انت ایشانی  
توک و ہم است انت۔ اے تھر و لچہ کھاری تھنا مال و و دلوٹ، رستر، واک و سواریانی سر و پر بندگ نہ بو تگ بلکیں چو آدگہ تھرانی وڑے سر  
زمین و سر و و رستیں استیں چیز و ساهدارانی بابت و پر بندگ بو تگ انت و ایشانی توک و و گری تھنا وچھی ”وڑشان داب“ یگ انت۔  
چوناھیک و اے تھر و لچہ سک باز انت و وھمک و و و بار یگ و پر بندگ بو تگ، بے چہ ہمے پنت کپتگیناں ممدار تریں لچہ ”تو لگ و رحمت“  
یگ انت۔ چواشی و وانگ و مردم و را ہمے گپ و سما گپ ایت و مار ایت کہ رندی لچہ کاراں ”رسترانی“ سر و پر بستگیں و تی لچہ چہ ہمیشی

ء رند گیری ء پر بستگ انت کہ چو پستہ ء وڑ ء انت ۔

استیں دور ء ند کار ء لچہ کاراں پہ اے تھراں وتی نگرہ ڈ رز ء پُر گوا تیں ند کار بستگ انت موبے در وریں سسا ساج دیم ء اور تگ ۔ سید ء گشتن ء وڑ ء استیں دور ء اولی گشکندی لچہ ہمانی ء پر بستگ ہواے بابت ء آئی ء ہشتہ گتگ ”گوشکندی“ پتمنی زانگ ء اے بلوچی ء نوکیں لچہ گشی ء دور ء اولی گوشکندی لچہ انت کہ من گشتگ ۔ اے لچہ ماں یک چاھواری دیوانے ء کہ منی منزل جاہ ء من لوٹ اتگ ات گشتیں ند کارانی دیم ء من ونت کہ آیاں باز سار ات ۔ من زانت نہ کنناں بلے نوکیں دور ء لچہ گشانی دپ ء ”گوشکندی“ من ہجر نہ اشکگ موشکندیں دپترانی تہ ء گوشکندی یے کہ ندکاری دیوانے ء دپگال کنگ بہ بیت یکیں ”تو لگ مہرمت“ نیک انت ۲۔

اگاں ما ”نوکیں دور“ ء وتی لہز انک ء سر ء چمشا نک ہدیاں گوا اے تھر ء پہ زم نیسی ء ولجہ بیگ محمد بیگل، اکرم صاحب خان موعیسی گل خود گہ بازیں نامے است موبہ لچہ کاری ء ولجہ عابد آسکانی ء اے تھراں ء کپتگیں گت موبون ء را ساہ مان گتگ ۔ چہ ایشی ء ابید باز ند کار ماں ماہ تاک مہروتا کانی توک ء اے تھر ء لچہ کاری ء راتون مہر چکند، گشکند موشکند ہشتہ کن انت کہ اے سین جتا جتا تیں تھراں نام انت ۔ سید حاشمی ء اے تھر ء را گوشکندی گشتگ ۔ بگندے وانوک مہزاتو کارگوں من تپاک مکن انت بلے من اد ء چہ گوشکندی ء جاگہ ء ”گشکند“ ہشتہ گتگ ۔

۱۔ بنگل انت سچ ۔ تا کہ دیم ۵۲ ۔ ڈاکٹر فضل خاق ۔ بلوچی اکیدی کوئٹہ ۲۰۰۷۔

۲۔ انگرہ ڈ ونگل ۔ تا کہ دیم ۱۴ سید حاشمی ۔ سید حاشمی اکیدی کوئٹہ ۲۰۰۹۔

## گوک جو جگر و شرط

گوک :-

تا دو شش ماہء من پوراں بے دان و محل  
من واجہء بند گاہء گوں ہدائی پوراں جنناں

جگر :-

من دوستت سرگوات و پوراں یک سہتے چیلیم  
من تئی بند گاہء گانڈوانی واب جاہ کنناں  
تئی بانک و گل و من زری گئے ایر کنناں  
من تئی کانٹاں ماں گلیری جنکے جنناں  
(منا فاضل)۔ چڈا کنز رشید صلاح و بحرین

جہد سے چلائی تھی زبان تیرا لب و لہجہ روئی و

## رحمت ءِ تولگ ءِ لچہ

من جنناں شعرے پہ کمان دار ءِ  
 رحمت ءِ دُور مالیں دو مسکال ءِ  
 تولگ ءِ سُور گُت گوں وتی زال ءِ  
 من رواں کاراں رحمت ءِ مال ءِ  
 گُشت جنین ءِ او تولگ بے زار کن  
 گوں ہدا وند ءِ واہ ءِ پریات کن  
 اُھداوند یک روپے وت جوڑکت  
 مے نصیب ءِ گوں بندہ ءِ لوڑکت  
 آ ہداوند ءِ رُوزی بگشاگ  
 نے من ءِ گس ءِ لکھے داتگ  
 من وت زاناں اے شد ءِ حال ءِ  
 کیٹگی کاراں رحمت ءِ مال ءِ  
 رحمت شکاری ءِ توپک ءِ لاری  
 تیرے تئی بردست ءِ بُن ءِ داری  
 لگ ایت تیرے ءِ توپک ءِ واری  
 ناگاں تئی پٹاناں دپ ءِ کاری  
 کے تئی حال ءِ میتگ ءِ کاری  
 رپتگ تولگ چو ہسد وار ءِ  
 رحمت ءِ گلی بُرتگ بے سار ءِ  
 بُرتگ ماں نہ دُن ءِ پچگل داتگ  
 تولگ ءِ شیر پہ شاہے وارنگ  
 شیریں گزان ءِ میتگ ءِ اتلگ

پت لے وئی زال ء ماں دپ ء داتگ  
 کج انت تئی میریں رحمت ء لاری  
 رحمت ء بوتگ توپکے پاری  
 تولگ ء زال باز بے وار ات  
 دائم ء دڑی تولگ ء کار ات  
 تولگ وئی دُراہی ء ہموشوار ات  
 روج ہما ات کہ رحمت اتلگ  
 حال ہمے ملکہ ء مردماں داتگ  
 بیا کہ تئی گلی تولگ ء برتگ  
 اود ء ماں سیہ دُن ء چگل داتگ  
 تولگ ء شیر پہ شادھے وارگ  
 دُرنگ لے دُرے لوہر بھا گپنگ  
 نیمگ ء دُریں تولگ ء رہتگ  
 شپ اول پاس ء کترھے گوستگ  
 تولگ ہڈانی سر ء کپنگ  
 رحمت ء دھر تیریں ٹپنگ سرپنگ  
 دست لے چہ بردست ء بن ء پُرتگ  
 واهی بجان ء میتگ ء رپنگ  
 گوں وئی حاتونیں بن لے گشتگ  
 بیا کہ من ء میریں رحمت ء گشتگ  
 ما گر بیان ء لاپ شدیک لنگ انت  
 دائم ترا ملکہ ء مردماں جنگ انت  
 پُرتگیں دست ات ماں گور ء دُرنگ انت  
 نشگ ء گیشتر ماں بن ء نارے

منڈی منڈی ء پر من ء چارے  
 تو وتی دنتاں درے کارے  
 چٹنگ گیشتر ء انو پر بستگ  
 نچ ادء نہ انت کہوتی سنگراں ساز ایت  
 لانک ء مانجھت ء نیشاں پلکار ایت  
 رحمت ء گئی ء پد ء کار ایت  
 اتلگ نچ ء لانک ء وتی بستگ  
 ما وتی بیر ء نیلاں گوں شکاری ء  
 میریں رحمت ء دست ء لاری ء  
 او منی نچ تو پرچی بے سارے  
 جنگ ء باری ء وتی پت ء بست کن  
 نوں پاچنان بورین ایت ہسارانی  
 چار وتی سوگاتیں پت ء حال ء  
 زشتگ ء گیشتر ماں بن ء نار ایت  
 پر منی واستا کئے لگھے کار ایت  
 او بنیں دوت ترا وارنگ سیہ مار ء  
 دامن ء گھبگ پال کت مارا  
 رتنگ نچ پہ میریں پھنار ء  
 اگاں ملاں لوٹے تو بگش مارا  
 رحمت یک ملے کار کت مارا  
 تو بکن میریں رحمت ء کار ء  
 گشتگ پھنار ء پر وتی لبر ء  
 تئی پت ء مال ء دولتے استات  
 دامن ہمے لوگانی دپ ء گوستگ

چوش ے نزانت مُلک ۽ واجھے اُست اُت  
 من نا اِلا جاں چہ وتی سیاد ۽  
 اے رحمت ۽ مُلک ۽ جاہ ۽ جھگیر انت  
 تو لگ ۽ پھتار ۽ پُرس گیر انت  
 بُرتگ ماں شیر آز ۽ سُر ے بُرتگ  
 پُختہ ایت بکشان ۽ نیم دنت میر ۽  
 زہر کنی چھین ۽ بہ جن تیر ۽  
 یا منی راہ ۽ گتھان دیر آ  
 توار گنگ آسگواریں پُرس گیر ۽  
 بُرتگ ے ونگ چہ گنگاں دیر ۽  
 آدو گوں ڈاچی ۽ سُر ے کپتگ  
 پھتار ۽ نمینیں پداں کپتگ  
 مھکمیں ریز ے ماں گور ۽ شپتگ  
 گز ۽ کانی ماں میتگ ۽ بُرتگ  
 سَنیل ھے مُلک ۽ مردماں گرتگ  
 پُروشتگ شیر رحمت ۽ شکارانی  
 زِر گور ۽ ساڈ انت نر مزارانی  
 شَر گسپاں آورگ ایمان  
 رحمت ۽ دست گیر بیت قل ھواللہ  
 روج روشن بیت چو آدم صفی اللہ  
 تو لگ ۽ تو سپاں گلام بس کن  
 رحمت ۽ گوہرام ۽ برو بخت کن  
 لُچکار گلام بی مصاک بلوچی کوئیدہ

## رسترائی لکچہ ۲

روباه بلیس بُراھندگ انت  
 پلے بہانات زندگ انت  
 گلیں جھان ۛے گندگ انت  
 گوں ہرکس ۛ ہم نندگ انت  
 روباه گلیں دُرداگ انت  
 تعلیم ۛ علم ۛ وانگ انت  
 نیک ۛ بد ۛ را زانگ انت  
 تولگ پکیت دیوانگ انت  
 مال واری ۛ دلماگ انت  
 مرگ ۛ غم ۛ بے ثراگ انت  
 مرداں مدام گریواھینگ انت  
 روباه نہ کت چو رستراں  
 گرک دشمنین نمیت ہراں  
 کوہ ۛ پُشنز پہ اُشتران  
 نم سدی بُرزیں گراں  
 چُنتار تمائیں دُونڈاں براں  
 گرگ چو لیزگی وراں  
 روباه و پابند ۛ شران  
 روباه کت پریات ۛ واہ  
 چ گس مہ دیت دوا ۛ زاہ  
 گوشت نہ لوٹ ایت بُرنج ۛ ناہ  
 تر ایت شگال سوج ۛ بجاہ

بلے تو لگ پلٹے بد و پا  
 بیتگ قدیم ء آج دگا  
 کار نہ کنت گپنگ تپ ء  
 مردم گریہیں پہ تپاک  
 گوں مرگاں کناں جان ء جفا  
 بلکیں بہ بنت انت ایتا : ایتاک  
 مرگ ایر بنت لوگ ء دپ ء  
 کیت بارت لے گوں سیاہیں دپ ء  
 انچو نرانت نیک ء بد ء  
 کہ یک مرگے بھا انت پہ سد ء  
 کے انت تر لے انچو پدا : پدا  
 تو لگ وتی دست ء بدار  
 مرگ ء چد ء گیشتر میار  
 اے خلک ء تمائیں خلک وار  
 جاک نہ بُر ایت آہ ء زار  
 ہتھمن کن انت ”ہتھمن“ ء تار  
 یک تورے کناں تئی جند ء گار  
 روباہ ء گشت تو لگ جناب  
 من ء دوست نباں تئی پیل ء داب  
 من چار اتگ پیری کتاب  
 پر تو من دیتگ مرگ ء واب  
 تو مرگاں کارے شیر ء کا  
 مردوت بر انت اش چیر ء کا  
 اگاں زیت نہ بوت داں دیر ء کا

ھتھمن گر انت ترا پیرک ء  
 گشت تو لگ ء روباه بہ مند  
 اتی کنناں ات ژند ء پند  
 من ھج زماناں هوت ء رند  
 منی دست نہ بیت ھتھالی ء  
 من وہ وہ کنناں چو سوالی ء  
 یا ھشک ء بنداں حالی ء  
 روباه مہ کن ناجالی ء  
 نوں روباه وتی شومانی ء  
 تر ایت گریب دل گرانی ء  
 تو لگ پہ وتی پیڑوانی ء  
 مرداں دیئے تاوانی ء  
 بلکیں یکے بہ دنت تئی چانی ء  
 چند روچ بگوزتیں نیکہ دیر  
 مرگئے تیں انت لوگ ء ایر  
 تنکے تیں نے کشک ء چیر  
 تو لگ و چے کار ء دلیر  
 تنک ء بہ رگت انت مٹیں شیر  
 گوں امید ء کت نے داتگ سیر  
 رگت انت نے مرگ ء ہون ہویر  
 جون داں سبھی چنگ ایر  
 فی گریت تو لگ ء مات ء گوچار  
 آپسوز وارت دڑیں نشار  
 لوگ نہ دیت ما پہ گدار

روباهہ پھلتی بڑھ کار  
 ارس لے بے بیتاں مہ حار  
 من مرداں کناں گندہ گوار  
 گوں من کن انت قول و قرار  
 دینت چورواں زندیں و پار  
 پلے کہ مان ایت ہمے اعتبار  
 چما ہلک و گت انت یکے دُچار  
 وش اتک لے گت ساڈیں مزار  
 شَر پتنگ لے دُڈ و تیار  
 جنگ و حکایتاں بیار  
 روباهہ گس و را نیست انت میار  
 تو لگ نہ پتنگ ات پہ سار  
 پرماتگوں مرگ و بیار  
 گوں دشمنان پتنگ دُچار  
 مرداں نہ داتگ گیگ و وار  
 فی ہرچی کن لے پریات و زار  
 ماں بھلگ و پریتنگ کار  
 کابل داں باگیں قندھار  
 کشمیر و ہند و زنگبار  
 گلڈیں عمان و انکہ ظفار  
 شت تو لگ و جنگ و توار  
 زہر گپتنگ انت شیر و مزار  
 بیت انت پہ داویا تیار  
 فی تو مردیے دیم و بدار

روباهے گشت پہ خلوت ء  
 گپ اش جنگ وت ماں وت ء  
 پتنگ اے تقدیر ء خطا  
 تو دماغے گشت ء وت ء  
 تولگ و گشتک حیدر ء  
 شما ہونے لذات کئی سرء  
 مانشکلیں پُرس ء سرء  
 تئی نام من دیتگ دپتر ء  
 واهی گتگ تو پیسرء  
 جون ہے پتگ تئی لوگ ء گورء  
 ہون ہے پہ تویں راہ ء شرء  
 چکلیں ہمر تور ایت ترا  
 یا ہون ء حساب نیست رستر  
 اگت مالوم نہ انت مم ء پشنتر  
 ہپتار ترا ہیران کنت  
 تئی کیڑگاں ویران کنت  
 اگاں گرک ء بکت یکے سہی  
 نیکہ پہ اے سہل ء سہی  
 روباه ء گوں ماں مان ء دھی  
 چالاکی آ کنت ء لکھی  
 باز انت بسات کار ء فضول  
 گراں انت پشیں کارانی دھول  
 تو سہل ء بکن گوں من قبول  
 مال ء مہ دے پہ زڑ ء پول

کاراں کنناں من و ت اصول  
 انصاف توئے قاضی مناں  
 من گوں ترا سھل کنناں  
 من گوں کنناں سھل و سناہ  
 مال تو مہ دئے زر و تاراہ  
 انجو دست و سر و مش پہ گلہ  
 من و تئی چکاں پتے نیست بے بیاہ  
 نوں روہاہ و لوٹ ات واد اللہ  
 تو زینبی چک وئے بیاہ  
 مے چوروانی پشت و پناہ  
 ملک ات مکت ہج گس منہ : منع  
 یکے گوز انت تئی سال و ماہ  
 چار ماہ توام بوت روچاں دہ  
 تولگ بہ کت کوکار و واہ  
 من ماں کتاب و دینگ راہ  
 ترا ہیر رس ایت نے کہ گناہ  
 دُروگ بدتریں سنگ و رُباہ  
 گُپتاراں بس کن او مہلوان  
 دھر نہ اوست ایت اے جھان  
 تولگ و گشتک بیت ناگھاں  
 شمشیر نے زرتک نے سمان  
 کشت نے گوں لک و روپکاں  
 شاعر پہ نام و ویراد  
 شکر و قصور انت کم و زیاد

۱۰۳

مارا بگش ات قوم ءو سیاد

نے علمے واریں نے سواد

چ کچے کارے دھندلے دھندلے "مکران" نام ءو باز

جو انیس پچھ پرستک کو بھڑکی وائی یے ءو شک کنگ بیت -

.....

باسک

جہد سے چلائی زبان کو ہزار اکتاب و نیم روئی ءو

## تولگ ء لچہ ۳

تولگ ء مات ء کشنگ چنی چہ سر ء  
 گوں گرتلیس چمان جامگے سیاہیں ماں گور ء  
 داد اللہ ہجر نیست من ء گلہ گوں ترا  
 پلے چک منی چورہ بیت انت چہ دست ء حیدر ء  
 دورے بیران کت پروشت نے مے شاہیں کلات  
 تولگ داں زندگ بیت ماں دُنیا ء حیات  
 مرگ نے مان ڈرنگ ء نہ اشتگاں گئی ء کپات  
 داد اللہ ء گوں تولگ ء زال ء گت بیات : بیت  
 میسے گوں گورک ء داتگ ء، چکائی برات  
 مجلس ء روبہ نشنگ ات بیت قول ء قرار  
 داتگ نے میس ء انچی چوداں نے بیار  
 لوگانی دیگی نیمگ انت مالانی دوار  
 پیست ء شش ماہ ء چنگ ء شب سیاہ ء تھار  
 تولگ سر گسر بیت ء دُژمن ء لوگ ء بیت دُچار  
 یکے ء دیت تاں رستگاں واہی ء توار  
 تولگ ء راہ اش بستگ انت دیم ء ء پد ء  
 چورویں مسکین ء گنگ پریات ء سدا  
 او مسلماناں خُما من ء بگش ات پہ ہدا  
 داد اللہ وتی قولاں نچ اتگ من ء ہجار نے ندا  
 خُما دل ء دار ات من اگاں اتکاں چے پدا  
 بس کن تولگ تو مہ کن بازیں سر ، سدا

تو مُردھے وارنگ دَائم ءِ رَوُ آ ءِ اِد ءِ  
 جھل ءِ بالاد ءِ ہر روج پہ بازار ءِ رِد ءِ  
 دانگ ءِ زاہے گُشتگ ءِ تولگ بے پدر  
 تولگ ءِ بد بُرتگ وتی نا حقیں ہُبر  
 پُر وتی مرگ ءِ چ نکلت اندیش ءِ خطر  
 جنگ ءِ میدان ءِ بست ءِ پہ داواہ ءِ گمر  
 تولگ ءِ یکے حائر ءِ پتگ سد پُر  
 تولگ ءِ بد ءِ رتگ انت آمید ءِ پُر  
 یکے ءِ گت ءِ گپتگ ءِ تاب دات ءِ سگر  
 چورہ ءِ گُشتگ آوڈے بابی منی جگر  
 گوش بدار ات چون بیت جَنگانی اُسر  
 داد اللہ ءِ مالوم پتگ ات مرد بہ ہُز  
 کلدے گپت ءِ بیا منی پیگاماں بر  
 تولگ ءِ مات ءِ حال پدے آپوز ءِ مہ ور  
 غیرہ چہ صبر ءِ چارگ ءِ راہے نیست وگر  
 تولگ مات ءِ گریوگ ءِ موتک ءِ زاری انت  
 چوکہ من چاراں چورہ ءِ حق ءِ گاری انت  
 چورہیں مسکین باہساب ءِ مال واری انت  
 دل شے شک انت کہ ہے ملک ءِ چاری انت  
 بے لاپ شے سیر انت دل شے جنگ ءِ جاری انت  
 جیڈگ ءِ داواہ بس نہ انت شدت پارتیں  
 اے دگہ ملکاں مردماں ہُنچیں کار گنگ  
 چورہ ءِ مسکین ءِ وتی میار نا حق ءِ جنگ  
 چورہ ءِ پت شما گُشتگ ءِ پاری کار گنگ

سُما سَتگ سَھل ھون شَھید ءِ اَنگار سَتگ  
 چورہ ءِ دست ءِ گِپنگ ھُو مُلک ءِ باھر سَتگ  
 زار اِنْت روباہ اَتلگ ھُو ذِگر ءِ واز سَتگ  
 کہ داد اللہ ءِ پے چوراو پُریات باز سَتگ  
 گشتگ روباہ ءِ تو مکن چورو وسوسے  
 کار ماں دُنیا ءِ پتنگ اِت چندان ءِ پَسے  
 داد اللہ مردے سالمیں ہیر واھیں گسے  
 پَنڈگ ءِ میشے دات ترا بَچار ءِ پَسے  
 زار ءِ روباہ ءِ اَتلگ ھُو چورہ بَدات اِنْت  
 سال ھما یک بوت سَھل پَد ءِ مردم گد بیت  
 ھون پَت ءِ کار بیت چَک لے پے چَک ءِ لڈ بیت  
 چورویں چَک سَتگ اِت بے حق ھُو سَری  
 دشتگ لے گت ھُو گشتگ لے باگوے گُوری  
 سَھر گُورنگے بیار بزیر پُڑگے کہ بُری  
 تئی پَت گمراہ اِت چار روج ءِ نَری  
 فی تولگ گیریت پے ھما روچاں ذری  
 من نہ زانتگ کہ سارت نہ بیت حیدری  
 بے ھر گس کہ لوٹ ایت بکت قوم ءِ مَستری  
 بند اِت لاک ءِ دَرگپ اِت دیم ءِ ظاہری  
 لوٹ اِتاں ھَپتار ءِ وتی پوج ھُو آپسری  
 داد اللہ لے گشت دے من ءِ سو بے اندری  
 من زاناں کہ لوگ گجام گپ ءِ اِنْت حیدری  
 تولگ گریوان اِت رَپتگ اِت ھَپتار ءِ گور ءِ  
 چَک منی سَتگ من کناں پریات گوں ترا

تو لگ گریٹ پھتار پختہ این ایت سرء  
 گشتگ پھتارء تو لگ نجم دار ہاترء  
 منء قول انت کہ کیدکناں بیاراں حیدرء  
 پرتی پختان مے تو بگندے ظاہرء  
 گشتگ پھتارء گپ منی ایش انت سادھیں  
 نیست منء پادھو ہملھے ڈرکء زیادھیں  
 راہ، مزن کور پہ منی واستا جادھیں  
 مارا پہ کھلیں رسترء قول وادھیں  
 شما حال بدے ممء گشت پختہء قول من  
 چہ مے قومء گچ کسےء سھل مہ کن  
 کیٹگ میلاں من کناں ولاناں ختم  
 مم ہما جنگء زھر ات ماں جو ریں باتنء  
 یکے شما بیات دژمنء پیش دار ات منء  
 من گو جاں دازے جنگلء کشاں چہنء  
 آپختہ بندء لگ اتگ شیرى گرگء  
 کوہء دیم دات اتلگ ماں چیری پرگء  
 اشتر بیاہاں من پدء میلاں ترگء  
 گرک مزن ہمیں لگ اتگ پیتی گرگء  
 لاگء من میلاں میتگء ژیل ٹرگء  
 گشتگ گرکء داں وتی عمرء پیر کناں  
 بازےء راہء کوٹ کناں کارء گیگ کناں  
 بازے ژیلء ماہگء دڑاں دیر کناں  
 تو لگ گشتگ من ہما وھدی سیر کناں  
 من ہم تنی نامء زھم جنیں گرکء میر کناں

شبر وء گشتگ گوشگن ات براتاں من کجاں  
 پہ تولگ ء ہون ء من دگہ رنگے ء رجاں  
 رود منی تیروں بستگاں ونگاں داں بجاں  
 گشتے ماری و نمان انت زہری ء زومتانی تباں  
 ارمان انت کہ موزاتی و زکشیں گونگاں گوجاں  
 گرہگ ء گشتگ نیست دگہ رنگ غیر چہ سیاہی ء  
 ما وتی واک ء حاضرین داں جاہی ء  
 خما سالے تاں شش ماہ ء کن ات جنگ ء دُر اہی ء  
 پیگ ء من نیلاں تازہیں گوشت ء ماہی ء  
 پہ تولگ ء ہون ء قول گت دُر اہیں رستراں  
 شاعر ہم گشتگ من شمعے قولانی سراں  
 من ء کش اتگ ملک ء کچرگاں کوہ گراں  
 من چو بوہیر ء روج ء شب چاراں دچراں  
 شمعے قصو ء تالان کناں کند ء کشوراں  
 چکھکار دمراد دپال ء

جمہوریت کے چیلنجی زبان و ہزار اہم و ہم روئی ء

## روباہء لکچہ ۴

شکر انت چہ ہدائے کارء  
اے پتوچ ہو گھرء بازارء  
شعرء شاعری مے کار ات  
رستر جنگھاں بسیار ات  
روباہ کار مدار مے کارء  
تلکے آسنی است مارا  
پروش ہو پڑھی ساز کار ات  
روباہ بیائے تو مے وارء  
بزان پارسی داتگ ترا سرکارء  
روباہ چہ من ء دل تنگیں  
دات لے من ء جواب بے تنگیں  
من گنداں شاعرینے تو زندیں  
اے پتویں نلینک منی وندیں  
بُرت یک گنگ ء پندیں  
پشت ء منی چار نہالاں گونڈیں  
آ سیری جواب تئی جنگلیں  
تلکے ماں زمین ء گنڈیں  
دُمت منی پنچ پھیل ء گونڈیاں  
روباہ چو گل ہو شاداں ات  
شپ کہ اتلگ پہ گوربام ء  
لگ ات زھیرگ ہو ارمان ء  
منی دستے پُرشنگ ہو نقصان ء

چنپاں پر کن ات درمان ء  
 من جھجت چہ خالق ء فرمان ء  
 گوں دست ء ماؤگیں ارزان ء  
 چار لٹ گش اتگ پہ جان ء  
 روکے ماں نہ بوت چنمان ء  
 ساپ بوت چہ پھو دنتان ء  
 مرد ء نچ اتان چاریں چک  
 گوں من بوتگاں سک ہوڈک  
 کشتاں مات ہو پت مے ہر ڈک  
 دنتان پروشتگاں گرتاں نکت  
 روبہ چہ من ء آزار انت  
 ما ملک ء عالم ہو سرداریں  
 بلے مے عزت تو نہ گت بارین  
 اے شتمین شاعرانی کاریں  
 مے مکرانی تیاب شر گاریں  
 نی ما شہرت ہو شم ساریں  
 وار ہو بڈگ ہو چم داریں  
 رسواہ ہو سر ء بازاریں  
 مرچاں بیوس ہو بے داریں  
 مے ولجہ مستریں ہتاریں  
 اتی جاگہ مے لاشاریں  
 چاریں قبلھاں چپاریں  
 زندیں رستریں ڈونڈواریں  
 مہدی مے ولجہ ء انتہاریں

دیم ء گوادر ء بازاریں  
 چندے مدت انت کہ گاریں  
 روبہ زبان ء تواریں  
 ما سرچوٹیں نواب ء کاریں  
 آگپٹ ء دپتراں ہزاریں  
 چانگو اتلگ ء گلزاریں  
 رنگ ء سورت ء ڈولداریں  
 چیا شما مزات لے باریں  
 روبہ ء جواب تزیینگ  
 داواہ مے در اول ایشیں  
 ماگشت پڑے بھلوان ء گیشیں  
 بزبان زور بخت اے فقیر درپیشیں  
 پیریں گشتگاں بے ہوشیں  
 چو کہ مکرے سازاتگ ما پھیلی  
 بازاراں ششیں ما سیلی  
 برتاں مانکینک وت میلی  
 شاعر نشنگ ات سرخیلی  
 مارا دڑی ء اے میلی : تمیلت  
 پھینار ء جواب تزیینگ  
 درحاست لے دیاں من کوٹ ء  
 بکے مارا دور دنت چہ اوٹ ء  
 بزات لے مستریں باھوٹ ات  
 آ مکرانی دوار آ کوٹ ات  
 جست کن مکھنیں ہوت ء

سرگوز چہ کلکٹو ۽ سگلوٹ ۽  
 واری مے دَر قدیم ۽ کار انت  
 روزی جنگاں بسیار انت  
 لک تئی کمان ۽ دار انت  
 مُشک ۽ کپک ۽ باگار انت  
 دُڑی ابا پاگلانی کار انت  
 اللہ ہر کسی غم وار انت  
 اے حال پُرشنگ ات شہر پہ شہر  
 ایران ۽ تیاب ۽ بندر  
 گنتر ۽ جیوتی ۽ گوادر  
 سندھ ۽ ڈاڈر ۽ پیشاور  
 اود ۽ گلڈی ۽ حیدر  
 اتک ۽ مچ بوتان جاناور  
 ملکانی توامیں رستر  
 ہون ۽ بیر عٹاں سر پہ سر  
 جنگ ما فیصلہ گت چے بر  
 یکے دومی ۽ سک وش ات  
 اے گال بتگ انت علی بخش ۽  
 ایرانٹ پہ بلوچی نگش ۽  
 چہ اللہ داد آسکائی بلوچ ۽ دپال ۽

چہ بلوچی زبان مہر القلم ۽ دہیم رونی ۽  
 .....

## دَلوتانی لچھکاری

ہر:-

دَر حال ء ہر ء بد بُرتگ  
من پہ آدمی ء جَواناں  
پیش ء گچھ مِیداناں

گوک:-

بس کن او دَوَتیں کنڈر  
دست ء چوریگاں مے بد گوہر  
سُھب ء من رواں چَران ء  
بیکہ ء من کایاں پونشان ء  
بانگ چن انت ڈوھان ء  
سَر لیٹ مے کن انت آسان ء  
بانگ کن انت من ء جی جَوان  
زیب ایت من ء انجیں شان

اپس:-

یات کن منی بلندیں بھت ء  
من مردانی مُھیمان گوناں  
وَرنا چوٹواں رنداں  
ملگور مے بروتاں مرزاں  
چار دست مے گویاں بنداں  
اسپست مے جَواناں پَنڈاں

اشتر:-

بار بستگاں گوں بار بنداں  
 ورنہ اش پہ چوہا اش لڈاں  
 بُرز ماں دُنڈیاں اش بنداں  
 بانگِ تھنگ ؎ سار ساتاں  
 سال کہ اتلگ ؎ ڈُکالاں  
 من ہر دیمء جناں ؎ کاراں  
 انگت منی وراک ڈنگر ؎ داراں  
 پُرس :-

مہمان کیت ؎ نند ایت  
 منی ونگ ؎ گنگاں سند ایت  
 کلُو :-

شپ کہ اتلگ ؎ تڑپت ؎ انت  
 کلُو لوہیگ ؎ لپت ؎ انت  
 چہ حکیم و ناء کہ واپہ چہ وئی ماکوہ در بُرتگ کئے .  
 ۲۰۰۰ ؎ تفسیر بحرین -

جہ سے چہ بلوچی زبان مہر القلم ؎ دیم روتی ؎

## بُلک ۽ لُچہ ۱

روچے من اٺلگاں ھوچا ۽  
 یک پیرین بُلکے مَھنات ۽ : مَھنات آتہ  
 من اٺک مَھنات ۽ سرگوات ۽  
 من سوچے پھیر ۽ وشی ۽ داتہ : داگ  
 بد بُرنگ پھ من بے ذات ۽  
 اللہ کہ ترا دلگوش آت  
 اے اُرزوں کنگ من چوش ۽  
 زند ۽ سیر مبات چند روج ۽  
 ایشی ۽ امروز ۽ پلنگے پروشات  
 گز ۽ سیه زبون بات گوش ۽  
 بُلک دیرگیں سیه دارے  
 پیر ۽ آجویں بے کارے  
 پروشات بُلک ۽ ھپتارے  
 اللہ ۽ برات تھارے گارے  
 شتر سھر ۽ کن ۽ پردار ۽  
 داں روچے بیارایت عبرت  
 بگش چوناں تا جگیں جان ۽ پت  
 ھما ھوچا ۽ تہ ۽ گپ ۽ رپ  
 باریں بُلک چے ھیالے داری : داریت  
 جلدی آ جوابے بیاری : بیارایت  
 تو ھج وھد ۽ نہ دیتگ واری  
 اے دُنیا ۽ کنگ پپاری

مکر ۽ ٺٺکی ۽ دٻاری  
 بچار جبرائیل وئی کتاباں چاری : پاریت  
 نیکیاں تھیرگاں چاری  
 ھج نیکیں نہ ستگ تو ساری  
 ترا چیری جھدم ۽ گتاری : گتاریت  
 عبرت پشت پدیکے کاری : کاریت  
 گپ من بگ ۽ گرتاں پیش  
 بس کن او گریہیں درویش  
 بند کن دپتر ۽ شعر ۽ پیچ  
 پھکار اللہ دابوچ ولد تادرخش ولد عثمان  
 آسانی ساکن پشمن مکران چہمانی ۽ وپال ۽

.....

باسک

جہ سے چہ بلوچی زبان تھیرا لکھ ۽ ویم رونی ۽

## بُلک ۽ لُچہ ۽

زيب ايت هُدايا اڪبري  
 شڪر گراں من سَد بُري  
 ابوبڪر ۽ عثمان ۽ عمر  
 حضرت علي شير ۽ نري  
 بغداد ۽ عبد القادري  
 همارسندھ ۽ قلندر سُرُري  
 اللہ داد گريبن بَره کار  
 دير تو مَر و پاواں پدار  
 دستاں هما گروحاں شُهار  
 زيل ۽ گون بام ۽ کن هوار  
 دلگوش پڇ داستان ۽ پدار  
 پيرين ۽ شعرے يادگار  
 شت پيرڪ ۽ نام ۽ نشان  
 بُلک جدا نُهل ۽ پُرشان  
 آ تَران ۽ هَنگسان  
 لپڻاں ماں آستونڪاں مُشان  
 هُچ پيرڪ ۽ نيسِ انت ميار  
 بُلک ۽ دست ۽ انت اختيار  
 پيرڪ ۽ تَنگ تَخت ۽ ميار  
 مَر ايت ۽ واہ کنت زَهرء مار  
 او بُلک مکن نا دليري  
 دَتان تي مَک انت رستري

پاد تئی گمیر انت گھنری  
 گوں پچمان دتیاں چکبری  
 لُچ لے جنگ پشک ء سری  
 تر ایت پہ کار ء سیہری  
 وپسی شپ ء شر ہوش کنت  
 ۲ مردماں صاموش کنت  
 قبراں روت دز موش کنت  
 چار ات چنور اے ڈل کنت  
 قبراں پچن کل کنت  
 ورنا ء گتہاں چل کنت  
 اڈ لے گنگ داواہ ء جنگ  
 گپ لے گنگ مثل ء پلنگ  
 ہے بلک ء لکات تپنگ  
 گس زننیتں کار ء گوم  
 بلک ء واریں ات لُچے سم  
 کار لے مہ کنت ملء دم  
 دلگوش پدار میریں بلوچ  
 تو بلک ء قبر ء بہ سوچ  
 لے بہ زور قبر ء بہ چوپ  
 دارے بہ زور پچمان لے کوچ  
 پیرک ء اشکت اے ہبر  
 بلک لے گتیں باز سوچ ء سر  
 بلک ترا لکات پھر  
 اے سیہری کار ء گور

پَر مارا شَر نہ انت اے ہُبر  
 مَن کار کناں تو نندو بُور  
 پِرک گُشے کہ باھوٹے  
 اُتلگ گور ءِ ئے کوٹے  
 سَرگ ئے گُشے کہ لوٹے  
 دات بُلگ ءِ دپ چوٹے  
 پِرک ءِ اِشکت اے ہُبر  
 صُرج ات وقی دست ءِ پَر  
 گوں بُلگ ءِ بیت سَر بُر  
 گُشت بُلگ ءِ پے گُست و زھر  
 او پیر مردیں نیلگ سَر  
 مَن ءِ وش نہت تئی گُپ و ہُبر  
 مَنی لوگ ءِ میا تو پد چکر  
 آ پِرک ئے دات انت ہُتر  
 پِرک بہ کپتیں پُشت سَر  
 کپتنگ ماں حا کاں پِرک ءِ زوڈ  
 بُلگ ءِ مان گت پچمان ہاک ہولڈ  
 آ بُلگ ءِ زال ءِ شُریش  
 دُست ءِ بہ کپتاں پِرک ءِ ریش  
 انچو کہ پیش ءِ گوٹلگ کیش  
 پِرک ءِ گُشت انت زاھر ءِ  
 لُج نہ کُت بُلگ ترا  
 گند ئے شُتاں مَن گوادر ءِ  
 پُشک و سَرگ آرت پہ ترا

ماہیگ گوں و شیں کولگر ء  
 چُپت اُنتے گُتباں وہ برء  
 اُنی و پتنگے منی دل ء سرء  
 بُلگ ء گُشت اُنت آخر ء  
 ما و نہ دیتگ بھ ترا  
 آ پیرک ء مرد ء نہنگ  
 ڈکیننگ اُنتے بازو جنگ  
 مُشت ء مکونو ڈوک ء سنگ  
 گوتک ء بُن ء بُلگ ء پنگ  
 پیرک لُشت دست ء پد ء  
 اسپڈ ء تیز اُنت داں سد ء  
 بُلگ ء کپتنگ رند پد ء  
 پیرک پُترت لوگ ء درء  
 بُلگ ء لوگ رگپت چہ سرء  
 لے گت لے دست ء گورء  
 پیرک بچیت اُنت اے درء  
 لے لے ماں چوپاں سرء  
 آ پیرک ء چو مُشکی چک  
 بوتک اُنت ڈراہیں گرنج ء گک  
 دست ء بہ کپت تاہید ء مک  
 ہر وھد کہ پیرک کور بیت  
 کم تاگت ء بے زور بیت  
 وشی ء مُشکاں ہور بیت  
 نہ گندایت منی بھت زور بیت

ہر وہ کہ عمر نے کوٹ بیت  
 دستانِ ریح انت دپ چوٹ بیت  
 گردوئے پڑ چہ بوٹ بیت  
 فی منی کیستگ چہ پڑ نوٹ بیت  
 بیا تو منی باگ ء کپوت  
 تو گھر آتگیں زال ء بہ سوچ  
 رسک ء کنت انت تنک ء سوچ  
 وارت انت وراکی مثل ء گوک  
 ہر وہد گتباں گوات کنت  
 چکاں بخت شہمات کنت  
 اے من ء سند ء پات کنت  
 کے ایشی ء گور ء ہمتا کنت  
 من اتلگاں وہد ء شپ  
 گوستاں چما لوک ء دپ  
 چاراں گج انت ژیک بدوپا  
 لب ء لبا ء بوس ء کا  
 زہر انت ژیک ء بدوپا  
 یک روپکے دست ء پپ ء  
 من درشناں چو پرتگ ء  
 من پتچان ء ژیک پہ ڈرک  
 من پ اتاں پشت ء گو تک  
 ژیکو گوزاں بیت یک گنک  
 اتک منی خیال ء ہوش ء فکر  
 من گیرت بھا زرت سے چمک

من پد رواں ءِ نکلوی نکت  
 بان بُپ اتگ ژیک بد نہنگ  
 سٹے گے گنگ مثل ءِ پلنگ  
 گٹ ءِ منی پینگ ڈرنگ  
 من لنگ ءِ مرد ءِ کریم  
 چیر ات من ءِ ژیک غیم  
 من درشتاں پہ دل یکیم  
 دیم ءِ منیگ ءِ ات ترین  
 من یک بر ءِ بیتاں شکین  
 لاپ ءِ دلوں گپت انت زمین  
 توبہ چہ منی اے واری ءِ  
 بنگ بہ مڑت انت ساری ءِ  
 چم گے بہ لگ ایتیں وارے ءِ  
 یا ناں بہ وارت انت مارے ءِ  
 یا ناں بہ بُرت انت حارے ءِ  
 نگ ءِ دگاھیں چار سرگ  
 پنڈل ءِ مان انت ہلکی پیگ  
 نامہر ماں انت جگت پہ جگت  
 گار انت تچ ایت تر ایت مج ءِ  
 باگاڑاں گپت انت ”سرجا“  
 پچمان گے دوج ایت جھ بجاہ  
 نا لائیں گردن گج ءِ  
 جے بنگ ءِ مارے دجا  
 آس گے جنگ ملک ءِ دیار

بُنیاد بُنے گت عُفر ءِ کُشار  
 جُنگلی گت انت تُری ءِ نُشار  
 ہمساهگ ءِ مات ءِ گوُھار  
 اے ہلک میگ انت کار ءِ بار  
 اللہ داد گریہیں بڑہ کار  
 دیر تو مہ رو پاواں پدار  
 دھڑ نہ اوشت ایت یک قرار  
 زانوں ترا نیست انت میار  
 اُگت بہ نند ویم ءِ بچار  
 کُچھکار اللہ داد بلوچ ولد قادر بخش ءِ جند ءِ دنگال ءِ .

.....

باسک

جہد سے چھپائی زبان کو ہزار اُتار دیم روئی ءِ

## رَادُو ۽ لَچھ

اَللّهُ هُوَ مَنْ ۽ مُر گے کن  
 پَر ۽ بانوانوں پر کن  
 یک روچے رواں تزان ۽  
 کوہ ۽ گنڈ گاں بُزان ۽  
 سَر کپتاں بلندیں کوہے  
 چِھالے سُرّوں رادُو ۽  
 رادُو دَر کپیت اُڑ کل ۽  
 بُز ایت ریدگ ۽ زرد پل ۽  
 شاپ ایت ۽ خپانک ۽ بل ۽  
 رادُو ۽ پساں گئے گوں انت  
 رادُو ۽ پساں من گوناں  
 کوہ ۽ گور دپاں چاریناں  
 کاشکی ۽ آپیّاں  
 سولگی ۽ واپیّاں  
 گر کے دَر کپ ایت تیر گوشیں  
 مِش ۽ گوں پلا ۽ چاُمپ ایت  
 تومی پاچن ۽ بورین ایت  
 مِش ۽ پاچن ۽ مَت ایت انت  
 تومی پاچن ۽ مَت گار انت  
 بِلے گلو عومر ۽ مِشے ایت  
 پھنار ۽ بچک ریسینگ  
 گرک ۽ سیر وتی ہم وارنگ

اُنگٹ پُچنڈ کے پُشکپتنگ  
 پُچنڈک ماں گلیر ۽ دُرتنگ  
 ھور ۽ گُورتنگ ۽ کاہ پتنگ  
 گُوات ۽ گُش اتنگ پُچنڈ کپتنگ  
 پُچنڈک ٹُرک اتنگ میش پتنگ  
 میش ۽ دُرتنگ ۽ رُنک گُرتنگ  
 گُورک ۽ بے حساب ۽ آورنگ  
 سی تند ۽ پُلاٹ ۽ بتنگ  
 بید ۽ گُوھتنگ ۽ گُندیاں  
 بید ۽ گُگ ۽ کانیاں  
 سی مَن روگن ۽ پالاتنگ  
 بید ۽ بانگ ۽ سر موشاں  
 بید ۽ ولجہ ریش موشاں  
 ناہ ۽ را ریمزاں گپتنگ  
 شیراماں پُئے ماں پتنگ  
 بچنگ ۽ چد ۽ زھر دُرتنگ  
 کانگ ۽ جُنگ ماں ھُشک ۽  
 چم ۽ شُشنگ انت دُڑھشک ۽  
 مات ۽ گڈگے ناہ وارنگ  
 چک ۽ گڈگے کل گُرتنگ  
 گڈگ رُتنگ ۽ چ پتنگ  
 چ ۽ چار ھوش آورنگ  
 یکے پتنگ ۽ چل پتنگ  
 یکے رُتنگ ۽ پون پتنگ

کیے رَہ گوزیاں وارنگ  
 کیے ماں سَرء پشکپنگ  
 ملا چہ سَراوان آورتگ  
 ناہ لے بے حساب ء کشنگ  
 آمید چہ دوکت ء پُرشنگ  
 سی ناہ ء دپ لے وت دوٹنگ  
 بید ء پاچک ء پیش بنداں  
 دُستوں لڈ اتاں ماں بوٹء  
 بوٹ پہ مادن ء من پہ رُنگ  
 انگت شیلگ ء بوٹ گوست  
 من گلو عومراں وُروگانی  
 شیروں وارنگ انت ڈوڈانی

چہ ملا مولا بخش کھا ورنگ کچھ فوا میر بخش سیٹی ء دپگال ء  
 (محرین) ابید چہ ایشاں اے کچھ واپہ فنی کھوال ء مھتاک  
 بلوچی اگست ۲۰۰۸ ء ماگمان ء لھتیں بندرم مھتاک بلوچی  
 نومبر ۲۰۰۸ ء شنگ کنگ -

چہ بلوچی زبان مہر اکت ء ویم رونی ء

## تیجگانی لچہ

بیا ات بیل منی سالوئیں  
 من کاراں کتھے دسوئیں  
 حارانت منی زبان پڑوئیں  
 مثل ء بلبیل ء پڑوئیں  
 چارات ٹما جلیل ء کاراں  
 سرگرتگ بھار ء باران  
 گورنگ موسمی تڑھوراں  
 حارکت دورسریں سرکوراں  
 حار چہ برز سیکل ء پڑشتاں  
 شاہی کیدگاں ایر کپتاں  
 کونہیں بندہ بار اش بُرتاں  
 سرخیلیں رئیس پاد اتکاں  
 نمب اش در اول چیر داتاں  
 جنگ ء کانپگر اش کار بتاں  
 نمب اش در اول درھا کشتاں  
 جوان بیتاں کشار ء کشور  
 ہرود کہ بدہ بیل رپتاں  
 مدکانی مدگ در کپتاں  
 ماش ء سھرو ء بیتگ گور  
 زرتگ تیجگاں پل ء بر  
 اتلگ هوت سید شادان ء  
 پیغام گت رئیس درمان ء

بُرو مُلّا ءِ بگش دیوان ءِ  
 پَرچی نشگ ئے دِکران ءِ  
 زیرِ تو صُحر ءِ پالام ءِ  
 ایرِ گپ باچھیں چمچی ءِ  
 گڈا ھینزک ءِ زھمی ءِ  
 ایرِ گپ ماں کشار ءِ توک ءِ  
 تیجک کپتگاں چو ڈوک ءِ  
 ایرِ گپ مئے کشار ءِ لمب ءِ  
 دیم پے کلر ءِ آ گومب ءِ  
 تیجک پلگ انت چو امب ءِ  
 ھر گس بہ چنت وت دمبارت  
 تیجک چچ انت چوں زرد انت  
 شتمین تولگانی ورد انت  
 دائم باھو ءِ شکر د انت  
 آگس کہ نہ دنت نامرد انت -  
 پُھر کار ملّا بھرام ولد حسن - چہ بھلوان  
 قادک ءِ دپال ءِ ۱۹۹۵ء بحرین - ملّا بھرام  
 حسن، قادربخش (کادک) ءِ مات ءِ برات  
 بوتگ - قادربخش یکشمی ۲۹ نومبر ۲۰۰۸ء ایران  
 بوت -

.....  
 ترجمہ سے پہلے یوگیشی زبان میں شہزادہ فقیر شاہ کی

## ہرے لچہ

بیا ات ملوکیں دانشوراں  
 چار ات قدیمی دپتراں  
 چے لکھ اتگ کیمیا گراں  
 اتلگ کھلاسی نوکراں  
 کپتنگ رواجے مکران  
 کیس گٹ اتگ اتی ہراں  
 عزت شنگ چہ اشتراں  
 گشنگ ہرانی واجہاں  
 شتر انت مئے بانزیں بھان  
 ورد اش گڈو سیاہیں جکواں  
 پیداور انت اندر جہان  
 ہر وھدگپ انت پہ میڑواں  
 داوا جو جنگ جو جیڑواں  
 اعلیٰ تر انت چہ لیڑواں  
 آپس و ساری ماروا  
 باز ور انت دان جو جکوء  
 اشتراور انتیں گشنگ و  
 شتر انت پہ پیش و گشگ و  
 مان اتلگ انت ملیں نواب  
 اسپانی ولجہ سرمتاب  
 بیا ات کن ات شتر کامیاب

اتی آپس ہر گیشیت ہساب  
 ورنہ چہ مادیان ء گل ء  
 مادیان ترا را کھل ء  
 سوار بیت رچوکیں ترنگل ء  
 لہ لے جنگ گرم ہ جل ء  
 قدرے جتیں جول ہ جل ء  
 گپنگ مریضی ء دل ء  
 راہ ء دو بھرشت پشکت سیک  
 لہم ایر گت پاواں سبک  
 گوی چواپے گت کمنک  
 دیم ء نہ روت انت بدنمک  
 چنڈیں ایت گوشاں بے ویا  
 گج لے مہار انت ماں دپ ء  
 گارو گم انت نیلیں شب ء  
 گپنگ گشے شومیں تپ ء  
 آپس ہ اشتر ہماہی ء  
 ہروشت انگ گوانک جاہی ء  
 ورنہ پدو دنت واہی ء  
 بیائے کن انت ہیرواہی ء  
 گپنگ بھان ناؤراہی ء  
 مارا رسین ات جاہی ء  
 پالام گوں بڈ ء چادر ء  
 ایر گپنگ انت ہش ء ہر ء  
 بڈ ء جنگ چو نوکر ء

مادیان مے گر تیں پیسے  
 خاک و بوراتیں گوں پڑے  
 بخور و جل و گوں انگرے  
 زانان نہ بجاں چے برے  
 ”توبہ نسوات“ انت مرا  
 ایشاں ہرانی ہم بسات  
 مردانی ہشکیں بوست و باست  
 بازیں میار نیست شاعرے  
 مانیتگ زور پہ ہرے  
 حقیں سنگ آہن گرے  
 راستیں کنگ سوداگرے  
 دوستی دل و گوں کوترے  
 ہور و رچک بے جمرے  
 کشت و کشار پہ گلرے  
 زہم و جسد بے جوہرے  
 اوپار و صبر پہ گسترے  
 اُمید کنگ بید و درے  
 ایش نہ بنت داں مہشترے  
 شاعر مکن دپ و رازی و  
 بل فتنہ و ناسازی و  
 شعر و منیگ و مان قصور  
 براتاں مے رنج و ملور  
 بگشت ایت گناحاں آ غفور

اے چہ بٹک انت سچ تا کدیم ۲۸۷ - ڈاکٹر فضل خاق - ڈرنگ (کچھکار؟)

## آبانی لُچہ

بلوچیء ”آب“ اب، ت تاکہ ”ے“ ء رونت ایشان ”آب“ گش انت۔ چہ نیم اُھدی دور ء لُچہ پور بندانی وانگ ء چارگ ء ھمے  
رگندگ بیت کہ ھما دور ء باز نامداریں لُچہ کاراں آبانی رد ء بند (ترتیب) ء وتی لُچہ پر بستگ انت۔ چو گش کہ آھاں وتی لُچہ چہ ”الف“ ء گنج  
گنگ انت تا ”ے“ ء آب ء برنگ ء کُنینگ انت۔ پے اے گپانی سر پد بوھگ ہوزانگ ء واستا ھمے تھر ء لُچھے ء چند بند ہشتہ کنناں تاکہ مردم  
دلجم تر بہ بیت کہ آھاں چون وتی لُچہ گنج گنگ انت ء چہ پیم ء کُنینگ انت پے اے بابت ء اے بنداں ہوان ات۔

ا: اول من ء شکر انت با حمد طہ تہی  
ب: بھایے ساز اتگ پہ نورین محمد النبی  
خ: خماریں چم آھوگی تیر شان انت چیر اندری  
ض: ضعیفیں نازگاں گش ایت دے آرام لگی  
ط: طفاوت یے کنناں من گوں تر اُسھریں سُر پی  
ق: قھر ء شتر براہ انت پیلہ ء سھریں سُر ی  
ے: یقین انت فاضل ء کہ ال نکت چو ہجری۔ (فاضل)

اد ء مادیت کہ لُچہ ء اولی بند ء اولی گال کہ ”اول“ انت آئی ء اولی آب ”الف“ انت ھمے یکیں بند ء گڈی گال کہ پے رد (ردیف) ء واستا  
زورگ بوگ کہ ”تہی“ انت ایسی ء گڈی آب ”ی“ انت ھمے جمیں لُچہ ء رد ھمے ”ی“ ء آب ء سر ء انت۔ بے آدگ لُچہ کار ء مان وتی لُچہ ء پے  
رد ء واستا یک آ بے نڈ رنگ بلکیں آھاں وتی لُچھانی رد بدل کنناں گنگ انت۔ انچو شکہ اے لُچھانی بند انت کہ اشانی رد یکیں آب ء سر ء نہ  
انت۔

س: سلام اللہ ء صلوات ء دُور ود بے عدد

بر روان ء حضرت ء اولاد ء اصحاب اش رسد

ش: شب ء معراج پیغمبر عجیب ء بوالعجب

لیلة الاثنين ء پست ء چھتم از ماہ رجب۔ (عبداللہ)

یا کہ

ت: تو کل است من ء راکت اہل گوں من تپاک

ث: ثباھاں ال کہ بند ایت سھت ء بھٹاں ڈرگری۔ (قاسم)

چوناہیگ ء اے دُرتیں کچہ کارانی پر بندوتی مَنّت و انت ء بے کچہ ء بے ایب انت بلے اگاں ہمے رھوند ء سر ء گپ بیت گوااے گپت  
بے بزا انت نہ بیت کہ مُلا فاضل ء کچہ از می (کلنکی) حساب ء نوان تر انت ۔ پُرچا کہ آئی ء وتی کچہ ء اولی کال ء اولی آب چہ ”الف“ ء بنگ  
”تنگ“ ء گڈی کال ء آب ”ی“ ء دشتنگ ۔ چوناہاے گپت زانگی انت کہ ہمے سر جمیں آبانی رد ء بند (ترتیب) ہمے ڈول ء انت کہ چہ  
”الف“ ء بند ات بنت ء تاں ”ے“ ء ہل انت ۔ دومی ایش کہ آئی ء نیکہ وتی کچہ ء بنگ ء نیکہ گڈ سر ء دگہ کشیں بندے چو سر نامگ ء وڑ ء  
آورتگ، نیکہ گڈ سر ء دگہ بندے گیش ”تنگ“ ۔ بلکیں ہمچک کہ آب انت آئی ء کچہ ء بند ہمچک انت ء ہمے ڈول ء آئی ء پے رد ء یکیں آب ”ی  
“ کارمرز تنگ ۔ وھد یکہ آوگراں وتی کچہ ء بند ء رد یکیں حساب ء نہ دشتنگ انت کہ کچہانی وانگ ء پد ہمے گپ و ت پد ر بیت ۔  
چہ ایشی ء ابید اد ء دگہ نوکیں گتے سر ء کش ایت ۔ آیش انت کہ چہ اے آبانی کچہانی وانگ ء من ہمے سر ء اتلگ ء رس اتلوں کہ مے اے  
مزن نایں کچہ کارانی بنگی وانگ ء زبان عربی بو تگ ء رند ء آھاں پارسی ء اے دگہ زبان و تنگ انت ۔ چہ ہمے سبب ء آھاں عربی ء آب  
کارمرز تنگ انت ۔ اگاں آھانی بند اتی وانگ ء زبان دگرے بہ بوت انت گوااے ”لمی“ ء آھاں ہما زبان ء آب کارمرز تنگ اتاں کہ آھانی  
بنگی و اینگ ء زبان ات ۔

جمہ سے پہلے ہی زبان و ہزار ثقافت و ہجرت و ملی ء

## آبانی لچھڑ

ا:- اَوَّل من ء شکر انت باحد طہ تئ  
 ب:- بھایے ساز انگ پہ نوریں محمد النبی  
 ت:- ترا زیریں گوں سنجان تو بکن گوں من شعی  
 ث:- خُریانی سیکاں مے زیادھی ڈیل ء پدنی  
 ج:- جمالے دستگ ات آشننگیں بالاد تئ  
 ح:- حکایتے کنناں دلوںش بدار دُڑیں پری  
 خ:- خماریں چم آھوگی تیر شان انت چیر اندری  
 د:- دویں رَک نے نگار انت پونزے بُرز انت ہنجر ی  
 ذ:- ذبا دیں بوہ نے گون انت وشبوحیں مسک ء ذری  
 ر:- رواجوں کو تری کبلیگ لڈ ایت کوھسری  
 ز:- زہیران گیر کار ایت ہت بر وتی پیرکوں گوی  
 س:- سہر گاہاں من ء یات انت تئ راز عاشقی  
 ش:- شکر گپتا رُحمان وش انت تئ چو شوئی  
 ص:- صبراں چو گوستگاں دل بے قرار انت بلبل ی  
 ض:- ضعیفیں نارگاں گش ایت دے آرام نگ ی  
 ط:- طفاوتے کنناں من گوں ترا سُھریں سُر پی  
 ظ:- ظلماتیں شپاں جنک بے تو من ء وش نبی  
 ع:- عالم ء زبیدارے سوچے من ء چو انگری  
 غ:- غریبی تھہرے لال ء آورنگ سوداگری  
 ف:- فن و مزواک نہ مالیت لٹے سُھراں کرمزی  
 ق:- قہر ء شر بُراہ انت پیلہ ء سُھریں سَری  
 ک:- گج ء مے ہوش بُرتگ شیدا یاں من چو مجنوی  
 ل:- لقا نے لیلیٰ چار دھی ماہ ء گوری

م:- من زاناں منء بدواه نيل انت دلسرى  
 ن:- نشان بات انت چه گنڌاں هر چي که بدواهين تنى  
 و:- وفا نيست انت گج ء انچو که ماه ء چار دهي  
 ه:- هما روپي منى موجيں دل ء رگين انسرى  
 لا:- لام الفء لال ء زانء سرمنى که اير بي  
 ي:- يقين انت فاضل ء که لال نه کنت چو هجرى  
 اے کچھ ۽ پست ۽ چار بند من چه پلوان تاؤک ۽ پست ۽ گنگ انت بے  
 ايٿي ۽ سرجم ترين رنگ ماں تا کوند "مولا فاضل زند ء ازم" - نواز رحيم مهر  
 تا کديم ۱۲۹۸ تا ۹۹۹ء سرء رنگ - (اودء شو هازکار حسن علي شھيل انت)۔

.....

باسک

جديد سے چه بلوچي زبان ۽ لکچر اڪٽ ۽ وليم روني ء

## آبانی لکچہ ۲

دست بنداں گوں کریم ء من مناجات کنناں  
 اسم ء جسم ء لال شہباز من فراجات کنناں  
 ولجہ خضر ء الیاس ء بحرالحجرات کنناں  
 من وت ء عبدالنبی ء ملّا بوہیر ء مٹ کنناں  
 دپترانی فاضل ء من سُرّیات ء بٹ کنناں  
 ہم چٹائیں شاعراں من پہ حبر گٹ کنناں  
 اسم ء جسم ء لال شہباز ء من قلم زریں جتاں  
 زیاں تاکے پر حدیثی بیت ء آیات کنناں  
 در الف اول گویم با سمیر ء نور پاک  
 ب: با اعلیٰ میں خدایا سازات کے گلے از روئے صاگ  
 ت: تو کل است من ء راکت اہل گوں من تپاک  
 ث: شہاں لال کہ بند ایت سہت ء بھٹاں زرگری  
 ج: جمال انت داگ دنت نرم لڈ ایت شہری  
 ح: حبروش انت اصیل ء دم پہ دم نام ء گری  
 خ: خودی پیرکھاں کہ رند ایت نیم شپاں پہ من زری  
 د: دُعا گوں انت گوں شاہ ء گر بمن ایت درملگری  
 ذ: ذربشان انت مہ کلن ء چو حدیثاں کوتری  
 ر: رخساراں گل ء سٹک انت منی بند ء گوی  
 ز: زبادان درز دنت بوہ اش عطریگ ء زری  
 س: سخاوتیں اہل ء ریوئے سہریں جم انت  
 ش: شپ ء زم زم شہتانی پُرحیالات غم انت  
 ص: صفی اللہ بہ شچک ء شلیں کانار خم انت

ض: ضد کلائی بودم چو گراہاں قائم انت  
ط: طہار ماہین کشار انت وائم کبگئے ز رانت  
ظ: ظہان توٹو گفتار لفظ گئے گوں انت عاربی  
ع: عگر کرگز بین ایت دوست لوٹ ایت شہری  
غ: غیرے وار ایت کم رواجیں ز زخری: ز زخری: ز زخریہ  
ف: فرے توٹو زبان ء وش انت شعر جہر  
ک: کمان میانیں ملوک ء شتر زیب انت سھر کور  
ق: قد در کیت جلوہ دارین شمس ء تابانی قمر  
ل: لبہاں پٹاں کہ مال ایت لٹ گئے سھراں بے قدر  
ن: نوایے چارہ سازے گوں من زھریں دُر جہر  
و: وقاباں کنجل کنت مارا سوچ ایت دو دو بر  
ھ: ھما روچی منی دل از خدا شاکر بہ بیت  
ے: ے یا الف وسلام بیت اے زان پرا زان کپیت  
کچکار - منکا قاسم - چہ پلوان تادک ء ولجہ محمد رحیم نور محمد مندی ء دپگال ء۔

جمہ سے چہ پلوانی زبان ء ولجہ محمد رحیم مندی ء

## آبانی لکچہ ۳

(معراج)

در ”الف“ اوّل گویم اسم اللہ احد  
 بے نظیر ؎ بے وزیر ؎ لا شریک ؎ لا مدد  
 ب۔ قسم باللہ کہ یارب نیست ترا کفواً احد  
 صورت ؎ شکل ؎ مزاج ؎ طبع ؎ ترکیب ؎ جسد  
 ت۔ ترا نیست انت خدایا مثل ؎ مانند ؎ ولد  
 بے نیازے از زن ؎ فرزند ؎ باب ؎ مام ؎ جد  
 ث۔ ثنا زیب ایت ترا یا حی ؎ قیوم ؎ صمد  
 بر قرارے بادشاہی ؎ ازل تا کہ ابد  
 ج۔ جمال احمدی اوّل بملکہ سلمہ زد  
 در گرفت نور نبوت شش جہات ؎ چارہد  
 ح۔ حد ؎ شرق ؎ جنوب ؎ تا بہ یلگار ؎ بلہ  
 غور ؎ غزنین ؎ بخارا، بلخ ؎ بازار ؎ مشهد  
 خذر ؎ خچاق ؎ سرقناب ؎ ذوالقرنین ؎ سند  
 خ۔ خلیفہ بعد حضرت چار گس انت اہل رشد  
 ثانی اثین از ہما فی الغار آغازے سند  
 د۔ دوم فاروق اعظم رکن دین ؎ مستند  
 ہر طرف مردار ات انت کافر بلا حصر ؎ عدد  
 ذ۔ ذوالنورین ؎ البرحان خلافت را سزد  
 فتن حضرت مصطفیٰ شاہ ؎ شہید ؎ معتمد  
 ر۔ رسول ؎ ابن عم ات حیدر ؎ صاحب خرد  
 شاہ مردان دائم ؎ پر کافران ات پُر حسد  
 ز۔ زب بزو ذوالفقار ؎ فرق کئے گت روح ؎ جسد

دُشمنانی گردن ء اَت طوق ”جبل ء من مسد  
س: سلام اللہ ء صلوات ہو رُو د بے عدد  
بر روان ء حضرت ہو اولاد ء اصحابش رسد  
ش: شب ء معراج پیغمبر عجیب ہو بوالعجب  
لیلۃ الاثنین ہو پست ہو پختہ از ماہ ء رجب  
شان ”سبحان الذی اسرئ“ دلیل قل رب  
ص: صدا گت جبرئیل ء لیلۃ المعراج ء شب  
لیھا الخذلان طیبو! مقدم شاہ ء عرب  
ض: ضعیفانی مدد گار احمد امی لقب  
گردش ہو سیلگ کیت شاہ قریشی منتسب  
ط: طراز ات جت ء با زینت ہو زیبے عجب  
حور ہو غلمان ہو قصور ہو مایہ ناز ہو طرب  
سندی پوشان بکف کاس ہو قواریر ذہب  
ظ: ظفر بالین براق اَت ولجہ ء رام ہو ادب  
عسجدی رنگ ہو زمر د زین ہو ماوائی نسب  
ع: عجب شکلیں بُرا تے برق رفتار ہو رصف  
سینگ یاقوت ہو ابرجد بال ہو ابریشم عرف  
غ: غیاب گنجین بہشت نے چرتگ اَت کاہ ہو عاف  
شہسوارے رتگ اَت بر دورواں شاہ سلف  
حلہ پوشین تاج دارے تاجی شکل شگرف  
ف: فرشتگ بر ادب ترتیب اتاں از راست ہو چپ  
گپنگ اَت روح لائین ء واگے زربافین بکف  
دست جنگ روحانیاں فتراک زنجیر طرف  
تاخت در میدان اسرئ تا بایوان شرف

ق:- قلات قدسیانی سیل نے گت از سقف و بام  
 قلعه سبعا، شداوا، سدره و وار السلام  
 ک:- کمال قرب رب واصل ات بر وصل و طعام  
 سیل نے گت قون و مکان از پشت و بالا مقام  
 یتگ ات بالا و عرش و گوں خدا و همکلام  
 ل:- لواء الحمد پترے بر سر و خیرالامام  
 پاک دیدار و مشرف بیت نبی و نیک نام  
 منج نماز یتگ چه و نجاه و مقرر بر دوام  
 م:- محمد گت خدا و پیشوایانی امام  
 جبریل و گیتگ ات بور و گھر گواپیں لگام  
 پیسرات پاکیں فرشتگ چو جلوگیریں گلام  
 ن:- نزول گت جبریل و با براق و تیز گام  
 طرفہ العین و بہ پیش مسجد بیت الحرام  
 حلقہ اندر جنبش و ات گرم ات انت جاہئے منام  
 و:- وجوب و ششگ انت امکانی آلاش تمام  
 مومنان و ان ات دُرود و بر رسول و المدام  
 سید السادات زین الخلق فخر خاص و عام  
 ه:- همے عرض انت من و درگاه و جی و لاینام  
 کن تو عبد اللہ را مسرور با فوز المرام  
 انت ربی انت حبیبی لاء لی و السلام  
 چو گھرستان و رواندہ تا کدیم ۱۸ - شکار بان - ۲۰۱۱ء

جَن، اَپس، زہم، پُتنگ، عِچہ ۱

<http://baask.com/literature>

<http://baask.com/literature>

پوست و عصار یا پتہ کہ سر کے آپس و لگام و جنگ خود ہی سر کے آئی و جنگ و جنگ کہ آپس و سر پہ چست بوجھ و نیلیت (محافظ) ریحانیں بھر میں بھر گئیں، پاکیں گمندی: سادہ سادہ یا کتیل کہ آپس سوار شکار و وعدہ لوپ کے کن انت، تیل۔ سائوواں: سانگ و بھر پرگ، چھین نیل سندوک، سر سندوک، زحم۔ تو انگر: ملیم، امیر، حسنگار (زور مند)۔ گنجیں: سہد نکلیں۔ ماہ و لال: ناعلاں (آبناں)۔ گور نہ انت: گوں نہ انت، کر نہ انت۔ تنگ مَر: شتاپ، برز و بارگ۔ واند کار: واجکار، واخند، مرد۔ تب: رزا، حکم، کار، چار، (مزاج)۔ ذر: ذن: بلند قدر، شریار، عزتدار۔ اصل فرمان: حکم و پابند۔ بدر: ماہ۔ ہمر: ذابک۔ شکے: ہمنے، ٹھہے۔ عیب و نت: بچہ گشت، ایرکت۔

## جنگ، آپس، زحم و جنگ و لکچہ ۲

ستارہ: سازا، ٹھاکہ تو سیپ۔ سکہ: بڑے گاٹ، بند، کد و بالا۔ گوازی رگریں: بازی بریں، ٹروہ بریں، بیویں، بچوکیں۔ چھان بھراں، رواں۔ دور بترانج سٹ۔ گتہ زوریں: ڈز زوریں، ڈزنگلیں۔ سچ اتگ: تیز جنگ۔ گور بنگال: دکاندان، آسکار، آستا۔ شتور: سلاہ (فیصلہ دہتی)۔ بلاہ: مصیبت، گراں، تکلیف۔ بکوک: نور و لک و سچے (حار، گندے)۔ نوک: چٹی ٹوٹ و ڈرپے کہ اشی و نوک و دان و گاہ مان کن انت، اے سے شہر و بیت، یکے با مانی سر و انت کہ حور و آپ چہ ہمیشی و بھل و رت انت دوی چہ اشی و زہتر و ذرات تر انت جو آپ و گوازیں انت کہ انوں آئی و جاگہ و پیپ (مل) کار مرز بوجھ و انت و سہی ہمے نوک انت کہ نوک کے سچ انت دویں سر کے بند انت کہ ذلوتی کاہ، دان و ماخان کے مان کن انت، اے آپ حم زانگ لوٹ ایت کہ ماہ و گوں آپ و پنڈ انت و شہر دے کن انت اشان حم نوک گش انت و ہمیشاں گت و ڈرپ و نوک و مان کے کن انت کہ مال و ذلوت اش و رانت۔ (پہ درو آئی و کانگرنسک پر و رانت کہ نوک و بند انت)۔ وید پان: بپنگ و نظر گرگ و مھر گ۔ طوق: نور و حار، مورت۔ قلم گوش: لک گوش، نوک گوش، کسان گوش۔ سہی: راست۔ لاری: چار و آری و بنگلیں۔ لار و۔ گشتنگیں: گال، توار، آواز۔ رند: رپ، نشان۔ ہٹھل: نہر، توار۔ بر خشننگ: زکند گ۔ بزیں گرو صاں: بلاہیں شرتاں۔ شر وک: ٹھم۔ رگین گروک: کشوک۔ ساہ و گروک۔ نووی شلتان: گرام کناں، سبک، روان، نرم نرم و روان۔ سیاد و بکاری (عاشق) سیاد: گس، وار۔

## جنگ، آپس، زحم و جنگ و لکچہ ۳

چمے: چہ ہمے۔ بجوڑاں: جوڑ بکناں۔ لاڑے: لاڑ کے، زحان: دپاں، زحم، کار و ہمے نکلیں از بانی دپ و زہر گش انت، بارگیں زہ۔ تورگ: چہ پستی نوڈ و جوڑنگلیں گوں کہ دان و آرت کے مان کن انت مز میں پیکے، ڈرپے قماہ: ہمیش۔ ورتگیں: تیل نگلیں، سچ نگلیں۔ دو جاہ و: دو جاگہ و، بچک و جگر یک دیے لک ایت آدمی و دیم و ریت پیش کا آئی و پ دو جاہ و بیت، زبان اسے دیم و آدم و جنگ گت۔ سمائیں: سماء انت، سرگ انت، میرا جیں، بڑا انت، زیب انت جلوہ انت۔ تگ: دور، میدان، ذرک۔ مَر: زند، حساب (مَر و گال جی یا دھو و لب و نوک و حساب انت، انچوش کہ یک مَر سے، دو مَر سے، مَر (زند ran)۔ ونگلیں: نگلیں، بنوویں، زندیں، ونگلیں، یک چیز سے ونگ بانی پر بیت، انچو ہکا اے گھر ونگ بروتگ و اے دیی شاہ کے چہ مچھیں و ذنک انت)۔

بند اں: بختاں، جوڑاں، بوگاں، دست و گرگ و جانگھاں، گویاں، کپاٹ و بنداں، سہت و بنداں، شاحیم و بنداں، دپ ماں دپ و انگلیں جا صاں۔ مَر: بھیران، بھیکہ، بھانگ۔ ٹھکھیں: ٹھکے و زہر گردیں۔ آپ: جوہر۔ لویں آپ: زحم و نوک و انگلیں آپ، جوہر، گواپ (لویں آپ، کور و حار و نہ سنگرنگیں آپ کہ سبک لروہ بیت، شیر آپ کے حم گش انت، شر آپ: پیر شکار و شر آپ کنگ۔ شپوئیں: بنگلیں، سادگیں، ہماؤز کہ گچ نکش کے پر نیست۔ پوئوئو: پاد و پوئو (پوئو، اد و پاد و پوئو پ گوی و

بزانت و کارمرز بونگ کو سوار و قی اولاک و پتیز روگ و واستا گوی کہت بزانت و قی پادے پوز (گویی و اولاک و لاپ و بچگی و جنت - دور: درد، تورینگ - شکر: درپشوک و گران بھائیں فھر گے اشی و رنگ دار و رنگ و انت - گوھر: گوھر کہنتی - پتھیں: راستیں - چال: وڑ، بیم، ذول - داب: کرڑک: پوز و پتکے و نام انت کہ آئی و کش و کسانیں تاکہ پر بیت کو تر و تڑ و انت، بزانت - بیدی و زھوکیں: چوبید و ذرچک و تاکانی وڑ و کرڑک انت - مزاری و بچک: ڈنڈیں و بچک - شر و کیس: فھم دیکیں - بکو زام: جھانیں آدم کہ آئی و مرد مرنگ یا کہ تھیں لے داگ انت، اد و ہمار و لے مرنگ سر پہ سر: یکدوی و بچک و بچک مان بچک - پشت و سر: پھٹکانی بچک، کون و بچگی بچک - گتے: تھتے - چوٹ و بنو - بڑاں: بھداں، پوٹاں - گونڈ لاں: تھراں - ہسار ایت: بھر بکت، جوڈ بکت - مکر اں: بھراں - کائیں: برابریں، برابر جھانیں - فھر م: اد و فھر م و بزانت مرد (جوڈ انت - کر و: کردار، کارپد - گھر: مڑ، اڑ و ڈٹاں: ہرا بیاں، بھیاں (پ اولاک و نرندی و فیم جگ و حم کارمرز بیت - شر: ہراب، راز، عیب - فھر: بھا، بھا، بھا، بھت - گھا: ہشتک: ساڑھگ - پڑنگی: پڑنگانی -

## جنگ، آپس، زحم و تپنگ و لچہ ۴

گویم: کشاں - لاشک: بپشک - زور و فھم: زورگ - گر بھد، بس - اشی و راستیں رد چوش بیت، آپس و بچک و بچک و پوائگ و بھد و گران (بزانت گئی بھد و انت) - متو: مہ، ساہگ، بکڑ - گمبداں: شاگاں، فرانجاں - تگا ورنچوک - الگر: الگر و شور - پوش اتگ: بھد و گنگ (زحم جگ و گنگ) - ستارہ: ستال (دگر ستارہ کسانیں بکے کہ جھیں آدم جے جھان و قی گھاناں لچیں انت کہ گوں رون و بھگ و درپش انت) - ورخشان: ٹرپاں، بھوگاں، بھلکشان - بھد بھگ: وحدیک، اگاں - ہوار و: حوری و - زھر آپیں: گوں زھر و آپ و بھگ زحم - لوڑ: حوار، بکھا، حور - سر و ٹرپاں: سر و بلاواں، سر و جھان (بھد) - پا و گنت: چھت کہت، کوین ایت (کش ایت) - دوار: جاگ، بھگ، میگ - اول: اول و، ساری و - مسک پٹنڈ ایت: دتواں پا و دکت، (آپس کہ وڑک و دور و وحد و آئی و مال پلکاں پا و دکت، خاک و دھواں چھت کہت) - فھر: ہما زاب کہ چہ آئی و بھگ و بھگ و زحم و کار و فھرانی و پتیز بھت - کمان میان: بارگ سیریں - افشان: بھگ، تالان - سر و جان: جان و سر - کاری: کار کوکیں، بڑوکیں - منگہ: گھر، بھریں - ماہ و گھوار: بھک اپیت، ماہ و بھت، ماہ و زور، ماہ و ایر گوری - آہ و زار: آہ و بھت - مال: بھا (کار، کردار، کرد) - میان: بھگ، کاب، بھد، پوش - مشت: زحم و مشت، زحم و دست و گر و جاگ - تلاء کار: بھر پڑ بھگ، بھر پڑ بھگ - گتاراں: زبناں، رواں، زماں - شھمات: بھگ (زرا بھت) - گھوڑواں: اپناں - خطا: زور - سنت: حور (تپاک، ہمارا) -

## تپنگ، کارچ، جمبیا، پستول، زحم، اسپر و تاس و لچہ ۵

دزگیر: مدت - بھگ، دست و گروک - آشتنگ: چھت بونگ، ڈہ بھگ، (دل و بھگ بونگ) - تو پگ: تپنگ - سپر: سپر - جمبیا: بھر - وتاس: وت آس وک (پستول) - سر کر وک: مسر، سر وک - گریشکاں: جنگاں - گھر: بھت (گوشہ گیت، لاکھوت و بھت و حم دنت - ویران: برباد - آس: پے پلچگی شہگانی بھگ و اشارہ انت کہ پآ حانی ٹرپگ بزانت آس و بھگ و واستا گد "پلچگ، روک بھگ گوا آس لے بھگ بزانت ٹرپگ - مھدی: اد و مھدی و زحم و واستا کارمرز بونگ (چہ مھد و جوڑ بھگ) - ماں بیاھاں: بے کٹاں، دپ بھیاں، ڈک - وراں: گنگل: آپاں و پے و بھگ و پے و شوگ کہ چہ شوگ و پے آپاں و بھ

ء زمرہ رچ انت (کچہ ء توک ء صوفائی شمرند رچک ء برانت ء دنت)۔ پالا احساں: رچان، پالا احک ء برانت، کھک کنگ یا ک ساپ کنگ انت انچو ک کسانا پوسٹ ء جنگ ء پد  
آحانی روتاں پالا انت۔ آپاں، چاھاں، شیراں ء روتاں پالا انت (کھلیگ)۔ ریشش ماں ریششی: پچہ جنگ ء دیم پچہ دیم بوجک، ماں آھک۔ ساند: دلوانا فی ٹریں ک تو می  
حم ٹھگ بیت، ادو مر دیں ء واستا کارمرز بونگ۔ (مرد، بھادر)۔ پستول: (pistol) ونگندی: دنتائی، موت مٹی، ونگائی۔ کوھسے ماں نیام ء: بران باھیں  
وگری یہ دارایت، مزین وگری یہ است انت۔ سنگ ء مرمری، سنگ مرمر، سنگ ء منسل (کار ء تیز کنگ ء سنگ۔ گندے: گش ء، بند ء۔  
ککھر: بے بہت، ہماچک ء ہرام ء بیت، کوئک۔ لڈ: بھکل۔ کوئگت بُر: کوئگت ء بڑوک۔ کاہ زووار، دلوانا فی سرائکلیں کاہ ء بوت۔ گمرز: بچ ء  
انت ک چھک بوجک ء پد آئی ء تا کاں (پھاں) دور کن انت ء ہمے دور گلیں تا کاں زندگ کش انت ء بے تاکیں (بے پیش) ء گمرز کش انت بان ء لوکا فی سر ء دیقت  
کے ءاے کار ء گمرز زندگ بیت۔ (گمرز، نڈر، بھک، قوی)۔

## جنگ، آپس، سگا ر ء تپنگ ء لچہ ۱

پاٹراپ: پاڈراپ، ٹریٹگ، بھار (پادانی ٹراپیگ ء توار)۔ پھاں: وڈاں، جٹاں۔ میار: عیب، بچ۔ گمیر: ذراچ ء پھیں آسے ک نگار ء ڈباگ ء چیر ء  
پرے کن انت۔ نامب: پیپ، ٹین (ہراب تریں آسن)۔ گلیراں: گلیریں، درچاں۔ چوپاں: جٹاں۔ ڈک: بند (شیدا)۔ اندیش: بھریز۔  
موریکاں: ڈنگاں۔ ریا: پرواہ، رو، لحاظ، حار۔

## نریش ء لچہ

میناے: مان ءے، توک ءے، نیران ءے۔ گشگ بتر اگ، گار بونگ، بھک۔ بیامانی: بیامانی۔ جاڑ مینیں: استیں، ساز مینیں، ہو جویں۔  
دورہ: دھوک، بھوٹائی۔ مگیمانی: استومندانی، سیرینائی۔ ہلاھوش: ہوشام، سک ٹیک، نیاز بند۔ جاڑیں: جھکیں۔ رشل: ذراچ، زحم، شک۔  
گوری مھرم: ہماچہ قبر ء ایر دقت، ڈرساں چہ ٹریک تریں مردم۔ مارگاں: گوں محسوس کاں، مارشٹاں۔ ننگر: دشتوکیں، نڈر وکیں (ننگریں حور)۔  
سٹے کئے واتگ: ایر کئے واتگ (نورنگ کئے)۔ چاڑنو: گروک ء جنگ ء وڈے۔ گتراگ: گمرز اگ، توارنگ۔ بھتباریں: بجاوشیں  
، بجاہتباریں۔ پوناں: ٹھہر آگلیں، احساں، ماہ ک آپ ء آپ بیت آپون بیت۔ آڈال: بھری جون۔ زار: موتک۔ پکار واراں: بھرواراں  
، پکار واراں۔ شیرکئی: چہ چاہ ء بھیر شیرکئی، ماہ بونگ ء حار ء اسپت نام ء گال کارمرز بونگ۔ دوگواری: دوی رند ء گوارگ ء۔ کھنگا ماں: حکام گھن۔  
کورجوانی آپانی کپت ء غیر ء نام انت یک حکامے دوازده ادار (گھنڈ) انت۔ بے ادو پے ملک ء میراٹائی ٹوھگ بونگ۔ پلاری: بزرگ ء کھلہ ء بونگ ء پد ڈکار ء  
توک ء بھکپنگ ء مکیں پلارک چرنگ ء پد مردم بھک لپی کن انت، مال چن انت، گڈ دُوب۔ مئے: ناں اے۔ روگیتائی: نڈر روگیتی چانی، روگیتی بچ ءاے۔  
شھرتی: بھلی، عجائی، پھوٹی۔ کچوویں: کچک ء وریں استیں، کچک چہ دریا ء دریت ء پیش ء پونھرک ء وڈے کارمرز کنگ بونگ۔ لچہ کاری ء نازیکائی توک ء  
ایشی ء کرباز کنگ بوت۔ موسلی: بچ ء بھرے۔ شگلز شامیں: شگلز واریں، ہماک پے احسانی ایر کنگ ء تا پادیک ء شگلز ءے بیت (شگلز احسانی تا پادیک ء جاگ ء  
کش انت)۔ وکار: دوتار، وت کار کنوک (وتی کار ء وت کنوک)۔ حام: دوبارہ وارتنگ (حام کنگ اے کار بھتر شھستی بختی، چوکی ء یب ء توک ء کارمرز  
بیت)۔ ککھر: بے بہت، کوئک (ہرام زادگ)۔ ڈرپک: بھک (مکیں گٹ ک آحانی بھک ء ک پس، شواڈک، ہیکائی، بھر ء گور بھر ایر کن انت)۔

وٹھکریں: بلاجی۔ پنس: زور دینے لڑ۔ سمجھیں: سمجھ آگئیں۔ رچیں: توک، انت۔ وریں: وراثت، حساب، انت۔ بے گتیں: بے گمانیں، بے پرواہیں۔ وتیں: موت، عدم انت، ادے باز، عزت، انت۔ بے گتیں: بے حوشیں، سک بازی۔ ہیتیں: ہیبت، کیں: بلاجی، شریکیں۔ چنڈاں: گزراں، چکان۔ کیلاتگاں: پڑتگ، انت۔ لونج: لونج۔ گلگرک: چگت، پیر کشا، واور (حالت)۔ گت: ہمارا حل کہ ہوگئے لاپ، انت، ہوگئے و زارگی، انت۔ پشتہ گان: پشتہ بوٹاں، ہولی: یکدراک، گ۔ پتہ: پتہ، پتہیں وار، تھگ (پتہیں، تھیل، عزت، حم زور، گیت)۔

[illegible]

بُش بُش ء۔ پُر چنڈ: تپا تک، بھید، بخر مال پچنڈ گ۔ گز و بیاں: ملائکاں، پُریشتگاں، حوراں، آروکاں (کشف کہ حور و چمک ٹرپے ء راکھ ملائکے کارایت)۔  
 ہر چنڈ: وس، ہمنکاس۔ کل قدیم: دُرھائیں کوئیں، پیرنگیں۔ طوفان و تانی: آدگہ طوفان، ساری ء حار۔ پسند: بگڑ، دور، رکھا، پیگ۔ شہکوار:  
 مزنیں کھورے شکہ کچکور، چھنگ، چٹول، شادیکور، رکھان، کاجو، بولان، دگہ دگہ۔ پُریشتگ انت: رستگاں، بھگاں، جھلا دوتگاں، حاراش گنگ۔ گداں:  
 بھگاں۔ سالوس: مکار، روباہ۔ گریشکانی: بڑھیاہیں چھگانی۔ اثر و صا: نکلیں مزنیں مارک جواں پنگ انت۔ کشنگ انت: ذرتنگ انت۔ منادی: کوکار،  
 سلوات، واهی۔ رُستگ انت نہت بونگ انت۔ چستگ انت: بھگ انت۔ کام واریں: وس ء واک داروکیں۔ نا کام: مجبور، بے وس۔ آ، زمان: آوہد،  
 حمادمان۔ نفیرات: کار، بٹواہ۔ ملو رنڈریشان، بے پاڑ۔ حاضرین: استیں، موجودیں۔ دیا رنجیں: دوار روہیں۔ ملاں نڈراں، حاراں۔ جو حار: جو ء آپ ء  
 تیز روگ۔ ختام زریں: کھڑیں زریا۔ ملگلواریں: آبادیں، سرسبزیں۔ میز ریں: ملگلواریں، آبادیں۔ گلشنیں: باگیں، بٹلواریں، بوستانیں، خیریں، بزرگیں  
 ۔ چندھا: باز۔ حور: بختی، جگ، ڈر، ملگواریں: ڈر، بک، ٹور، کنوکیں، ڈر، بک، ٹور، کنوکیں۔ پُستانی: ندگ ء حمالگیں، سادک، باز، کم کے پرفہ پساں گوں ہے  
 لہاں ند انت۔ گیمہر، بزمیں، آستی، مہے کہ اولاکانی، مہا ء گوں ہمیشی ء بند انت۔ نالداں: چمود ء اڑنگلیں، ڈرپے کہ چوٹنگول ء وڑء انت۔ لھپ: نپاد  
 گجرات بندیں: گجرات گواہیں، گجرات دوہیں۔ ٹرشت: ڈرپے کہ آئی ء توک ء دست شود انت (ٹرشت، ساپ، ہماکوہ یا کج کج کہ دست جاہا گندگ  
 کے پرمہ بیت)۔ تالی: تال، مان ء وگ ء ڈرپے۔ گرشو: گرہ۔ قدح: تاس، آپ واری ڈرپے۔ کارسری: بھگ، کار ء سر ء چریں کوک۔  
 توان دار: وس ء واک داروک۔ خلک گول: خلکاں، وکیں، مردم، گندگ، لالگہ: لانگو۔ ہور: بکجا، حوار۔ سامریں: قد، آروکیں،  
 داستان آروکیں۔ موزگ دوج: کوش، دوج، ہوچی۔ زورگر: سوار۔ لو حار: آسن کار۔ ہندو: بھال۔ ربالہ: قاسد۔  
 شناسا: بجا آروک۔ بے ذریں: مادرین۔ سر ٹراش: سر ٹراشوک، بھٹی۔ مطرب: بھکش، وش، لہان۔ افسون: جاتو۔ قلندر: دریش۔  
 مارگریں: مار گروکیں، جوگہیں۔ بڑ: بھٹکی۔ جھینا ریں: بھاپیں (ہماک آپ کے پے سیر ء رس انت)۔ مچ: کوہ ء دیم کہ گئے نامورو بہ بیت، دھو۔  
 چریں: پڑوکیں۔ پتر اتاں: کپت انت۔ تیز پریں: تیز روکیں۔ سول: گھور۔ قلات گندیں: مرن ساہگیں، قلات گولگیں۔  
 جان آوریں: بالاہیں، قد اوریں۔ گواش: گوانی کتب ء زمین کہ حاراش گپت ء رند ء کش انت ہے۔ گورموشتاں: کپاش انت، ایکواشتاں۔  
 سند: ڈن۔ ڈیمہریں: بڑگیں، ڈوہگیں۔ کالیں: سرخیں، دڑتیں۔ بڑہ: بھگ۔ پانسدیں: بازیں، حوار ء چٹسندیں۔ غرض: درکار۔  
 لکویں: سوہیں، پٹلیں۔ پاگوو: یک رختے۔ اوکار: گار، ایر، برگ، بھگ۔ دلدلیں: بھتر علی ء آپس ء وڑیں۔ خرابہ: ویران، مہاں، ہماک آباد انت۔  
 گنج پراگھے: گندہ پراگند، ہر جاہ۔ مرغ، طوطی: طوطییں، مرغ، رنو۔ متو: بک، آپ، بھگ، بھل (بے ادب، پڑھت ء لونجائیں زمزمل، بھشک، بھلائی  
 و استاکا مرزا کے بھگ۔ دگہ جاگھے شہیت۔ سازکیں سے سازیں، توواں ناشقی غم زرواں۔ یا کہ دگہ جاگھے شہیت۔ ”ٹرنڈرشی تاڑی تاڑاں بھگ ہاں سر کو پگاں۔“  
 بشر: انسان۔ گندمی: گنجھی، چوٹلہ ء وڑء۔ آسیاب: کوہیں، حنر کہ آئی ء راگوک، اشتر یا کہ خر ء سر ء چکر بھگ اش۔ دوپڑ: دوتاہ (سزتاہ، چیرتاہ)۔  
 طاؤس: مور۔ پرنده: مرغ۔ گرانی: چوآنی، گراب ء وڑء۔ قصر: شاہی ماڑی۔ ناپدید: ہماک، کدگ، مہ بیت۔ خاور: رو  
 دراتک، غروگپت۔ ناہید: زھرہ۔ تیرہ غلظت: سیاہ، غمخوار (سیاہی، غمخاری)۔ خیر، بھتر: نیک، بھد، بھتر ء کدگ (ادب، بھتر ء بھانت کدگ ء

اے عربی گالے) - کھاناں: مال و کھاناں - محیط: ذریعہ، ماپ کہ چاریں بیگناں بہ کچھت - ہنتر: شاہک، دور ویک - بکیر: زبیر، مدت بو -  
یوم: الحشر: یوم الحساب، کیا مت و روج - وقت: ہلک - بد بتر: بیشتر ہرانی -

## شدری و ہارے لکچہ ۲

مُہاد: بری - حاموں: جھگل، گیاباں - صائلوٹاں: ارش کنواں - نیک اختر: نیک بھلاں - آژوراں: اژدیاہاں - گلب: بچک -  
شہد غم سور: دوش غم سوریں آپ - تڑھیں: بھلیں، جھیں - چچ اتیں: رس اتیں، سر بوتیں - سبیل: وقف، گلیں - ہنٹان: توراں - نھار:  
نھر، جو - باھو سور: چوٹی و نوک ایک و انت - انتشار: شگ و شاک -

## ہارے لکچہ ۳

ورد: بات، کھگ - ذل: رزوائی، ذلت، خواری - صالحان: نیکیں مردمان - فاجران: بدکاراں - سبیل: بخت و یک چنگے و امام انت -  
چرخ گردون: دنیا، زمانگ - نھاو: امیر کے گت (بھا) - اجمعیں: ذرہ کالیں، سر جہیں - عزازیل: شیطان و امام انت - لعین: لعنتی -  
دوازده امام: حضرت علی، امام حسین، زین العابدین، امام باقر، امام جعفر صادق، امام موسیٰ کاظم، امام علی موسیٰ، امام محمد تقی، امام حسن عسکری و امام محمدی۔ آمیز اتان: چست  
بتان، پاد اتان - ”الف و مثنیٰ و ثلاثین: الگ (ہزار) مثنیٰ (دوسد) ثلاثین (سی)۔ براں دوازده سدھی (۱۲۳۰ھ) عربی و انچوش وانگ بیت ملا بھاؤڑ و  
شدری و ہارے سال گے شگ - ہشتین: سبیل برزیں - کوش و گشتاں: کوات و برتاں - کوات و کوش اتان، کوات و چک اتان - بار و گران: بھر (وزن  
دار) - نوحی براں: چو نوح و توپان و وڈ (نوح و دور و باری و انگلیں توپان و ہنگ و اشارہ - چوٹیلیں: بھلیں - کل و وڑی: جھیں - اسل: شجر،  
کاتل - گترھو: گڑگ - برہ: ہینک - مبر و د: سوخان - فتنہ انگیزیں: شیتانین، داواہ پادکنکیں، پیلیدیں - خصینی: روباہ - کھواں: چولاں -  
پٹھے: بڈے، کٹے - تہلی: ڈھلی - ہلکان: سکت پڑ، سر چک - اے لٹ پرانھاں بھگ - اتراپاں: گش و گوراں، پوپ و چار گرواں، بھیک  
گوراں: موش: ہنک - سوس: گوڈار - مدعی: داواہ دار - لیل: ٹپ - نھار: روج - پتار: چچ، ہارے آرنگیں کوش و دار - یکمین: راستین  
ہنگ - یسار: کچیں ہنگ -

## شدری و ہارے لکچہ ۴

گرکاپ: آپ و نوک و گرک بھگ، بھگ - منگہ: گھیں شرتیں - سورتی: سورت و، سورت ہندوستان و صوبے - منھی: ساہکاریں -  
آھوٹکیں: بارگیں آس - موج: کھو، چول - کالیں: سر جہیں - عمق: بھلیں - عابداں: عبادت کنواں - زھد: تقویٰ، پھرین -  
رفق: مہربان، نرم - و رکب: شکون دیم - مردمک: پتانی بھگ -

## گورگی و حار و کچہ

آج: چہ۔ بے فہم: نازانت (بھل نیاہگ، انچو شکہ دستے و ریشے ذریعہ غائی و غوات کم پختہ انت۔ گش انت کہ ریش کے فہم تراہگ)۔ وہم: بھمان۔  
 چہم: ورو، بل، تل، وڑو، پچھا، چیل۔ شرہم: چہ کدک۔ زہم انت: زہانی و پ انت۔ شہری: حمار و م کہ سیاہ آپانی سر و شکہ انت، ملک و  
 میرانی سر و شکہ انت۔ میرگ: چہ و کوش۔ ہواری: حوری، بھلی، یکا بھلی، بھلی۔ ہشت: حاک، کور و حار و آرتگیں چ۔ گد ام وار: گد ام وار،  
 کد ار۔ کچان: بچیں حاراں۔ و تکیں: چوڑ شک و پیہ و بلو حاک و بھیا تگیں۔ چھلیں آسک: آسک و زاتے۔ گد: کوہ ٹرائانی مادگیں،  
 میش، باز و م شکیت کہ ہمیشی و گورگ و گد گش انت۔ گور: بھلی گور۔ شہ: سوگات۔ جور: زہر۔ سر و زور: سر جیں زور و حانی و۔  
 تکیں: بڑو کیں تیزیں، زمین و بڑو ک و بڑو کیں، چوکیں۔ گل بوگ: آپ و سر و چو لانی بوگ بوگ بوگ، بگل بگل بوگ۔ لوگیں: لوگ انت۔  
 جاگ انت۔ گیگ: زور۔ آج: انچو، انچش، انچو۔ پتار: کور و آرتگیں و، وار، چہ و باج (پتاراں زمین دار و پ انت و تی و کاراں مان کن انت کہ  
 اسے وڑ (سمات و جاہ و کار مرزبت)۔

## من جنکے ماں شہرن و دیستگ ۱

شہرن: شہر، بازار۔ یک دست و پچیل: سک ذرا چ، پگرون و ساڑاہگ و و استاے رتگیں کالہند کار مرزنگ بوگ، چو حاکسی گردن یک دست و پچیل نہ  
 بوگ بلے پانی و ساڑاہگ و و استا و ش کے شکہ، انچو شکہ آسک گردن مار گردن کوں گردن۔ گچی: دو تیں، دو تیا کیں، (گ دوست) کج بند یک شکہ و زاتے و  
 نام انت، دگہ بڑ انت ہم دارایت۔ و گے: گے، لوٹے، ازرے، تے۔ پا و شہار: پند، گام (تیز روگ)۔ سک: ڈوک (ہر تیں ڈل کہ چریک و ڈال تر  
 انت، کہ لوگ بو بانی بندگ و گوں ریک و سمیت و حوار کے ہشت جس انت (جری و اصل بلوچی سک انت)۔ وچیل: چھلیں وڑ۔ کد رتاں: وساں، واکاں،  
 (وس و واکاں)۔ ٹینکیں: بڑو ہاڑگیں۔ شکون و یکی: دیم پچیری۔ ہوش: عقل۔ بیراھیں: گمر اھیں۔ سر و راہ نہ بوکیں نہ مریو کیں۔  
 گشتگ: شہگ۔ گوہری تپ: حاشپ کہ مردم و پگوہر بگپت۔

## من جنکے ماں شہرن و دیستگ ۲

چلمبانی: گوش و چلمبانی (چلمب حمار گ کہ گما انت و گوش کے انت، شہر و چلمب ہم است انت)۔ تھیں: ساپیں۔ میان: سیرین۔ سیوانی: سیوی و،  
 سیوی و۔ شیریں: شیر کیں، (بھتیں چو کہ شیر و انت)۔ نالگیں: کوہا، پگ۔ بمبائی: بمبائے، مہاسے۔ گرہ: گرہ۔ مید و میلات: رنگ  
 و داگ۔ رگپتیں: گول اتیں۔ گھر با: بوھے اشی و دوی نام آخر انت، مری و مری کے وان انت، (گھر با بلوچی و پارسی و شریا ریں گالے)۔ روگن: وش  
 گکیں روگن کہ اھدی زما نگ و چھیں آدماء و تی سر و شکہ انت۔ سمبل: کسانیں بکے و ہام انت۔ جوز: جوز واک، اخروٹ و وڑیں ٹرندیں بڑے کہ جسیں ساینت و  
 و تی بوہ و ہسان حوار کے کن انت۔ مان مشگ: پر مشگ، بگ۔ وکانیں: بڑھیں، بکیں، پڑیں، ٹرندیں، ڈنڈیں۔ گو مزی: گو مزی (بارگیں)۔  
 پلاں: مصل کتاں، داراں، بھلاں۔ نیم گوانکاں: نیم تواراں، چھلیں تواراں۔

## من جتنے ماں شہرن ء دیستگ ۛ

سرگوات: گوات پدوی مردم ء بیت، گواھے مردم آئی ء ایرگوات ء بیت۔ شر و شماں: منکاں۔ گبت: کا پور ء منگی۔ (رہد ء جوڑ بوتیں منگی ک رنگ کے اسیت انت)۔ باھی: باھیگ، باھوند، باسکی، ساری ء زماگ ء جنیں آدماں نکمل ء تھلا نکمل گوں بندیک ء گماگ انت ء باسک ء لنگ انت۔ بگند ء انگت ہے دواست انت۔ باز ء باھوند چو پا دیک ء وڑ ء بونگ انت ء آوازش ننگ۔ باھی، باھر ء سر باسک یکیں نام یا ک چیز انت ک بند ء اے باھو ء کوھن تریں نام انت ء باھو بلوچستان ء مادریں جاگے۔ باھر ء باھو دست ء باسک ء رنگیں گوشاں گش انت۔ مروی ماھے حم است انت۔

گواہ: بے مٹ، بے درور، بے مثال، کمر و گاریں: پذیریں، نشانیں۔ بُراہ: جلوہ، زیب، ڈول۔ جنگ: جھک، دو، حماکتا، مدبنت۔ گنتاں: نالکاں۔ شیشیں: ذرا جیں (بے نکشیں دُز)۔ توانا: دس ء واک ء خداوند، قدرت داروک۔ بوستان: باگ۔ توتی اُلھان: دوش آواز۔ پُتے، بُوٹھے، بھری نگرے۔ جوحان: گرود (رنگیں دھل ک پٹنگ ء یک جاگہ گردی ء کج کنگ پنت)۔ پاتین: نہنگ، مٹ۔

## من جتنے ماں شہرن ء دیستگ ۛ

روزیوگ، لین lane، سیاہ کمان: ادء سیاہ کمان ء عزانت مودانت۔ نیم گوراں: شورانی نیم ء، دہند ء۔ کونجی: کونج ء۔

غرمائیگاں: غرمائی۔ سہ: سست، ٹھل۔

## رحمت ء تو لگ ء لچہ

دور مالیں: دو، کوکیں، دور کار کوکیں (نہنگ)۔ دور مسکال: حماکتی ء خدا یا ک بھادور مسکال شہر انت، (نہنگ)۔ لوڑ: حور، یکجاہ۔ کینگی: کستی، بھدی، زھری، کفتی۔ لاری: چلا ء اڑ بوتیں۔ کفی شیرانی پوست ء درپ ک جیشی ء توک ء شیران منان کن انت۔ شیر می: چو شیر ء وڑ ء، گوں نہ نرسی ء۔ پرت: لعنت ء بلوچی گال، اٹ، ملامت۔ هموشوار: همو پکار، آمو چوار، مودہوار۔ کتر: ہے: دتاگے۔ واهی: کوکار، پریات۔ ڈرنگ: لونجان۔ منڈی منڈی: منڈی، چومند (مادگیں) ء کچک ء پتیاں تھل جگ ء چارگ۔ رگیشتہر: حوالاٹو: اے دویں کسانیں درمائی ڈرچک انت، مال مودولت اش حمور انت۔ لکھے: بٹھے۔ دوت: کڈر، گھگ۔ نالاجاں: بچوراں، ناکاماں، مادراں۔ ملام: ڈڈ، آب، جرمانہ۔ ملے: مچھوانے، زور مندے۔ لہز: ادء لہز ء عزانت حماصانی زبان ء پ کنگ۔ پٹسگیر: ساحلیر، کھوک۔ شیراز: ناں مند ء کوھے ء نام انت۔ فوچ دور ء اے کوھنچوگ ء کوھنڈ ء وڑ ء گندگ بیت۔ بگشان: گردن ء مودان۔ آسگواریں: آسگواروکیں آس شانوکیں، نہنگ۔ آدو: آدم ء دیگ ء گونڈی ء نام۔ کھمبیں: خریں، بھٹک نہ بوتیں۔ ریزے: تیلے، سادے۔ رگتر وکانی: رگتر کانی، کھٹانی، چیزے ء گزراں کس کے۔ گسپتاں: ذریاء گسپتاں۔

## رسترائی لچہ ۛ

ہمانات: پھت بکپات۔ پکیت: ناپاک۔ پکشنز: پلنگ ء زات ء رستری۔ رنگ کے سیاہ انت، بکے کد ء چ پلنگ ء گستر غنیز ورتز انت۔ لیزگی: پٹسگی، (لیزگ، پٹسگ)۔ شگال: روباہ۔ کھتمن: اکم، لازم۔ ہترسیم: ہار (ٹیکرام)۔ تورے: جیمے، وڑے۔ شیر ککا: چو شیر ء وڑ ء۔

پیڑ وانی: پیش وانی (بزان پھمائی) وان و اسل بزانٹ و رپ انت کہ ورگ کے مان کن انت۔ بکے ادے پورگ و بزانٹ و کارمرز بونگ۔ چانی: چانگ، چانو، جاوگ کہ اھدی دور و باری و نوکر و چاکراں دنگ بونگ یا کہ لوگ و رپ و رستراں پھمک و پشی و گچکاں دنگ بیت۔ آزمیڈ: آمد، شاجیم و توک و وارک شاجیم و دوی سراں و رنج انت (حق، انصاف، چچک)۔ مھتلی: بھٹلی۔ مھار: حار (مہرج)۔ کینڈگاں: ٹوگاں۔ ٹھی: ٹھاہٹ، ٹھڑ بیت، رازی بیت، ٹھم بیت۔ لکھی: بھپ بیت، لاگر بیت، ایرکت، بھل کپ بیت، پھم خراہٹ۔ بے بلاہ: بے ژمن۔ سواو: تعلیم: زانت۔

## تولگ و لچہ ۳

گشتنگ: گش ایک، دور ٹنگ۔ پختی: ٹھان، سُرگ، ٹکو، (ہما ٹھان کہ رنگ کے بھن و رنگ و بیت بھن کیلیا گش انت خواشی و رنگ و کو (پری انت)۔ ڈ رنگ: مرگانی پ و وینگ و جاگ و پ و رنگ۔ گورک: بیش و پک و گورگ کے ہم گش انت۔ برات: زکات۔ سگر: سُرگ، سُر۔ چکت: پکت و سُر۔ سھر گورنگ: سھر کو رچک، سھر بگل (بلاہ، ٹھ)۔ جاوہ: سُرک۔ پڑگ: کوہ و پڑگ، کوہ و سٹ کہ گورگ گورگ و زہ انت (بازل، مائر، پاڈگ) لاگ: نریں سُر۔ ٹریل: نادگیں سُر کہ پیر۔ بیت، مایاں۔ گزگ: بھر و پک (اپس و پک و ہم گورگ گش انت "توگاں رکش و گورگ و بیارے"۔ ماہگ: دلوتانی شیرانی جاگ کہ گودان کے پرچ ایک انت۔ شبر و: سیکس، بازھند و اشی و سیکند ہم گش انت۔ سجاں: بگانی چیر، پھمات

## روباہ و لچہ ۴

پروش و پڑھمی: اے دوی یکیں پٹنگ و امام انت، عرب شوژن و شوخشی کے گش انت و اگمریزی و شات گس (shot gun) کے گش انت۔ پارسی: پاھو (پھانسی) بھوس۔ پٹویں: پٹئیں، پٹئیں، کسان سڑیں۔ ماڈگیں: ارزان: بازگیں: ارزان (ازران دست و ہما کت کہ برز و سُر کے پچک انت)۔ روک: میم، زون، گرش۔ نکت: ہما کہ پ و وقان کے ماں مہ بیت۔ ٹھہرت: پھل، ہوت، بھجات۔ شم: سار پھل۔ مھدی: مھدی و کوہ کہ گواد و گورچان انت۔ و رخواست: و رخواست، آرزی۔ کوٹ: کوٹ، ٹپ، بھل، دوار۔ سنگوٹ: مرگ یا کنگڈ و لاپ و توک و سنگدان یا پیکند کہ چ گرجو و پودان و وراکی ہما و توک و رونت۔ کیپک: روگن ریس۔ باگار: باگاڑ، بازھند و اشی و گزی باگاڑ ہم گش انت۔

## دلوتانی لچہ

ورھال: ساری، چورستاں پیش۔ بد گوھر: بے ذات، کم نسل۔ پڑاں: خراں، گرداں۔ ڈوہاں: ڈوہانی، مزین اوھیک۔ سُر لیٹ: پڑ سُر رچ پریٹ۔ ٹھماں: سنگیانی وھد۔ مرزاں: مرزانت، سمارانت، پرمش انت، مکارانت۔ چاروست: اولاکانی رواجے و امام انت، چچک، ورک۔ گویاں: پادانی مزان کہ پتیز روگ یا کہ چچک و حار و سواری و لاپ و چچکیاں جس انت اش۔ اسپست: کاھے و امام انت کہ تاک کے چوٹش و تاکانی و وڑ انت کہ مال و دلوتاں و وورکت۔ بار بنداں: بار بندوکیں ساداں۔ جزاء یے: واری، ہزاجے۔ سارت سارتاں: آرام انت۔ وڈتیاں: زھت و بازگیں واراں کا گے گش و آگش و مان انت کے۔ ونگ: نیرین۔ ٹریپ: پڑ۔ ٹپ، چیر و پک و توار۔ رلیٹ: توک، درمیان۔

بَلْکَ عِچْچِ ۲

راؤ وعی کے

<http://baask.com/literature>

گالے بے ادب پہ ہمارا برا انت و کچھ کارہ کارمرز بنگ ٹک و کتر انت (short cut) چوٹا حارنگ راہ، نہ وٹھیں راہ و ہم ٹھک بیت، ہما کہ مردم کم رونت۔ ہما دولت کہ آپس مد و شیر حم مدنت۔

ڈوڈانی: سٹکس کوٹھیں جیڑ گانی (ڈوڈ پھٹک نوڈ ڈیں پوستانی و استا ٹھک بیت۔

## تیج گانی لچہ

دسو کیس: دل و سوزمان پیدا کہ کنو کیس، دسو چو کیس۔ تتر و کیس: تتر دو کیس، تیزیں۔ باران: حور غباراں۔ نو کیسندیں: نوک بند کٹھیں۔

مدگ: کسانیں بائی لوٹے کہ کشاراں وارت، مدگ و مردم و رانت، اشی و باز ذات، عام بنت انچو ہک گر پاسو، ڈرو و گدگ و غاشی و کسانیں چک و سسند گش انت۔

گر: ہڈ، سک باز۔ جھتی، جھیزک، زھمی: ہر سبیں ڈگاری نام انت۔ سسٹیل: نابو و کورے و نام انت۔ پلگ: پھگ، پھتہ، زنگ، ڈرگ۔

نامرد: گور (گا)۔

## آبانی لچہ ۱

بھائیے: مڑے، تھتے، ادب بھاپہ نہیں آدم و مہر (جھاز و کارمرز بنگ چوٹا چاچا سلام و ساری اے دود بونگ۔ بے بی و دور و ایشی و راجاز لیک بوت۔ پچار ”سورہ طلاق“ و۔ دگ لچہ کار وے ہے بھاپہ گپ شر تیز رنگ۔

”پری رنگیں، حک و قیمت، باز انت، ٹپنگ نو آپس نوڈ زمنت لے جھاز انت۔“

سختجان: پشاکاں، اے بند و توک و آئی ووتی دوست دار و پشاکاں سچ ٹھک بزان آئی و جند و راگوں ٹر دو کیس بھانے و جھر و انگ۔ جے گپاں آئی و دگ لچہ و پچاراں۔ لال بھانے کہ سچ بیت کسی، حصہ و مھر و مان نہ انت کسی۔

پ پشاکاں کانی زیرگ و با بت و اے بند و گلوں کن انت۔ ”من تئی بر و ہڈ حلاں زراں۔“

ٹپکی: بستی، رست و ورک و دور، لب و لبائی۔

ٹریائی: ٹریا و ویز بڑیا آزمان و ہما ٹپس استال انت کہ بلوچی ”پوز“ اش کش انت کہ چو انگور و گرچہ و جلوہ و دیت و ادب پہ جھیں و ٹوراں کارمرز بنگ۔

سبیر کاں: ٹگر حلاں، (سبک بگرہ۔ ادب بگرہ پہ جھیں آدم و ٹورانی سر و لوٹکاں کارمرز بنگ انت۔ پاپے بابت و دگ جاگھے چو ٹھک لے۔

”ٹگر حیں مھر اش یکہ چو قیاماں گو ستگاں۔“

زیادھی: بند مھی، مڑی، قوی، بندری، ٹنگی۔ اے گال و راستیں کارمرز چوش بیت۔ چکانی زیادھی، او مھے زیادھی کہ تو او مھے نہ گزرنے۔ وے چوتی دوست و کتر لیک۔

انچو ہکد عزت و اے بند انت۔ ”تو شا مھے غمن ز زخیرہ منی بلا و گام انت آسری۔“

جمالے: بھر رگے، روٹا مھی ہے۔

مشنگلیں: ڈہ گپٹگیں، ہر انگیں، ٹو انگیں۔

حکایتے: پچے، پانے۔

خماریں: خم آھوگی: آسکی ہوشیں دیدگ، نیم و ابیں تہم۔

”آسکی خماریں دیدگاں“ (عزت)۔

تیر: تیر پہ مگاں کارمرز بنگ۔

شان انت: بکن انت۔

ڈر و انت۔

چیر اندری: چیر و گانی، بگٹھائی ہے۔

”پمن اندازے چرا تیراں پر نگش، چوتی تھی و کنار و من و بو سے پشش۔“

دوویں رک: دوویں نوٹ۔

نگار انت: زنگ انت۔

نقش انت۔

ٹھنجر ی: چو حجر و۔

فبا ویں: بوہ چو فبا و شہوہ کنو کیس۔

زبا د۔

پاپے بابت و عزت گھیت۔

”بوہ کیگد و مسک و ڈری۔“

مسک و بوہ بڑند نہ انت سارت و موش انت کہ سبک سبک و شنگ و آتا بیت۔

رواجاں کوتری: کپوتی گامکیجاں، کپوتیا کہ کپو در راہ و روت آئی و گردن لڈایت و کو حسری کہگ راہ و روت آئی و دھشی اے ویم آدم و روت کہ رواج لے، سک و ش انت

زہیراں گیر کارایت: بڑا رنگ و گپ ایت، ڈھیر لے زور انت۔

چھپت بڑ: چپت زند، دمان پہ ساحت۔

پیرکاں گونی: بنگو راں ٹوپ ایت۔

بزاں دمان پہ ساحت وے و راستیں ایت۔

سکھر گاحاں: ٹوراں، بانگو احلاں۔

راز عاشقی: عاشقی و گپ و مھر۔

شکر گپتا: بنگل آواز، شیر کن گالوار۔

الحان بڑ زین توار۔

ٹوٹوی: چوٹوئی و ویز۔

صبراں: چو گوستگاں: بے آرا ماں، بے تھیراں، بیقراراں۔

ضعیفیں: کمزوریں، عاجزیں، بے

آبانی لکچر ۲

آبانی لکچر ۳

<http://baask.com/literature>

- باد صبا: سہیں۔ بام: ہانگواہ (بان) و برز روشن و اں۔ بخارا: از بکستان و ٹھہرے۔ بردوام: مدیہ۔ برق افشار: گروک رواج، تیز روک۔ بلا حصر و عدد: باز  
بے حد بے حس۔ بلخ: اوگانستان و ٹھہرے۔ جلد: تنک، ٹیہ۔ بیت الحرام: خانہ کعبہ۔ ثانی: دومی مٹ۔ ثانی اثنین: بزان ابوکر صدیق کہ غار ثور و نبی و ہمتاہ  
یونگ، (قرآن و آیت)۔ ثنا: ستا، ساڑا، وز بہت۔ چتر: پیرک۔ جسد: لاش، جون۔ جلوگر: جمانلام کہ وجہ و اولاک و دیم و ٹچت و آئی و سواری و واگ و مھاراں  
واریت۔ جمال و احمدی بہ مکہ رسکتہ زو: نبی و قتی اولی حکم ماں مکہ و ہدات کت۔ حلقہ: ٹھٹھک و دروازگانی زمزمل، گوی۔ حلہ: آبریشم۔ حیدر صاحب خرو: بنگلیس  
حیدر علی وینام۔ حی لاینا اللہ تعالیٰ کہ نیران انت۔ نعتن: زامات۔

ولگوش: پے آؤکیں و ہد و من اے گالانی بزانتاں اکاپ تر کنناں و ہما ٹچھانی بندانی دیم و نبشتہ کنناں کہ شر تر انت۔ (دومی اے اُمیت ہم  
داشتک کہ اگاں من و زند و ہد و موہ رس ات من و قتی رد و بند و انگلیں و انگلیانی توک و ہما گالانی بزانتاں ”گالبدے“ و ڈروشم و وانوکانی  
دیم و آرگ لوٹاں بلے اے کارسک گراں انت و ہما زو ہد لوٹ ایت۔ فقیر شاد)۔

☆☆☆☆☆☆

حلاس

جمہ سے پہلے ہی زبان و ہزار اہم و دیم رونی و